ציאליזם–לאחוות עמים

...' 13044 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

מרגרט תאצ'ר תנחת מחר בלוד

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

ראש־ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, תגיע במוצאי־שבת לביקור רשמי — ראשון של ראש־ממשלה בריטי — בישראל, למשך שלושה ימים, כאורחת ראש־הממשלה, שמעון פרס.

תאצ'ר תתקבל על־ידי נשיא המדינה ותיפגש עם ראש־הממשלה, שר־החוץ ושר־הביטחון. ראש־הממשלה יערוך לכבודה סעודת ערב חגיגית במשכן הכנסת, ואילו תאצ'ר, המגיעה עם בעלה דניס, תערוך קבלת פנים במלון „המלך דוד".

ביקור תאצ'ר נועד להמחיש את האווירה הטובה השוררת ביחסים בין ישראל ובריטניה מאז נודעה תאצ'ר כלוחמת נחושה בטרור.

בביקורו של פרס בבריטניה, בינואר השנה, הושגה הבנה בינו לבין תאצ'ר על הסרת אמברגו הנשק, שבריטניה הטילה על ישראל בעקבות מלחמת לבנון. בריטניה לא הודיעה על כך רשמית כי לטענתה ישראל עדיין לא נסוגה כליל מדרום לבנון. אך על פי ההבנה, ישראל מצדה לא תפנה לבריטניה בבקשות לאספקת נשק.

...שויה להציע לארה"ב ...יסי „איתם" ו„עציון"

...התמורה: ויתור על חוב עצום של מצרים לארה"ב עבור עיסקות־נשק ● הדברים נכתבו בשבועון אמריקני, בשם בכירים־צבאיים ואזרחיים — במצרים ● צפויה הכחשה פומבית ● מצרים. תדרוש גם הגדלת הסיוע לסכום אותו מקבלת ישראל ● זו עשויה לתמוך בעיסקה

מאת זאב בליצר, כתבנו בארה"ב

וושינגטון. — בעלי תפקידים מצריים בכירים, צבאיים ואזרחיים גם יחד, הביעו נכונות לשקול אפשרות להחכיר לארה"ב שני בסיסים אוויריים שהקים חיל־האוויר הישראלי בסיני, תמורת נכונות ארה"ב לוותר למצרים על חוב עצום שהיא חבה לה עבור עיסקות־נשק.

שבועון־החדשות הוושינגטוני „שבועון לענייני הגנה וחוץ", שמוסר על־כך, מוסיף, כי „אמנם יש לצפות להכחשות בפומבי, אך גורמים במצרים הנכונות לדון ברעיון זה בשיחות חשאיות".

לדברי הכתב, הנכונות המצרית

(המשך בעמוד 2)

500 מיליון דולר מתוך הסיוע הבטחוני לא נוצלו השנה

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

גורמים בכירים במימשל האמריקני הבהירו לראשי מערכת הבטחון בישראל, כי הסיוע ביצור מטוס הלביא, על־פי התחשיבים שבידם, יעמוד בסתירה לכוונה המקורית של מכשיר הסיוע, והוא — שמירה על עוצמתה הצבאית של מדינת ישראל.

עם כל רצונו לא להתערב בשיקוליות של מערכת הבטחון הישראלית, לא יוכל המימשל האמריקני להסכים לכך – אמרו המקורות.

על־פי התחשיבים של משרד ההגנה האמריקני, יגיע הסיוע האמריקני ביצור הלביא לכדי מיליארד דולר בשנה. כל החישובים הללו נכונים במידה שהממשל האמריקני יעמוד בהתחייבותו לסיוע בטחוני בסך של 1.8 מיליארד דולר בשלוש השנים הקרובות. כבר עתה, בעקבות חוק גרהם־רודמן, ירד הסיוע הבטחוני לישראל ל־1.726 מיליארד דולר.

לצד הקשיים של מערכת הבטחון להביא להגדלת סיוע החוץ הבטחוני לישראל, ציינו מקורות אמריקניים יודעי דבר, כי בשנת העבודה הנוכחית נשאר בידי מערכת הבטחון עודף של 500 מיליון דולר מתוך תקציב הסיוע הבטחוני לשנה החולפת, שלא נוצלו. העודף נוצר, לדברי המקורות האמריקניים, כתוצאה מתיכנון לקוי במערכת הבטחון הישראלית.

בימים אלו עוסקים פקידים מן הפנטאגון, במשותף עם פקידים בכירים במשרד הבטחון, בבחינת מהות התקלה, שהביאה לניצול לא מושכל של הסיוע האמריקני.

ב־1 ביוני יגיע לישראל דב זקהיים, עוזר סגן שר ההגנה האמריקני, המופקד על תחשיבי הפנטאגון בנושא הלביא. אלא שביקורו של זקהיים הפעם קשור לתחשיבים שאותם הוא עורך לגבי עסקת הסטי"לים והצוללת, שאותם ביקשה מערכת הבטחון לממן מתקציב הסיוע האמריקני.

...את זמין ... לדחיית חוק הגזענות ● עמוד 20

הרמטכ"ל לחייל הקרבי בצה"ל:

שגיאה לשאול: מה אני מקבל?

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי, נקט אתמול בצעד יוצא דופן בשולחו איגרת אישית לכל אחד מאלפי החיילים הלוחמים ביחידות הקרביות של צה"ל.

הרמטכ"ל הביע תרעומת על התבטאויות של חיילים קרביים, שהתראיינו באחרונה באחד העתונים וכינו את עצמם „פראיירים קרביים", לעומת „הג'ובניקים" המשרתים במרכז הארץ.

באיגרתו כותב הרמטכ"ל, בין היתר: „אחי הלוחם שלום, אני פונה אליך דווקא בשבוע שבו סוערת התקשורת בנושא הצבא (פרשת ולד א.ב.). אני כן למנהיגות של טלוויזיה ותקשורת... אמות־המידה של מה אני מקבל תמורת אופי השירות — לי הינן שגיאה ויצירת אבסורד שמשבש את המערכת. אין כל עיוות בין לוחם קרבי בשרה לחייל המשרת בעורף".

בראיון לחדשות בטלוויזיה, אמר הרמטכ"ל, כי בשיחה שהתקיימה אתמול בין חיילי גולני לשר הבטחון, העלו הקצינים בעיות קשות ואמיתיות. „אין אני מוטרד מיחס הציבור כלפי הצבא ואנשיו, אלא מביטויים שאינם מייצגים את הציבור ומטעים אותו," אמר הרמטכ"ל.

„לביא" — שגיאה הגוררת ממשלות

כל ממשלה דמוקרטית גוררת אחריה שגיאות מסויימות של ממשלות דמוקרטיות קודמות; זהו רצף שלטוני חיוני. מקרהו של מטוס „לביא" הפוך: זו שגיאה אחת גדולה, הגוררת אחריה ממשלות, בזו אחר זו.

הניתן עדיין לבלום את ההתפתחות השגויות. או שמא זו באמת הגיעה כבר לנקודה שאין ממנה חזרה, כדברי שר הביטחון, יצחק רבין? האם לפנינו עוד מקרה, שייהפך לקלאסי, של קבוצות לחץ ושדולה רבת־עוצמה, שהצליחו לסבך מדינה שלמה בפרויקט מיותר, שעלותו הכוללת תסתכם בעשרים וחמישה מיליארדי דולרים (תוצר לאומי של שנה)?

להערכתנו, עוד לא מאוחר לעצור. אומנם סכומים גדולים מאוד, מעל מיליארד דולר, כבר הושקעו בפיתוח המטוס. אך לא כל הכסף בזבוז לשווא וירד לטימיון. לשלבי הפיתוח היתה תרומה מסוימת לתאוצת ההתקדמות הטכנולוגית של התעשייה הישראלית. אומנם תרומה שאינה שוות־ערך למלוא ההשקעה, אך לא רק שולית ומבוטלת. אולם, מעתה ואילך, כל דולר נוסף שהולך ל„לביא" תורם פחות לביטחון ישראל ולכלכלת ישראל. מאשר אותו הדולר כשהוא מוקצב בחלקו בלבד לרכישת מטוס מקביל מארה"ב, ושאריתו לפיתוח ישיר של תעשיות אלקטרוניות וטכנולוגיות משלנו, בלתי־תלויות בהזמנותיו של משרד־הביטחון וצה"ל. יצור ה„לביא" בישראל פירושו הקצאה בלתי־יעילה של המשאבים המשותפים, שלנו ושל האמריקנים (המממנים, כידוע, את כל הגרעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים הישראלי, ולכן זכותם לפחות להשיא לנו עצות מועילות). פירושו, בקיצור, בזבוז ללא הצדקה.

אין כבר ל„לביא" תומכים בצה"ל או בחיל־האוויר; הנימוק היחידי המועלה לטובת המשך ייצורו הוא היותו מנוף משוער להעלאת רמתה של כלל התעשייה הישראלית, והיותו זרז־כביכול של האצה טכנולוגית, שנטען לו – בעיניהם של אחרוני תומכיו – תפקיד המקביל במידת־מה לזה שאמור למלא פרויקט „מלחמת הכוכבים", על מהפכה טכנולוגית אל הלא־נודע והלא־קיים. על מהפכה טכנולוגית כמעט בכל תחומי התיכנון, המחשוב והייצור, מהפכה שרבים ממדעני אמריקה עצמה מטילים ספק בכדאיותה. ויוושמה האחרת, במקרהו של „לביא", מדובר בשכלולים אלקטרוניים שגרתיים למדי, בחלקם הגדול נהוגים כבר במטוסים מערביים מקבילים או הנמצאים בשלבי פיתוח סופיים. אצלנו, ה„לביא" לא יתמוך בתעשיית האלקטרוניקה והטכנולוגיה. אצלנו ה„לביא" בא ויבוא במקומן של תעשיות עצמאיות אלה ויהפוך אותן למשרתו הבלעדי.

האמריקנים מעוניינים היום בהפסקת פרויקט ה„לביא", מפני שהם עומדים לספק לנו כליטיס משוכללים וזולים יותר. עלינו לנצל את עמדתם זו כדי לתבוע שהכסף המובטח ל„לביא" הישראלי לא יופנה כולו לרכישות אצל תעשייני ארה"ב. אלא שישמש גם לסיוע תעשייתי בישראל. תוספת תמיכה של 200 מיליון דולר בשנה, או אף מחצית הסכום הזה, תעמיד על רגליהם חזקות את כל מפעלי התעשייה המתוחכמת שלנו, את מדיקפים שיוכלו בעתיד. האלקטרוניקה וההנדסה; ותאפשר יצוא ישראלי מקורי חשוב בעתיד הקרוב ביותר על משלם חמישים האמריקני. ה„לביא" — אפשר וצריך יהיה לומר לו. לאחר שתובטח כך הסבת כספי ה„לביא" — שלום ולא להתראות.

...התוכנית הכלכלית תמשיך להתבסס ...ת עליות־שכר מעל תוסה"י

...דד של 1.5% במאי ותשלום תוספת־יוקר ● ...ק לא עליית־שכר ● הברפלד: זהו מוסר כפול

...המחירים לצרכן בכחצי אחוז במחצית הראשונה של החודש, אך לדברי פקידים ממשלתיים, עתיד היציבות במשק תלוי בהתפתחויות בחזית השכר.

לדברי הפקידים הממשלתיים, יעלה מדד המחירים לצרכן בחודש מאי בכ־1.5 אחוזים. השכירים במשק אמורים לקבל תוספת־יוקר במשכורת יוני אם האינפלציה תהיה 1.3 אחוזים לפחות, פירוש הדבר, שאם האינפלציה תהיה אכן בת 1.5 אחוזים יקבלו השכירים תוספת־יוקר של 5.8 אחוזים.

אף־על־פי־כן, יש עדיין גורמים ממשלתיים המקווים, שהאינפלציה תהיה נמוכה מ־1.3 אחוזים, ובכך ימנע הצורך לשלם תוספת־יוקר ב־1 ביולי.

המחירים במאי עלו כתוצאה מעליות של 1.7 אחוזים במוצרי המזון ו־1.5 אחוזים בהלבשה והנעלה. לעומת־זאת נרשמה ירידה עונתית של כ־3 אחוזים במחירי הפירות והירקות.

ועדת המעקב

אתמול נפגשה ועדת המעקב של התוכנית הכלכלית עם שר־האוצר, משה נסים, לדיון בהתפתחויות בתחום השכר והמחירים. חברים בוועדה הסכימו, שהכרחי למנוע כל עליה בשכר מעל למה שהוסכם כתשלום תוספת־יוקר.

פרופ' מיכאל ברונו, אחד מאדריכלי התוכנית הכלכלית ואחד המועמדים לתפקיד נגיד בנק ישראל, אמר במהלך הישיבה, כי השכר וכוח־הקנייה עלו מאוד

(המשך בעמוד 2)

...מח"כ קופמן להסיר חסינותו ...וריה לשם תביעת דיבה

...את אבי בניהו, כתב „על המשמר"

[illegible]

לעיתון „על המשמר"
דרושים
רוכשי מנויים
בכל חלקי הארץ
המעוניינים יפנו
לצבי אברמוביץ
טלפון: 03-378833

„על המשמר"

הוועדה לביקורת המדינה תובעת ליישם מיד כל מסקנות בייסקי

התביעה תובא לאישור הכנסת ● חברי־הכנסת מבקרים היחס של רפאל רקנאטי לדו"ח ● צבן: אם המסקנות לא ייושמו — לא יהיה משקל לוועדת חקירה ממלכתית ● שבוע לפני פרישת מנדלבאום, טרם נמצא לו מחליף ● הליכוד מתנגד לאמוראי ולברונו

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת, וכתבנו הכלכלי בירושלים

פה־אחד החליטה אתמול הוועדה לביקורת המדינה, כי תביא לאישור הכנסת את תביעתה ליישם מייד את המסקנות האישיות הכלולות בדו"ח בייסקי.

ח"כ חיים רמון אמר, שיפת מבנק לאומי ומאיר מ„המזרחי" ממשיכים לכהן כיו"ר מועצות המנהלים בכל החברות הבנות. „את היחס המחפיר ביותר כלפי המלצות הוועדה מפגין דיסקונט, שמנהלו, רפאל רקנאטי, מסרב להתפטר", אמר רמון.

יאיר צבן הסתייג מהעדר התייחסות מספקת במסקנות בייסקי כנגד הדרג הפוליטי. „אם לא תיושמנה המלצות, לא יהיה עוד משקל משפטי מחייב למסקנות של ועדת חקירה ממלכתית", אמר. גם חברי הכנסת הראל, גולדשטיין, רפאל איתן, לנדאו ומצא התבטאו בחריפות כנגד מנהלי הבנקים שטרם התפטרו.

להוציא פקדונות מדיסקונט

ח"כ מרדכי בראון (ר"ץ) קרא אתמול ללקוחות בנק דיסקונט להוציא מן הבנק את פקדונותיהם, אם רפאל רקנאטי לא יודיע על קבלת המלצות ועדת בייסקי ועל פרישתו. לא יתכן לטעון, כי זהו בנק פרטי, שעה שהבנק קיבל ערבויות מטעם המדינה.

אין מועמד מוסכם

שבוע לפני שנגיד בנק ישראל, משה מנדלבאום, אמור לפרוש מתפקידו, בהתאם למסקנות דו"ח בייסקי, טרם נמצא מועמד אשר יבוא במקומו.

אתמול התברר, שהליכוד פוסל הן את ח"כ עדי אמוראי והן את פרופ' מיכאל ברונו, שהוזכרו בשבועות האחרונים כמועמדים לתפקיד.

מקורות בממשלה אמרו לכתבנו, שלמעשה אין לליכוד שום מועמד והוא אינו מצליח למצוא מועמד מוסכם משלו למשרה זו. המקורות ציינו שביום א' היתה אמורה הממשלה לקבל החלטה. לאחר שנאלצה לתת למנדלבאום ארכה של שבועיים מחוסר מועמד מוסכם על מרכיבי הקואליציה.

אך נראה שגם עתה נמשך המבוי הסתום ולא ברור אם בימים הקרובים יצליחו המערך והליכוד להסכים על מי שיתפוס את מקומו של מנדלבאום.

המקורות ציינו, שלמעשה המועמדות של אמוראי נתקלת בהתנגדות נמרצת מצד מ"מ ראש הממשלה, יצחק שמיר. אשר הביע באוזני ראש הממשלה, שמעון פרס, את דעתו, שאין אישיות פוליטית יכולה להיות נגיד בנק ישראל, ועל־כן מועמדותו של אמוראי אינה באה בחשבון.

שרי ליכוד אחרים פסלו את ברונו בשל היותו איש „שלום עכשיו" ואמרו שדבר זה פוסל אותו לתפקיד של נגיד הבנק המרכזי.

שיתוף פעולה עם דנמרק מנע הפסקת הריון

שיתוף־פעולה בינלאומי בין ישראל לדנמרק, בסיוע חברת „אל על", לבדיקת דגימות מי שפיר של אישה הרה הנושאת בגופה מחלה תורשתית נדירה — מנע הפסקת הריון.

הבדיקה בוצעה באשה בת 26 תושבת הקריות ליד חיפה, שילדה לפני כשנה וחצי בן שסבל מיום היוולדו מפיגור שכלי והתפתחותי. הבדיקות העלו, כי הילד לקה בתסמונת „מנקס", מחלה תורשתית נדירה ביותר, שבה יש ליקוי בספיגת הנחושת מן המעי לדם ובהעברתה לתאי הגוף. תוחלת החיים אצל ילדים הלוקים בפגם זה אינה עולה על שנתיים.

בינתיים, הרתה האם שנית ובעקבות זאת פנתה למרפאה להריון בסיכון גבוה במחלקת היולדות ב' במרכז הרפואי רמב"ם בחיפה, לשם הערכת סיכוייה ללדת ילד שני בריא. רופאי המרפאה איבחנו, כי האם נושאת את החומר התורשתי הפגוע, אך היא עצמה אינה חולה בתסמונת. עיון בספרות רפואית העלה, כי סיכוייה ללדת ילד בריא הם 50 אחוז.

המשפחה החליטה לא להסתכן בלידת עובר פגוע נוסף ולהפסיק את ההריון אם לא תהיה אפשרות לברר בוודאות שהעובר בריא.

בירור העלה, כי בעולם קיימת רק מעבדה אחת המסוגלת לקבוע בוודאות, אם העובר נגוע בתסמונת זו, על־ידי מדידת קצב כניסת נחושת רדיואקטיבית לתוך דגימה מתאי העובר, הנמצאים במי השפיר. מרפאה זו נמצאת במכון בדנמרק, ובראשה עומד פרופ' טוני טונסן.

ד"ר בצלאל פרין, סגן מנהל מחלקת יולדות ב', יצר קשר טלפוני עם מכון „קנדי" ובאדיבות סניף „אל על" בחיפה הוטסו לשם דגימות נוזל השפיר.

השבוע הגיעה לחיפה בשורה משמחת מפרופ' טונסן, כי האם נושאת ברחמה בן זכר, שאינו חולה במחלה הקטלנית. (עתים)

תושבי ורד יריחו נטשו היישוב ועלו לירושלים

המתיישבים מוחים על ניתוק המים ליישוב ● אנשי כוכב מיכאל בחבל לכיש סגרו המושב בגלל חובות כספיים בסך 7 מיליון דולר שצברה אגודתם

מאת רפאל גאון, כתב „על המשמר" וכתב עתי"ם

כשדמעות בעיניהם, הורידו, אנשי היישוב ורד יריחו בבקעת הירדן, אתמול בבוקר, את דגל ישראל מתורן גבוה במרכז הישוב. נעלו את שער הכניסה, ארזו את מטלטליהם עלו על מכוניות ויצאו בשיירת מכוניות ארוכה לירושלים.

המתיישבים סגרו את היישוב ביום ג' במחאה על ניתוק המים ליישוב, ובו ביום התכנסו והחליטו לנטוש את היישוב. ההחלטה הזאת הוצאה לפועל אתמול.

לפני שש שנים עלה היישוב על הקרקע. „בעל כורחנו אנו נאלצים לתת לילדינו שיעור בתולדות סוף הציונות", אמר מזכיר הישוב בטקס הפרידה הקצר שערכו המתיישבים.

אט אט צעדו 200 תושבי ורד יריחו, וביניהם 120 ילדים, כשהם ממררים בבכי, למכוניות. אחד המתיישבים, גדעון בקר, אמר: „לפני שבועיים סגרו את אספקת המים לכרמים שגידלנו כרם ויוע, בטמפרטורה גבוהה ובאדמת טרשים מלוחה. שבועיים לפני הבציר סגרו את המים והיבול קמל. כל מה שנשאר לי לומר הוא — תיבש ידם של אותם גורמים שסייעו לקמילתם של הגפנים".

לאחר שהחזירו את כלי הנשק האישיים שלהם להגנה המרחבית, עזבו את הישוב ועלו לירושלים.

המתיישבים טוענים כי קיבלו לפני זמן מה ממשרד השיכון מיליון דולרים, שהועברו לארגון הקניות של האיחוד החקלאי. ההלוואה נועדה לפרעון חובות הישוב וביניהם גם חוב לחברת מקורות. אולם לטענתם, לא העביר ארגון הקניות את הכסף לחברת מקורות, זו ניתקה את המים.

מאוחר יותר הפגינו המתיישבים ליד משרד ראש הממשלה בקריה בירושלים.

אנשי מושב כוכב מיכאל, שליד צומת גבעתי בחבל לכיש, סגרו אתמול בשש וחצי בבוקר את הכביש למושב ואחר־כך גם את הכביש הראשי והפגינו יחד עם ילדיהם, שלא הלכו ללמוד. הם מתרעמים על החובות הגדולים שצברה אגודתם — שבעה מיליון דולר — שלא באשמתם.

המפעל לייצור שקים „אריזות כוכב", הראשון מסוגו שהוקם במושב ע"י הסוכנות ותנועת המושבים — נחשל, נסגר והותיר לאגודת הכפר חוב של מיליוני דולרים.

מאה המשפחות במושב זה, רובן יוצאי ארצות דרום־אמריקה, מתפרנסות מחקלאות ובכלל היה מצבן הכלכלי איתן עד לסגירת המפעל.

יהודה בן־דוד, יו"ר ועד המושב שהוקם לאחרונה, אומר כי חברי המושב מצפים כי ימחקו להם את החוב בגין הפסדי המפעל, כפי שהובטח, מפני שהקמתו היתה בבחינת ניסיון שלא הצליח.

כאשר לקראת הצהריים המפגינים סגרו את הכביש הראשי לשדרות ולצומת גבעתי, שכנעו אותם השוטרים לפנות אותו, וב־11.30 הסתיימה ההפגנה.

נציגים של 90 המפגינים שנסעו לתל־אביב נתקבלו על־ידי מאיר בן מאיר, מנכ"ל משרד־החקלאות, שהסביר להם, כי בעייתם אינה „נופלת" בקריטריונים של משרד החקלאות.

מטענים באשקלון ובירושלים — אין נפגעים

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום, וכתב עתי"ם

מטען חבלה התפוצץ אתמול בשעה 7.30 בבוקר בכניסה לאשקלון, בלא לגרום לנזק ולנפגעים. המטען התפוצץ במקום בו מתכנסים מדי בוקר עוברי השטחים המבקשים לעבור.

מספר חשודים נעצרו, אך הם שוחררו בתום החקירה.

מטען צד התפוצץ אתמול סמוך לשעה שמונה וחצי בבוקר בצומת אלירם, באיזור התעשיה עטרות מצפון לירושלים.

המטען התפוצץ בעת שרכב צבאי חלף בכביש. אך לא נגרם נזק ולא היו נפגעים.

מזג־האוויר

הטמפרטורות החזויות להיום: ירושלים 12 — 21, רמת הגולן 11 — 21, נהריה 15 — 23, צפת 11 — 20, טבריה 15 — 27, נצרת 12 — 22, עפולה 12 — 24, השומרון 12 — 23, הקריה תל־אביב 15 — 23, נמל התעופה לוד 13 — 24, יריחו 16 — 29, עזה 15 — 24, באר שבע 14 — 26, אילת 18 — 30.

מחר ב־ חותם

★ היחצ'נים – מקצוע חדש. נוצץ אבל לא זהב. העוסקים ביחסי ציבור' מאת רונית מורגנשטרן
★ ואיך זה אצלם, בארגנטינה? שאל ומצא יהודה צור, שביקר שם וניסה להשוות את הקורות בארץ הענקית, שהתחילה להיאבק באינפלציה בעת ובעונה אחת אתנו
★ ארץ אוכלת אתריה. ארצנו הקטנה. העבר נהרס לאט־לאט. מאלף אתרים בדק אשר שילוני שלושה
★ גאים לשרת אבל רוצים להתקיים בכבוד – אמר ראש אכ"א, האלוף מתן וילנאי. בראיון לאלכס פישמן, על רמת הפיקוד בצבא, על הפרישה, על קיבוצניקים ועל ההיתקלויות בלבנון
★ כל עוד יש בדיחות, יש תקווה – כך מתברר משיחתו של ידון אליוסף עם פרופ' יצחק גלנור אשר פירסם ספר שלם עם בדיחות פוליטיות
★ חותם אישי מאת איש הקולנוע נסים דיין
מדורים וטורים מאת: יוסי קנץ. דני ורט. זאב צחור. דינה גורן. אלי הכהן, ראובן רחוביצקי. אהוד דור. איזן שיינפלד. חיים מאור. ירון זליג. שמואל בונים. יעקב ...
שלום בית / מאת חוה יוסף
הראקירי / מאת לזר

ביקורת חצות

„נערי המים": חניה בדרך לאמריקה

מייק סקוט מבקש להגיע לאמריקה, ללכת בדרכם של להקות בריטיות אחרות שעשו את זה שם. יש לו סיכוי, הוא ולהקת „נערי המים" שלו, נשמעים כאילו הם מוכנים בכל רגע לקפוץ להופעה באיצטדיון אמריקני, להפגיז את הקהל במאסה של צלילים. כמו שאוהבים שם.

הסאונד היה גרוע, אבל השתפר בהמשך. המתופף עבר כנראה הכשרה אינטנסיבית בלהקת רוק כבד. הוא התעקש לתופף כאילו מונח לו בידיו פטיש חמישה ק"ג ולא מקלות תיפוף. הוא ירה אל הקהל במרץ, בכברות, ללא רגש כמעט וכיסה את הכינור ואת הסקסופון, והצליח להבריח אותי החוצה.

סקוט, בפוזה של זמר בסגנון שנות השישים, כולל מטפחת לצוואר שהסיר מאוחר יותר, שר — צעק את שיריו. קשה היה למצוא רגע אינטימי אחד בהופעה. רגע שאפשר לזכור לשנים. מייק סקוט מת להיות בונו, סולן להקת „יו. שתיים". הוא בדרך הנכונה. חבל רק שתוך כדי כך הולכים „נערי המים" לאיבוד. במלה אחת: אכזבה. חבל נורא.

עופר ניר

„שבתרבות": גם בירושלים

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

הירושלמים, המתקנאים בתל־אביבים, בחיפנים ובפתח־תקואים על הפעילות הענפה, לה זוכים בשבתות. החליטו אתמול כי גם להם תהיה שבתרבות. ועד אגודת העיתונאים בירושלים החליט אתמול פה־אחד לשוב ולהפעיל את בית אגרון.

אחת לשבועיים, תתקיים בשבת תוכנית בנוסח „שבתרבות" בתל־אביב, ללא חילול שבת, בסיועו של גוי של שבת.

בידי אגודת העיתונאים אישור מטעם עיריית ירושלים להפעיל את אולם בית אגרון ללא חילול שבת. עם זאת צפוי, כי בתגובה תפרוש סיעת ש"ס מן הקואליציה העירונית.

יצויין, כי לפני חודשים אחדים הוקרנו בבית אגרון סרטים בשבת, והמהומה שהתחוללה הגיעה עד לראש הממשלה. הפעם מתכוונת אגודת העיתונאים לעמוד על קיום האירוע, ובניגוד לפעם הקודמת אף הודיעה על כך שבועיים מראש.

עובדי „אופ־אר": אין לנו כסף לקנות מזון

מאת כתבנו לענייני עבודה

נציגי העובדים המשביתים זה היום הרביעי את מפעל „אופ־אר" באופקים הופיעו אתמול בפני ועדת התעסוקה העליונה של ההסתדרות. בהציגם את מצב המפעל ואת מצבם הם — לרובם לא נותר כסף לקניית מזון.

יו"ר הוועד, יעקב כהן, הזהיר שאם ההסתדרות לא תפעיל את כל אמצעיה, לא יהיה מנוס אלא להחריף את המאבק.

לטענת העובדים, המפעל ייצר השנה חוטים בעשרים אחוזים יותר מתחזיות הייצור בתחילת השנה. ולא מובנת להם ההיקלעות של המפעל לקשיי נזילות כה עמוקים.

יו"ר הוועדה, עליזה תמיר, מסרה שההסתדרות תסייע בכל דרך אפשרית במאבק, ומחובת הרשויות הנוגעות בדבר להחזיר את המפעל לעבודתו התקינה. היא הבהירה, שהמאבק הוא למען עובדי „אופ־אר" ולא למען בעלי המפעל.

מזכירת הסתדרות הטקסטיל, אמירה אנדריאנוב, אמרה שיש לשקול אי הוצאת החוטים מהמפעל, אשר ערכם מוערך בשווי של 74 אלף דולר, עד שלא תשולם לכל העובדים משכורת אפריל.

פרדסנים בכנס חירום: ממוטטים את הענף

פרדסנים בגליל מאשימים את המועצה לשיווק פרי הדר בשורה של מחדלים, המתמוטטים לדבריהם את הענף.

בכנס חירום, שהתקיים בצמח ליד טבריה, הושמעו ביטויים קשים ביותר נגד המתרחש במועצה. „איני יכול להיות אחראי לטעויות של המשווקים ולהפסיד על־ידי כך את כל כספי. אני רוצה למכור את הפרי, שהוא עדיין על העצים. ולא משנה מה יתרחש אתו לאחר שייארז בארגזים" — אמר הפרדסן שמעון גולדמן.

פרדסנים נוספים טענו שמשווקי הפרי המועסקים בחו"ל אינם מוכשרים, אלא מקורבים פוליטיים. „מועצת הפירות לוקחת פרדסנים פעלתניים או כאלה שמקורבים. מעניקה להם הטבות כלשהן ובכך גורמת לשקט בענף לעוד כמה חודשים" — האשימו הפרדסנים.

יו"ר מועצת פרי הדר, ראובן איילנד, דחה מכל וכל את ההאשמות, אולם גילה כי בימים אלה נערכת בדיקה יסודית בכל מערכת השיווק לצורך הפקת לקחים. (עתים)

דגם של בית־סוהר ביריד „אדם ומעונו"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

ביריד „אדם ומעונו", שיפתח היום בתל־אביב, מכין שירות בתי־הסוהר אטרקציה למבקרים. על־פני שטח של 550 מ"ר בשטח גני התערוכה בתל־אביב יותקן דגם בית־סוהר, שיקיף את כל האלמנטים המתייחסים לתנאי כליאת האסירים ופעילות השיקום בכלא.

המבנה יוקף בגדרות ובדלתות ברזל, ובמקום ייצג דגם תא אסירים שבתוכו תוצבנה ..., תמונות מחיי הכלא, מיטות ברזל, ויותאמו תנאים סביבתיים המחקים את המציאות בכלא.

בתוך אולם התצוגה יוקרן סרט המציג תמונות מחיי היום־יום מעבר לסורגים, כשברקע תושמע מוסיקה מתוך בית־הסוהר ושירים של ...

מבקרי היריד גם יוכלו לצפות בלהקת המחול של אסירות נווה תרצה, במקהלת שירות בתי־הסוהר ובהצגה „בשני כמוך", שהכינו אסירים מכלא תל־מונד.

פרס: סוריה מעוניינת במלחמה אך אנו רוצים מו"מ לשלום

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

„אין ספק שסוריה מעוניינת במלחמה נגדנו. הנשיא אסד הצהיר על כך בפומבי ואף אמר שרמת הגולן לא רק שתוחזר לסוריה אלא תהיה בלב סוריה. אולם אני סבור שברגע לא צפויה סכנת מלחמה ממשית עם סוריה. וההסלמה הינה מילולית בלבד".

דברים אלה אמר אתמול ראש הממשלה שמעון פרס בכנס בוגרי בית הספר הריאלי בחיפה.

אולם, פרס קרא גם לסוריה לפתור את בעיית היסוד עם ישראל בדרך של מו"מ ישיר וללא תנאים מוקדמים.

בהמשך דבריו אמר ראש־הממשלה, כי בסוריה ישנה כיום התקוממות פנימית ומרירות רבה בקרב האורחים. „אפילו אסר מדבר על הביצה הלבנונית, ואולי הוא תירגם זאת מעברית. אך יש להפנות את מוקד הבעיה הסורית לכך שסוריה תומכת בטרור בין־לאומי".

לדעת שמעון פרס, מעולם לא „התפתלו מנהיגי דמשק כפי שהם מתפתלים כיום". לדבריו, יש כיום הוכחות מעבר לכל ספק, כי סוריה עמדה מאחורי הפיגועים ברומא ובברלין, ובניסיון הפיגוע במטוס „אל על" בלונדון.

בריה"מ: לא תהיה מלחמה

סוכנות עת"ם מוסרת שברית־המועצות סבורה, שלא תהיה במזרח־התיכון מלחמה בהיקף רחב בתקופה הקרובה. מאחר שהנתונים הנוכחיים של המחנות אינם מתאימים לפתיחה במלחמה, ומשום שהצדדים אינם מוכנים לשאת בתוצאות המלחמה, בתחומים הצבאי, הכלכלי והמדיני — מוסר העתון הכוויתי „אלקבס" מפי מקור דיפלומטי סובייטי.

המקור הוסיף: „ישנה רק אפשרות של מהלומות בהיקף מצומצם, בצורה של פעולות מתוכננות, שמטרתן למשש את הדופק ולבחון כוונות ותגובות, לאחר הפעולה האמריקנית בלוב."

מצרים עשויה להציע לארה"ב

(סוף מעמוד ראשון)

החדשה נובעת מן הצורך ההולך וגובר שחשה מצרים להשיג סיוע כלכלי ומן החששות בקאהיר, שפוחתת בהדרגה ההשפעה האמריקנית בעולם הערבי.

בידיעה נאמר, כי מצרים תשקול החכרת בסיסי האוויר הישראליים בסיני, איתם ועציון, לארה"ב, וכן את מיתקן הצי ראס־באנאס לחוף ים־סוף ובסיס נוסף במדבר המערבי, ליד גבולה של מצרים עם לוב.

תמורת דמי ההחכרה, תדרוש מצרים לקזז את מלוא חובה או חלקו בגין רכישת נשק מארה"ב, וכן תדרוש מארה"ב להגביר את הסיוע שהיא מושיטה לה.

מצרים תדרוש עוד, שהסיוע הצבאי האמריקני שהיא מקבלת יוגדל מ־1.3 מיליארד דולר בשנה ל־1.8 מיליארד דולר. כלומר בגובה הסיוע שמקבלת ישראל. השבועון סבור, שכאשר תיוודע כוונת קאהיר ברבים, תתחולל סערה פוליטית במצרים. אך ההנהגה המצרית מאמינה, לדברי כתב־העת, כי הפגיעה שתפגע העיסקה בריבונות המצרית חמורה פחות מן הבעיות הקשות בתחום הכלכלי, שלפניהן ניצבת מצרים כיום. הנזק שעלול להיגרם למצרים מבחינת יחסיה עם העולם הערבי בכללו, שאינם טובים בלאו־הכי, עשוי להיות מינימאלי.

לדעת עורכי העלון, עשויה ישראל לתמוך בנוכחות צבאית אמריקנית כזו בסיני.

התוכנית הכלכלית תמשיך להתבסס

(סוף מעמוד ראשון)

בתקופה האחרונה, עקב הירידה באינפלציה, העדכון במרכיבות־המס ועליות־שכר חריגות במיגזר העסקי. ברונו אמר, שאין כיום צורך בפיחות, כל זמן שלא תהיה עליה בשכר במשק. הוא הזהיר מפני חזרה לרמות אינפלציה גבוהות אם לא יישמר ריסון השכר.

רווחיות היצוא

מנכ"ל משרד־האוצר, עמנואל שרון, אמר, כי ניכרת בחודשים האחרונים עליה בביקוש המקומי. אף־על־פי־כן ציין, שאין מקום לצעדים מיידים, אך הזהיר מפני עליות־שכר, שיובילו, לדבריו, באופן בלתי־נמנע לחידוש האינפלציה.

משתתפי הדיון אמרו, שרווחיות של היצוא נמצא היום ברמה סבירה. הם אמרו, שאת ההשפעות של תשלום תוספת היוקר יהיה אפשר לנטרל על־ידי הפחתות בתשלומי המעסיקים לביטוח הלאומי, אך דבר זה נשתנה בריסון תקציבי.

הצעת שרון

למרות זאת, אמור ראש הממשלה, שמעון פרס, לכנס היום דיון על מצב היצוא, עקב פניה של שר התעשיה, אריאל שרון. שר התעשיה מתריע זה זמן על מצב היצוא, ואף חיבר תוכנית לעידוד הרווחיות. שרון מציע, בין היתר, להפחית את תשלומי הביטוח הלאומי, להגדיל את התשלומים של תוכניות ביטוח־שער ולהפחית את הריבית על הלוואות ליצוא שמעניק בנק ישראל.

מוסר כפול

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, אמר בתגובה על דברי פרופ' ברונו, כי „מפליא כיצד שוב ושוב אנו עדים לתופעה של מוסר כפול, כאשר קבוצות עילית במשק מנסות לתלות את עתיד התוכנית הכלכלית בהמשך שחיקת־השכר, אולם תיאוריות אלו אינן תופסות, כנראה, כאשר מדובר בשכרן שלהן.

הברפלד ציין, כי מדיניות־השכר של ההסתדרות מתונה וריאליסטית על־פי כל קנה־מידה. אם קברניטי הכלכלה לא יבינו במהרה, שאי־אפשר לבסס לאורך־זמן מהלכים כלכליים על שחיקת־שכר נמשכת, עלולה אש של סיכסוכי־עבודה להתפשט בגזרות רחבות של המשק.

„מקורות" ממשיכה לסגור ברזים לישובים בבקעת הירדן

חברת „מקורות" ממשיכה לצמצם ולנתק אספקות מים לישובים חקלאיים שלא פרעו את חובם.

אתמול נותקה אספקת המים ל־5 ישובים בבקעת הירדן ובהם הישוב משואה, שאנשיו חסמו כזכור את הכבישים באזור בגלל מצבם הכלכלי הקשה.

דובר „מקורות" מרדכי יעקובוביץ, מסר אתמול, כי 100 מושבים חבים לחברה כ־5 מיליון דולר עבור אספקת מים, לכן הורתה, לסגור את השיברים" לבעלי החוב, לאחר שכל אזהרותיה, בכתב ובעל־פה, לא הועילו. בין המושבים האלה ישנם כאלה שלא שילמו עבור המים מאז ספטמבר 1985.

דובר „מקורות" אמר, כי זהו מצב בלתי־נסבל שהחברה אינה מסוגלת לשאתו. „ליבנו עם מתיישבי ורד יריחו. אם אומנם שילמו לארגון הקניות של האיחוד החקלאי, כטענתם, הכסף לא הגיע ל„מקורות". יתירה מזו, הישוב הפקיד בידינו שני שיקים, שחזרו מהבנק מחוסר כיסוי", אמר הדובר.

בתשובה לשאלה אמר הדובר, כי כל מערכת המים הארצית עלולה להתמוטט עם צרכני המים לא ישלמו עבור המים שהם צורכים. „מקורות" הלכה והולכת לקראת צרכניה מעל ומעבר למקובל במשק. אולם הגיעו מים עד נפש, אמר הדובר.

לא נקבע אם „משחק העונה" יועבר בשידור ישיר

מאת אתי רונאל
כתבת „על המשמר"

גורלו של השידור הישיר של משחק השבת בין מכבי חיפה והפועל תל־אביב עדיין לא הוכרע.

אמש קיים מנהל הטלוויזיה, חיים יבין, דיונים קדחתניים עם נציגי הטכנאים, בניסיון להגיע להסדר להגדלת מספר הטכנאים העובדים בשבת. על־מנת שניתן יהיה לסקר גם את ביקורה של ראש־ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, וגם את משחק האליפות.

כזכור, עובדים היום בשבתות 26 טכנאים, שאינם מספיקים למבצעים מסוג זה. מאז פרשת תוי קוקה מסרבים הטכנאים להכפיל את מספר העובדים במשמרת כשם שנהגו קודם לפרשה, בטענה, כי האישור לעבודה בשבת חל על 26 טכנאים בלבד.

יצויין, כי הקבוצה המארחת, הפועל תל־אביב, הסכימה לשידור המשחק, מאחר שכל הכרטיסים כבר נמכרו.

מדענים אמריקנים: גילינו „עקב אכילס" של וירוס האיידס

וושינגטון. — חוקרי רפואה אמריקנים אמרו אתמול, כי מצאו נקודת תורפה בוירוס האיידס הקטלני, העלולה להוליך לפיתוח חיסון נגד המחלה.

מדענים במרכזו הרפואי של אוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון אמרו, כי הם גילו נוגדנים, שתקפו בהצלחה את ליבת הפרוטאין בווירוס של מחלת האיידס.

„אנו סבורים, כי זהו עקב האכילס של הווירוס הקטלני הזה", אמר ד"ר אלן גולדשטיין, יו"ר המחלקה הביוכימית באוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון, במסיבת עתונאים. (עתים)

שגריר איראן באו"ם חשוד בגניבת מעיל

מאת חנה איש־הורוביץ, כתבת „על המשמר" בניו־יורק

ניו־יורק. — שגריר איראן באו"ם, סעיד רג'אי כורסאני, נעצר בניו־יורק על נסיון לגנוב מעיל גשם, שמחירו 69.69 דולר, מחנות „אלכסנדרס" במנהטן. עקב חסינותו הדיפלומטית שוחרר השגריר אחרי שעתיים ולא הוגשה נגדו תביעה פלילית.

המקרה ארע ב־7 במאי, בשעה 7 בערב. אשת־בטחון של החנות, ויקי ורנס, ראתה את האיראני מודד מעיל גשם וקורע מעליו את תג המחיר בשניסה לצאת מהחנות. נעצר על־ידי שוטר של החנות, שהכניס אותו לחדר־מעצר במרתף החנות.

כשסרב כורסאני לזהות עצמו, נערך חיפוש בבגדיו ונמצא בכיסו דרכון דיפלומטי.

לחקירה הוזמן איש האף.בי.איי., שזיהה אותו כשגריר האיראני, והוא שוחרר בשעה 10 בערב. בזמן מעצרו ניסה האיראני לתקוף את איש־הבטחון ואת חוקר האף.בי.איי.

איש־בטחון והממונה על הבטחון ב„אלכסנדרס", סטאן טריניטי, סיפרו למשטרה, כי כורסאני גנב פעמיים חליפות ממחלקת הגברים.

דובר המשלחת האיראנית באו"ם, אמיר ומאני, הכחיש כי השגריר ניסה לגנוב, ואמר שהאף.בי.איי. העליל עליו.

נגנבה מכוניתו של ח"כ יאיר צבן

מאת כתב „על המשמר"

מכוניתו של ח"כ יאיר צבן (מפ"ם) נגנבה אתמול בשכונת התקווה בעת שעצר לקנות גרעינים.

המכונית הגנובה היא סוברו ומספרה 24־724־53.

„בילד": הלובי הנרצח בברלין סוכן הסי.אי.איי.

ברלין. — הדיפלומאט הלובי לשעבר, שנרצח לא מכבר במזרח־ברלין בפקודתו המפורשת של שליט לוב, פעל בשירות סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב — מסר אתמול „בילד" המערב־גרמני.

לדברי העתון, נרצח האיש, מוחמד אשתור, בפארק במזרח־ברלין, לפני שלושה שבועות, אחרי שסיפק לסוכנות הביון האמריקנית מידע על „הרקע והתיכנון" של התקפה שהיתה לא מכבר במועדון־לילה במערב־ברלין. (אי. פי.)

בצער רב וביגון קודר
אנו מודיעים על פטירתו של
בעלי, אחי, אבינו, וסבנו היקר באדם

גרשון קוריצקי ז"ל

ההלוויה תצא היום יום ששי, י"ד אייר תשמ"ו, 23.5.86, בשעה 13.30 אחה"צ, מבית המנוח בשיכון הפועלים, רח' החלוץ 2 עפולה, ותעבור דרך בית־הכנסת בשיכון עובדים לבית־העלמין בעפולה

החבורה תעמוד לרשות המלווים

אשתו: אסתר
בנו: נעמן צור ומשפחתו
בתו: מרים אורון ומשפחתה
בתו: מתי גושן ומשפחתה
בנו: שמואל צור ומשפחתו
אחותו: יוטי נוימלד (אנגליה)

לנירה תדהר וכל המשפחה
משתתפים בצערכם על מות
האב
בית כפר־מנחם

„על המשמר" עתון יומי

המו"ל: עתון וספר בע"מ
בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3־43360־4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 225125־6. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

שולץ מוכן לשוב למזה"ת רק אם ישוכנע שתושג התקדמות

ויצמן ייפגש מחר שוב עם מרפי — והשגרירות לא יודעת על כך דבר

מאת זאב בליצר
כתבנו בארה"ב

וושינגטון. — שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, מוכן לשוב למזה"ת, אך רק אם יובטח לו מראש, כי תוצאת ביקורו תהיה התקדמות רצינית בהידוק יחסי ישראל עם מצרים ובתהליך השלום בכללו.

פקידי רשות אמריקניים וישראליים אמרו אתמול, כי דברים אלה אמר שולץ ביום ד' לשר עזר ויצמן, בפגישתם בוושינגטון.

לדבריהם, ממתין שולץ להיווכח אם יש ביכולתן של ישראל ומצרים להגיע להסכם בימים הקרובים בשאלת טאבה.

דובר משרד החוץ האמריקני, ברנרד קאלב, אמר אתמול לעתונאים, כי שולץ „מחפש תמיד אחר הזדמנות לסייע, כאשר יש ביכולתה של ארה"ב לעשות זאת, בקשר עם תהליך השלום במזה"ת". עם זאת הדגיש, כי לשולץ „אין עתה תוכנית כלשהי לבקר במזה"ת".

עוד אמר קאלב, כי ישראל ומצרים השיגו התקדמות בשיחות טאבה השבוע, וארה"ב מקווה שהנושאים השנויים עדיין במחלוקת יבואו על פתרונם בהקדם. לדבריו, עצם השתתפותו של היועץ המשפטי של משרד החוץ האמריקני, אברהם סופר, בשיחות טאבה, משקפת את המעורבות והדאגה העמוקה שיש לארה"ב, לחיזוק יחסי ישראל־מצרים. אמר הדובר „הוא אחת מאבני התשתית לקידום תהליך השלום הכללי במזה"ת".

השר עזר וייצמן עומד להפגש מחר בניו־יורק פעם נוספת עם עוזר שר החוץ האמריקני לענייני המזרח הקרוב ודרום אסיה, ריצ'ארד מרפי, כדי להמשיך עמו בשיחות. מקורות בשגרירות ישראל בוושינגטון אמרו אתמול, כי להם לא ידוע דבר על פגישה נוספת כזאת בין וייצמן למרפי.

הודעתו של שולץ – נועדה כנראה ללחוץ על מצרים

מאת דליה שחורי,
הכתבת המדינית
של „על המשמר"

שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג נועד אתמול עם שר החוץ יצחק שמיר. בפגישה נסקרו הנושאים המדיניים שעל הפרק. פיקרינג אישר באוזני שמיר, כי מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ אינו מתכונן להגיע בתקופה הקרובה לאזור מאחר שאין צורך בביקור כזה.

כתבתנו מעירה, כי בפגישתו האחרונה של ראש הממשלה שמעון פרס עם מזכיר המדינה האמריקני, כשפרס ביקר בראשית אפריל בארה"ב, סוכם, כי שולץ יגיע לישראל תוך שבועות אחדים. נראה, כי העדר ההתקדמות במו"מ עם מצרים על טאבה גרם את החלטת שולץ שלא לממש את הביקור. מאחר שההנחה היא, כי ביקור מזכיר המדינה במזרח התיכון צריך להניב תוצאות כלשהן.

לא מן הנמנע, כי ההודעה האמריקנית על אי בואו של שולץ נועדה להפעיל לחץ על מצרים להגמיש את עמדתה כדי לאפשר את סיכום השיחות על שטר הבוררות.

שרים בליכוד מתנגדים למינוי של הוד ליו"ר הנהלת התעשיה האווירית

מאת כתב „על המשמר"

קבוצה משרי הליכוד מתנגדת למינוי של האלוף (מיל) מרדכי הוד לתפקיד יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית. לפיכך, לא ברור עדיין האם יחתום שר־האוצר החדש משה נסים על כתב המינוי של הוד. שר הביטחון הודיע כבר כי יפעל למינויו של הוד למרות סירובו בעבר.

חלק משרי הליכוד טוענים, כי דרושה למוטי הוד תקופת צינון מסויימת לאחר שכיהן כנציג בישראל של „נורתרופ" המייצרת את מטוס ה"אף־20" — הנחשב מתחרה ל„לביא".

חלק מהשרים טוענים, כי רבין נכנע להסכם קואליציוני בין המערך לתנועת „יחד" וויתר על רצונו למנות את צבי צור לתפקיד ולפיכך המינוי הוא פוליטי. בעקבות התנגדות שרי הליכוד צפויה כעת דחיה נוספת במינוי של הוד.

כבוד מלכים לסגן רה"מ איראן בפריס

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — סגן ראש ממשלת איראן, עלי רזה מוירי, מתקבל בפאריס בכבוד מלכים. עוד לא היה סיפק בידו לרדת מכבש המטוס, וכבר הובל לאליזה. הנשיא מיטראן קיבל אותו בלבביות והאווירה תוארה חמה. מוירי הביע נחת מקבלת־הפנים.

ראש הממשלה, ז'אק שיראק, נועד עם המשלחת האיראנית במשך שעה וחצי. הוא הורה לפרק את המבוקר של תנועת המוג'אהדין, סמוך לפאריס, ולאסור על תנועה זו כל פעילות פוליטית. היתה זו מתנה שהוא הגיש לדיפלומטי האיראני, שתבע להסגיר „טרוריסטים אלה" לטהראן.

מחוות אלה מיועדות להשיג מהאיראנים הוראה לחוטפים לשחרר את החטופים הצרפתיים בלבנון, אך האיראנים כופרים בכל זיקה לחוטפים.

מודעי: ואלדהיים היה מועמד לדין — לו היה מצוי בישראל

מאת כתבי סוכנויות הידיעות
ז'אן כהן, כתב „על המשמר" באתונה
ויואב אביב כתב „על המשמר"

שר המשפטים יצחק מודעי התייחס לדו"ח הביניים של משרד המשפטים הקובע כי יש ממש בהאשמות נגד ואלדהיים. השר אמר, כי לדעת עובדי משרד המשפטים גם אם מסתמכים על המידע המצוי כיום, יש יסוד להעמיד את ואלדהיים לדין על מעורבות בפשעים, אילו היה בארץ.

השר הוסיף כי כרגע „אין לנו אסמכתאות והוכחות שהוא היה בקו הראשון, כלומר שהוא עצמו ביצע את הפשעים במו ידיו. אבל יש לנו מספיק הוכחות שהוא היה בתפקיד כקצין מודיעין בארמיה הבלקנית גרמנית והיה מעביר מידע ותיאורים, שהפעילו הלכה למעשה פעולות טיהור באיזורים שעליהם העביר את המידע".

אנחנו ממשיכים בבדיקות. אמר השר. ופה ושם מתגלים עדים שיודעים על מעורבותו של קורט ואלדהיים בעשייה. ואם יתברר שאמנם זה כך. הוא הופך חשוד מדרגה א' בכל מה שנוגע לפעולות פגיעה והשמדה של אוכלוסיה אזרחית.

פושע הוא פושע

רה"מ שמעון פרס. אמר בדברו בפני בוגרי ביה"ס הריאלי בחיפה: „אם יוברר לנו לאחר חקירת משרד המשפטים. כי ד"ר קורט ואלדהיים הוא פושע נאצי נתייחס אליו כאל פושע נאצי לכל דבר אפילו יהיה נשיאה של „אוסטריה".

„התקליט הנאצי חשחוק"

„כשהאזנתי לתשובותיו של ד"ר קורט ואלדהיים להאשמות שהועלו נגדו, נדהמתי, שכן כמה מתשובותיו מתקשרות היטב לתשובותיהם של פושעים נאצים שחקרתי בתוקף תפקידי במשרד המשפטים האמריקני" זאת אמר עו"ד אלן ריינאן, שהיה ממונה עד לפני שלוש שנים על כל התיקים של חשודים כפושעי מלחמה נאצים בארה"ב.

הוסיף הדובר „ואלדהיים הביע תחילה פליאה מה רוצים ממנו והכחיש כל קשר בינו לבין פושעי מלחמה נאצים. כאשר נמצאו הוכחות נגדו אמר כי עבד במאפייה. היה מתורגמן ולא ידע מה שנעשה סביבו. אולם גם להיות מתורגמן הוא פשע מלחמה שכן המתורגמן הוא האחראי להעביר את המסר הנאצי לעושי דבריו האוקראינים. האם יוכל לומר שהוא תירגם למען הנאצים את שיקספיר?"

וינה. – דוברו של קורט ואלדהיים הגדיר אתמול כתחילתו של „ציד מכשפות" את דברי השר מודעי, כי קיים בסיס שלפיו היה אפשר להעמיד את ואלדהיים לדין, אילו נמצא בישראל, על מעורבות בפשעי מלחמה.

הדובר, גרולד כריסטיאן אמר: „אחרי שמסע ההשמצות נכשל, הינה מתחיל צייד־מכשפות נגד ד"ר ואלדהיים. בימים אלה מוטסים לכאן אפילו אנשים מארצות אחרות כדי שיפעלו נגד ד"ר ואלדהיים. פרובוקטורים המעוניינים להתגרות בו". הדובר התכוון, ככל הנראה, לציידת הנאצים ביאטה קלארספלד, שבאה לווינה כדי להאבק נגד בחירתו של ואלדהיים לנשיא.

מזכ"ל „מפלגת העם" השמרנית באוסטריה, מייקל גראף, אמר בתגובה על דברי מודעי, כי חשובה דעתו של נשיא אוסטריה, רודולף קירכשלייגר, ולא „הצריחות הנובעות משנאה ושחצנות של עוזרי הקונגרס היהודי העולמי בישראל". ואלדהיים הוא מועמדה של „מפלגת העם" לנשיאות.

אתונה. — יו"ר הפרלמנט היווני ייניס אלברס הודיע אתמול בישיבת הפרלמנט, כי יוון תיענה לבקשת ישראל לעיין בארכיון שלה ותמסור לישראל כל מסמך הקשור בואלדהיים בתקופת הכיבוש הנאצי ביוון. אלברס אמר שהוא אינו בטוח כלל שקיימים מסמכים כאלה בפרלמנט היווני, משום שגוף זה לא פעל בזמן הכיבוש. אחר המלחמה הוקמה ועדה לחקירת פשעי הנאצים ביוון. ברשימה שהרכיבה הוועדה, ושכללה 1200 שמות. מופיע גם נאצי ששמו באלדהיים, עם תום החקירה נמסר הדו"ח למשרד המשפטים היווני.

מפקדו של ואלדהיים:
הוא לא השתתף בגירושים

פרנקפורט. — „ואלדהיים היה השלוש שלי ואני הייתי מפקדו מאפריל 1944, כאשר שירתנו ביוון, ואחר־כך ביוגוסלביה. אין אמת בידיעות שואלדהיים מילא תפקיד כלשהו בגירושים למחנות השמדה או בפשעים נאציים אחרים" — אמר אתמול הקצין הגרמני לשעבר, לויטנט קולונל הרברט ורנשטורף, שהוא כיום בן 73. (אי. פי.)

משרד החקלאות ינסה לגבש הסדר לחובות מושבי האיחוד

נחמקין הורה לרכז החומר על חובותיהם של 25 מושבי האיחוד החקלאי ויציע לנושים הסדר החזרת חובות ■ במשרד החקלאות הצטברו 18 מיליון דולר לזכות האיחוד שיוזרמו במסגרת הסדר

מאת יוסף גלילי
כתב „על המשמר"

שר החקלאות אריק נחמקין הטיל על מנכ"ל משרדו לרכז תוך ימים ספורים את החומר על חובותיהם של 25 מושבי האיחוד החקלאי שנקלעו למשבר כספי חמור. זאת כדי להציע הסדר בין משרדו, המחלקה להתיישבות, ההסתדרות הציונית, הבנקים והספקים, אשר להם חייבים הארגונים והמושבים הללו 60 מיליון דולר. על כך מסר אתמול השר בפגישה עם כתבים בתל־אביב. נחמקין הביע תקווה, כי הבנקים והספקים „ילכו לקראתנו ויסייעו לשלם את החובות על ידי ויתור על חלק מן הריבית הגבוהה ששילמו המושבים וארגוניהם". כיום במשרד החקלאות והמחלקה להתיישבות, אמר, הצטברו 18 מיליון דולר, שלא הוזרמו לחלק ממושבי האיחוד החקלאי בגלל סיבות שונות. כספים אלה, אמר, שמורים לבעליהם במו"מ על הסדר חובותיהם".

„הסוחר הציע..."

סוחר ערבי מיריחו הציע ביום רביעי לחברי מושב משואה, מיסודו של האיחוד החקלאי, לכסות את חובותיו בסך 10 מיליון דולר, תמורת השימוש בקרקע והמים העומדים לרשות הישוב.

את הפרשה גילה אתמול מאיר כחלון, מזכ"ל מושבי הדרום והמרכז, במהלך כנס חירום שנערך אתמול באולם הישיבות של המשביר המרכזי.

ארגון מושבי הדרום והמרכז מעניק שירותים למשואה למרות שאינו משתייך למושבי תנועת המושבים.

יצויין כי חמי, נציג משואה, שהשתתף בכנס הודה כי גם לאוזניו הגיע הסיפור אך הוא הטיל ספק באמינותו.

בכנס החירום בו השתתפו 200 נציגי מושבים הוטחה ביקורת חריפה על חברם לתנועה שר החקלאות אריק נחמקין וחלק מהם אף קראו לו להתפטר. לדבריהם אין הוא מסייע לחקלאים להיחלץ מן המשבר.

לפתוח הבלטות

בכנס השתתפו גם ח"כ אפרים שלום, מזכירי התנועה יוחנן דניאל וגדליה גל וכן נסים זווילי יו"ר המחלקה של ההתיישבות של הסוכנות היהודית. מאיר כחלון הודיע כי החל מאתמול לא יוכל ארגון הקניות לשמש כתובות לחובות המושבים ואף תבע מחלק מהם „לפתוח את הבלטות ולהוציא משם את הכסף".

יוחנן דניאל מזכיר התנועה הדגיש כי 50 אחוז משרי הממשלה עויינים את תנועת המושבים ואינם מעוניינים בשיקומה.

בהחלטות הסיכום של הכנס נאמר בין השאר: כי ארגון מושבי הדרום והמרכז יפעל במלוא עוצמתו לגביית חובות לרבות הפעלת הוצאה לפועל נגד סרבנים בעלי יכולת. כן הוחלט על ביצוע בדק בית בארגון לשם ייעול וחסכון וכן ייבדק מצבם הכלכלי של המפעלים האיזוריים במטרה למנוע משברים כספיים נוספים.

כחלון הדגיש כי למרות הקשיים מצבם של רוב המושבים משביע רצון והם מצליחים לתפקד.

חובותיהם של ישובי רמת הגולן כבר הגיעו ל־150 מיליון דולר. זאת גילתה ועדה פנימית מהגולן שבדקה בחודשים האחרונים ביסודיות את מצבם הכלכלי של הישובים.

יהודים מקייב: שילחו לנו מונה־גייגר ...שנדע מה לעשות ומה לאכול

השלטונות איימו: מי שינטוש האיזור יפוטר מעבודתו

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

„אנחנו זקוקים לאמצעים אלמנטריים להגנה עצמית. שהייה ברחוב מאיימת על חברינו. אין לנו ברירה אלא לחפש מקורות אינפורמציה מהימנים. אנא שילחו לנו מונה גייגר כדי שנדע מה לעשות ומה לאכול". קריאה זו הפנו שלשום בערב אמהות יהודיות מהעיר קייב הסמוכה לצ'רנוביל, באמצעות אסיר ציון בוריס צ'רנובילסקי, לחברי האגודה החיפנית למען עולי רוסיה, בשיחת טלפון לחיפה.

הקבוצה החיפנית התארגנה במטרה לפעול לחידוש הלחץ על שלטונות ברית המועצות כדי להגדיל מספר אשרות היציאה של יהודי בריה"מ. שלשום בערב, בנוכחות כתבת „קול ישראל" ברוסית, שלי רדונסקי, נערכה שיחת הטלפון, שבה סיפר אסיר ציון בוריס צ'רנובילסקי, כי תושבי קייב קיבלו את הידיעות הראשונות על האסון שהתרחש בצ'רנוביל רק כעבור שלושה ימים, לדבריו. אלפי משפחות היו בחופשה ובילו בחיק הטבע. באיזורים הסמוכים למוקד האסון בעת שבמקום ירד גשם כבד. לדבריו. רק תשעה ימים לאחר האסון הופיע בטלוויזיה שר הבריאות הסובייטי ומסר פרטים מועטים על האסון.

הוא העביר לישראל את קריאתן של הנשים היהודיות לעזרה. ובה הן מספרות. כי השלטונות הסובייטים אינם מניחים לתושבים החרדים לגורלם לעזוב את האיזור ומאיימים. כי מי שיעזוב את קייב יפוטר מעבודתו לתמיד. כן נמסר בשיחת הטלפון. שבאוקראינה וברוסיה הלבנה ממשיכים האיכרים לעבד את אדמותיהם הנגועות בנשורת רדיו־אקטיבית בלא לדעת מה עלול לקרות בעקבות אכילת הגידולים בעוד זמן מה.

חברת הקבוצה גאולה נילן, סיפרה לכתבנו פרטים נוספים מאותה שיחה: השלטונות הסובייטים מארגנים בימים אלה קייטנות לילדי האיזור, במקומות מרוחקים מאיזור האסון לפרקי זמן של 45 יום. היא אמרה כי חברי הקבוצה החיפנית פנו לאייבי נתן בבקשת עזרה והוא אמר. כי יפעל למען משלוחים לאיזור האסון ולקייב.

המינהל „חטף" אדמות נטושות בגולן שדרוזים החלו לעבדן

תושבי מג'דל שאמס החלו לעבד אדמות נטושות והמינהל גידר אותן במבצע זריז בחסות כוחות גדולים של משטרה ומג"ב

מאת יהודית צור,
כתב „על המשמר"

בחסות כוחות גדולים של משטרה ומשמר־הגבול גידרו אתמול עובדי מינהל מקרקעי ישראל שטח של כ־160 דונם בכניסה לכפר מג'דל שאמס.

על פעולת המינהל הוחלט לאחר התייעצויות בדרגים ממשלתיים בכירים לאחר שתושבים ממג'דל שאמס ניסו להשתלט על שטח של כ־150 דונם לצרכי בניה וגידול מטעים.

מדובר במאות דונמים שננטשו לאחר מלחמת ששת הימים על־ידי תושבי הכפר גבתא זית. על חלק מאותן האדמות התיישב מאוחר יותר מושב נווה אטי"ב ויתר השטח נותר ברשות המדינה. כאשר הילכה השמועה בכפר על כוונה כביכול של המינהל להעניק הקרקע למועצת מג'דל שאמס, החלו תושבים דרוזים להכשיר את הקרקע בעזרת שופלים וציוד כבד ואף הוחל בנטיעת מטעי תפוחים. על רקע זה אף פרצו תקריות בין התושבים על חלוקת האדמות — המינהל החליט לשים קץ ל„שמועות".

מבצע סודי

אתמול בשעה 8 בבוקר הוחל במבצע שנשמר בסוד עד הרגע האחרון. למקום הובאו כ־4 דחפורים ומשאיות עם ציוד גידור, על־מנת לגדר את כל השטח, ובשלב ראשון את 150 הדונמים שעליהם ניסו כאמור להשתלט. תושבי מג'דל שאמס.

כוחות גדולים של משמר־הגבול והמשטרה נכחו במקום ואף הוקמו מחסומים בכניסה לכפר. כשעה מאוחר יותר ניסו כמה מתושבי הכפר לחמם האווירה. וקראו לתושבים לצאת כי „גוזלים את אדמותיהם". לאחר שכמה מתושבי מג'דל שאמס ביקרו בשטח ונוכחו לדעת שאכן מדובר באדמות מדינה נטושות, חזרו לבתיהם והרוחות נרגעו.

מחאה של אש: לי טונג סו, סטודנט בן 22, צונח אחוז־להבות אל מותו מן הקומה הרביעית של אוניברסיטת סיאול, בדרום־קוריאה, אחרי שהצית עצמו במחאה אנטי־אמריקנית. ביום ג'. שני סטודנטים אחרים עשו זאת לפניו, בשלושת השבועות האחרונים, ואחד מהם מת מכוויותיו. (צילום: אי. פי.)

לצה"ל,
להתיישבות העובדת
ולכל בית ישראל

ברכת חג עצמאות שמח

ארגמן טורס בע"מ
הסעת נוסעים וטיולים
באוטובוסים ומיניבוסים מפוארים וממוזגים
עכו, דרך הארבעה 22/8
טל. משרד: 917186, 919173 - בית: 910984, 912454

חמישה כוכבים למטבח הקיבוץ

16 חברי קבוצים מכל רחבי הארץ (שניים מהקבוץ הדתי) סיימו השבוע קורס „בבישול קלאסי" במדרשת רופין.

בקורס שנמשך 6 חודשים בתנאי פנימיה למדו הטבחים לעתיד (שלכולם היה ידע מעשי מוקדם – אולם חסרו לחלוטין ידע עיוני) את הגישה היסודית בטיפול במטבח הצרפתי הקלאסי; וזה אומר קודם כל לימוד ושינון כל השמות בצרפתית (בחלק זה שברו כולם את השינים), הם למדו שימוש נכון באש; בסכינים; ובחלקי בשר.

בבחינת הסיום של משרד העבודה נדרשת הנבחרת להגדיר שימושים ב־4 תבלינים שונים; ולהכין 3 תפריטים מ־4 סוגי ירקות. בבחינה המעשית הכין כל בוגר תפריט לעשרה סועדים והפגין את הידע שלו בהרכבת התפריט, הכנתו ועריכת השולחן.

כשבילו הטבחים את חופשות סוף השבוע בקבוצים, נרתמו כמובן למלאכת הבישול במטבח והשתדלו להוכיח באותות ומופתים שהיה כדאי לשלוח אותם לקורס (שדמי הלימוד בו יקרים מאוד).

בקורס לא שכחו גם את אוכלוסיית הקיבוץ הצמחונית ולמדו הכנת תפריטים לצמחונים. כן למדו סוגי דיאטות עם הדיאטן של בי"ח בילינסון, הכינו ארוחות סיניות, צרפתיות, רומניות, יהודיות מסורתיות ועוד – כיד הדמיון הטובה עליהם. חצונים, חיו גבוהים, והעיקר. את מסיבת הסיום שהכינו הבוגרים לבני משפחותיהם מגדירים כליקוק אצבעות שמימי.

ניצה דימון

בתצלום: חברי הקיבוצים שהשתתפו בקורס מציגים תוצרתם בסיום הקורס.

בטלוויזיה יש בשורה לבעלי שרירים נפולים

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

הטלוויזיה הלימודית החליטה לדאוג לכושר הגופני הלקוי של האזרח הישראלי. החל מה־1 ביולי יפעיל צוות בין 5 מעמלים את כל המשפחה — החל מתינוקות וכלה בקשישים ונשים בהריון, כשהמטרה היא לפתח את יכולת התיפקוד בחיי היום־יום. התרגילים יהיו קלים ומגוונים וניתן יהיה לבצעם בחדר המגורים מול המרקע, תוך שימוש באביזרים ביתיים. כן יושם דגש על איזורי הרגישות של רוב האוכלוסיה: גב תחתון, שרירי בטן נפולים וכו'. המתעמלים יתבקשו להימנע מאכילת ארוחה כבדה לפני הפעילות, וילמדו כיצד לפתח הרגלים לפעילות נכונה.

בחודשי הקיץ יושם הדגש על תרגילים לילדים ולנוער, במשך השנה על תרגילים לנשים ולפנסיונרים. התוכנית תשודר פעמיים ביום: מ־9:05 עד 9:15 ומ־2:05 עד 2:15 בשידור חוזר. עד כה הוכנו כבר כ־50 תוכניות, ויש כוונה גם להפיק ולהפיץ קסטות להקרנה בווידאו של התוכניות.

מקהלת ילדים מישראל במקום שני בתחרות איגוד השידור האירופי

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

מקהלת ילדי הקונסרבטוריון שליד האקדמיה ע"ש רובין בירושלים בניצוחו של ארנון מרוז, זכתה במקום שני בתחרות מקהלות שנערכה בימים אלה מטעם איגוד השידור האירופי.

רשות השידור הישראלית שלחה לתחרות זאת הקלטה אותה בלנה שנבחרה בידי הרשות מבין כל המקהלות המקצועיות, לרבות מקהלות המבוגרים כמו קמארן או רינת.

מקהלת הילדים ביצעה יצירות של שני מלחינים ישראליים. נועה גאי ויוסי מר־חיים. ביום א' השבוע הגישה מקהלה זאת קונצרט מלא ראשון לאחר שלוש שנות עבודה בלבד. ובמרכזו העמידה את יצירתו של כרגולי, „סטאבת מאטר".

בקייץ הקרוב יבצעו הסינפונייטה של באר שבע ומקהלת ילדי הקונסרבטוריון יצירה זו, בניצוחו של מנדי רודן ויפיקו ממנה תקליט. מקהלת ילדי הקונסרבטוריון הירושלמית תייצג את ישראל בכנס בינלאומי של מחנכים למוסיקה, באינסברוק, אוסטריה, בקיץ.

„בלוק הצפון"
מפעל לייצור בטון מובא
עכו, איזור התעשיה, טל' 913885
חג עצמאות שמח

המוסף לשבת

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

תמונת השבוע: המטה הכללי של צה"ל בישיבה — אין זמן לדו"ח ולד

נראים בתמונה (משמאל לימין) השליש הצבאי של ראש־הממשלה עזריאל נבו, עוזר ראש אג"ם אלוף עמרם מיצנע, ראש מפא"ת, מפקד המכללה לביטחון לאומי אלוף אבי יערי, ראש מה"ד אלוף יצחק מרדכי, מפקד פיקוד הדרום אלוף אורי שגיא, מפקד פיקוד המרכז אלוף אהוד ברק, מפקד פיקוד הצפון אלוף אורי אור, מפקד חיל־האוויר אלוף עמוס לפידות, סגן הרמטכ"ל אלוף דן שומרון, מזכירת הפיקוד העליון רס"ן מיה דרופל, הרמטכ"ל רא"ל משה לוי, ראש לישכת הרמטכ"ל סא"ל גיורא עינבר, מנכ"ל משרד הביטחון היוצא מנחם (מנדי) מרון, ראש אגף מודיעין אלוף אמנון שחק, ראש אכ"א אלוף מתן וילנאי, ראש אגף אפסנאות אלוף חיים ארז, היועץ הכספי לרמטכ"ל תא"ל הרשקו, מפקד חיל הים אלוף אברהם בן־שושן, מפקד מפח"ש אלוף אמיר דרורי, ראש אג"ת אלוף אביהו בן־נון, דובר צה"ל תא"ל אפרים לפיד, מתאם הפעולות בשטחים שמואל גורן. צילום: מיכאל צרפתי, דובר צה"ל

מחיר הרמדאן

חנה קים

„מה, אני אחמד?"

„בימי חופשת הרמדאן הכל מושבת אצלנו. אין עבודה. אי־אפשר להתמודד עם הבעיה" ● „צריך להתייחס לימי חופשת הרמדאן כמו לימים שבהם יורד גשם ואי־אפשר לעבוד באתרי־הבניין..."

בחופשת הרמדאן מגלים בעצם כי העבודה העברית שרויה בחופשה תמידית. חברות־בנייה מושבתות, מסעדות נסגרות, רחובות מזוהמים. כוח־העבודה השחור, כ־100 אלף פועלים ערבים, נשאר בבית. מעבר לקו הירוק. מדובר בנזק כלכלי של מאות מיליונים, ואין יהודים שיסכימו להיות גוי־של־שבת בחגים המוסלמיים. בשירות התעסוקה אומרים שיהודים כבר לא רוצים להיות אפילו יהלומנים או מהנדסים. תחקיר בנושא שלא אוהבים לחקור בו.

מנהל כוח־האדם של חברת־הבנייה רובינשטיין, משאל צוברי, מודה: „בימי חופשת הרמדאן הכל מושבת אצלנו. אין עבודה. אי־אפשר להתמודד עם הבעיה". עוזר שר העבודה והרווחה לנושא תושבי השטחים, שלמה אמיר: „צריך להתייחס לימי חופשת הרמדאן כמו לימים שבהם יורד גשם ואי אפשר לעבוד באתרי־הבנין. בטקסטיל ישביתו כמה קווי ייצור. אין ספק. בתי־החולים ובתי־המלון יהיו פחות נקיים, וזה גם יעלה לנו הרבה כסף".

מנהל מסעדת „בוננזה", שי שטיין: „הרבה מסעדות נסגרות בחופש הרמדאן. השוק הסיטונאי, ממנו אנו קונים ירקות, ממש מושבת. לא מגיעים ירקות מהשטחים, ומחירם מאמיר. אני לא יכול לגבות יותר כסף מהלקוחות, אבל אני משלם כפול שלוש. אין ספק שמדובר בנזק כלכלי כבר בענף המסעדנות, נזק שאני לא יכול אפילו לאמוד אותו".

מנהל שירותי עיריית תל־אביב, פנחס לחב, אומר בסיפוק: „יש לנו מזל שרוב עובדי התברואה שלנו הם יהודים", ומוסיף: „סביר להניח שבערים אחרות יהיה מלוכלך ברחובות". דדי צוקר מר"צ, שערך מחקר על עובדי השטחים המועסקים בישראל, אומר: „קיימת ירידה משמעותית בתפוקה במשק בעקבות חופשת הרמדאן. ענפים רבים ישותקו כליל כמו בניין ותעשיית מזון וטקסטיל".

איום מדי שנה

מנהל לשכת שירות התעסוקה באיזור תל־אביב, גד פיש: „המעסיקים שרויים כבר היום בלחץ ומבקשים דרכנו להשיג להם פועלים יהודים לחופשת הרמדאן. הוצפנו בפניות מקונדיטוריות, מאפיות, חברות שיווק. אתמול דיברתי עם בעל מפעל נעליים שסיפר לי שבחופשת הרמדאן הוא סוגר את העסק, כי אין מי שיעשה את העבודה".

חופשת הרמדאן, איום תמידי בכל שנה ושנה, חושפת ביתר־שאת את פרצופה של העבודה העברית החדשה. החופשה מתחילה ב־7. ביוני ונמשכת 4־3 ימים, שבהם מושבתים, למעשה, רוב הענפים במשק. אחר־כך בא חודש אוגוסט ועמו חג הקורבנות, עיד אדחה', הנמשך אף הוא 4 ימים ומשאיר שוב את אתרי־הבניין ריקים, מסעדות ללא מלצרים, וטבחים ושוטפי־כלים, מאפיות ללא פועלים ומכאן קשיים בהספקת הלחם וייצורו, רחובות מזוהמים, תעשיית טקסטיל משותקת, וכך בכל ענף וענף, שבו מועסקים בעיקר ערבים.

אף אחד עוד לא בדק כמה עולה חופשת הרמדאן למשק הישראלי, משום שהנושא הזה הוא לא כל כך אסתטי. משווים את הנזקים לחגים היהודיים, שבהם מושבתת המדינה כולה, אך בעוד שבחגים היהודים ניתן למצוא גוי־של־שבת שיעשה את העבודה, הרי שבחגים המוסלמיים אין יהודי שיאייש את מקום עבודתו של הערבי. העם היהודי בישראל. הוא עם „נקי כפיים" ובלתי־מיומן.

נתחיל במספרים: כמה עובדים מן השטחים מועסקים היום בישראל? הנתונים אינם תואמים משום שאף אחד לא טרח לבדוק הנושא לעומקו, כולל שוק הפועלים הבלתי־מאורגנים. שלמה אמיר, עוזרו של קצב לעניין תושבי השטחים, אומר כי מדובר בכ־75 אלף פועלים, שמחציתם מאורגנים ומקבלים את משכורתם דרך שירות התעסוקה. מתוך כלל הפועלים — 50 אחוז עובדים בבניין, 20 אחוז בתעשייה. אחוז דומה בשירותים, והיתרה — חקלאות ושונות. דדי צוקר מר"צ טוען, כי מדובר בכ־100 אלף פועלים, מאורגנים ובלתי־מאורגנים. כמעט מחצית מהם אינם מאורגנים ועובדים בחקלאות, בניין, שירותים (בעיקר מסעדות), תחנות־דלק. ישנם מעסיקים המעדיפים את הפועלים הבלתי־מאורגנים בשל הסיבה הפרוזאית — אי־תשלום מס הכנסה. גם הפועל הערבי מעדיף לקבל שכר גבוה יותר כבלתי־מאורגן. תל־אביב נחשבת לאתר־העבודה הגדול ביותר של עובדים מן השטחים. מנהל לשכת התעסוקה בתל־אביב, גד פיש, אומר שמדובר בכ־11 אלף פועלים ערבים מאורגנים ובעוד כ־4000 בלתי־מאורגנים. מקורות יודעי־דבר בנושא זה אומרים לי להוסיף עוד 4000 פועלים בלתי־מאורגנים לנתונים של פיש, קרי: בתל־אביב עובדים קרוב ל־20 אלף פועלים ערבים.

למעלה מ־18 שנה שרויה מדינת ישראל על סף השבתה טוטאלית במשך כשבוע בשל החגים המוסלמיים. הבעיה מחריפה משום שמספר הפועלים הערבים גדל משנה לשנה. התלות מתחזקת. הדבר יוצר פתח להסכמים אישיים בין המעסיק למועסק. הראשון מבטיח לפועל הערבי שלו כי אם יעבוד בחופשת הרמדאן — יקבל שכר נאה, הטבות, בונוס. ישנם מעסיקים הנוקטים דרכים אחרות, פחות נעימות: אם לא תעבוד ברמדאן — הם אומרים — נפטר אותך. „חלק גדול מן הפועלים הערבים הצעירים מגיעים לעבודה בחופשת הרמדאן כדי לשמור על מקום עבודתם", מודה ראש לשכת התעסוקה בתל־אביב.

מעין סוואטו ענקי

אך היהודים לא אוהבים להיות תלויים יותר מדי בערבים. הם מתחכמים ומנצלים. התלות הפכה במשך השנים להדדית: „היות וימי החג אינם משולמים לפועל המאורגן על־ידי המעסיק ובאים על חשבונו של הפועל, הוא הופך להיות תלוי במעסיקו לא פחות מאשר להיפך", אומר דדי צוקר. „עזה, שבה קיים שיעור הפועלים הגדול ביותר, הפכה למעין סואטו ענקי, שתושביו חוזרים בלילה לביתם לאחר יום עבודה בישראל."

גם שי שטיין מ„בוננזה" מודה שהגיע להסכם אישי עם הטבח שלו ושתי שוטפי־הכלים, כולם ערבים, כדי שיוכל להמשיך ולפתוח את המסעדה שלו גם בחגים המוסלמיים: „אצלי יש חוק ברזל והוא שבכל החגים, גם החגים היהודיים, המקום פתוח. הפועלים שלי מבינים אותי ולכן הם באים לעבודה גם בחגים שלהם. אבל מדובר כאן בהסכם אישי, בעוד שידוע לי שמסעדות רבות

(סוף בעמוד 10)

ואין יהודי שיסכים להיות יהלומן, מנהל חשבונות או מהנדס

קשה להאמין. אתה מסתכל ברשימת המקצועות הדרושים היום בתל־אביב ומוצא שם ביקוש לפועלי נקיון, רק בסוף הרשימה הארוכה של דרושים, המורכבת מביקוש אדיר ליהלומנים, למשל, גם למנהלי חשבונות. אבל היהודים לא ששים היום לחזור ליהלומנות לאחר המשבר בענף לפני כשש שנים, למרות שזה קם היום לתחייה. היהודים גם לא ששים להיות מנהלי חשבונות, מקצוע דרוש ביותר ברשימה, ואין גם יהודים המסכימים להיות: טכנאי מכונות, טכנאי שיניים, טכנאי רנטגן, טכנאי אלקטרוניקה, טכנאי אלקטרו־אופטיקה, טכנאי מחשבים, אחר־כך מופיעים ברשימת הדרושים המקצועות הבאים: הנדסאים (מכונות, חשמל, יצור, כלים, בניין, פלסטיקה), מתכנתי מחשבים, שרטטי בניין, טכנולוגים למזון, כימאים, גם ספרניות, חשבים, אפילו — חיילות.

ראש לשכת התעסוקה בתל־אביב מדבר על למעלה מ־800 משרות פנויות בעיר, במקצועות מבוקשים, לא עבודות דחק. „ואם אין יהודים, אז אני מבנים ערבים", הוא אומר. [illegible]

יומן כלכלי
פ. סבר

● יום א': ממחשב שולחני לעיתון שולחני

בטיסת־ערב מוקדמת מפראנקפורט לדיסלדורף אתה נושם את שעת השקיעה האירופית המתמשכת. כאילו לעולם לא יפול הלילה: מבעד לחלונות הצרים, מוכי הגשם האביבי הבורח, נפתח מדי פעם, באקראי, קטע נוף מלבלבה התעשייתי של גרמניה. בחדר ההמתנה, לפני ההמראה, חילקה חברת התעופה שקיות פלאסטיק קטנות עם ארוחת־ערב מצומצמת: שני סנדוויצ'ים חטיפיים ועוגית. לקחתי שלוש שקיות. על חשבון הגרמנים, אמרתי לעצמי, אבל אחר־כך, כבר במושב המטוס, ועוד יותר מאוחר במלונו של יורד ישראלי המקפיד ללמד את בנו רזי עליה לתורה, הבנתי שאין כאן כל חשבון, שהם מניחים מראש שהנוסע יטול עימו כמה ארוחות פלאסטיות כאלה, ושכל הבא בשערי ארץ רחוקה כתייר, סייר או עוסק, אינו יכול גם לבוא בשעריה כנוקם, נוטר ושונא.

מדי ארבע שנים נערכת בשטח הירידים, ב־(MESSE) של דיסלדורף, תערוכה של אמצעי יצור לאמצעי תיקשורת, ה־DRUPA. בעבר הלא רחוק הסתפקו מארגני התערוכה בתואר האירוע הבינלאומי הגדול ביותר בענפי הדפוס והנייר. אך

"Give us the tools and we will finish the job."

Linotype

פלישת המחשבים גרמה להם לשנות את הגישה, ולהרחיב את הגדרת המוצג השכיח לכל אמצעי של עיבוד המידע והעברתו. הודות לכך יכלה, למשל, „סאיטקס", ממוצא ישראלי אך בדרכון בלגי, להקים במקום טוב, באמצע שטח היריד, ביתן על דונם של מחשבים, סורקים, חיישנים ולייזורים, בלי דף אחד של נייר. אבל הנייר לא נשכח: בתי דפוס שלמים, על ציודם המלא, הוקמו שם מ־A ועד Z ופלטו שמונה שעות ביממה כמויות בלתי־מוגבלות של נייר מודפס. החל מעיתונים שיצאו לאור בתערוכה עצמה ולתפארתה ועד כרזות ורפרודוקציות שדיוקן וצבען הותירו אותי פעור עיניים. היתה זו חגיגה לאספני נייר ולחובבי מעבדים. סעודת היכרות רשנה לעיתונים עשירים, ומנת תסכול צורבת לעיתונים שנקרא להם הפחות עשירים, ולעיתונאיהם. באריכות מופלגת הסביר לי נציב מכירות של חברה יפאנית, השואפת לחדור עם ציודה לשוק העיתונות הממוחשבת, שגם עיתון קטן יכול להשקיע ברכישת הסיסטמה, המערכת שלו, ולהחזיר לעצמו את השקעתו תוך זמן קצר. ומה היקף התפוצה המינימאלי שיצדיק כלכלית את ההשקעה, שאלתי, הו, אמר היפאני, אפילו אם אתה מדפיס כל יום פחות מרבע מיליון עותקים, זה כדאי.

אך היפאני מגזים כלפי מעלה: מחסום המחיר יורד מדי שנה, ויורד כאחוזים רבים. ההתפתחות המפתיעה והמושכת שאני ראיתי ב„דרופה" היתה דווקא ההוזלה הדרמאטית של אמצעי יצור הדרושים להוצאתו לאור של עיתון. „איפל", יצרן המחשבים האישיים, מציע כבר היום מערכת ממוחשבת של הקלדה, עריכה, עימוד גראפי וצילום לייזור, שכולה מסתדרת על שולחן כתיבה אחד. ומחירה אלפי דולרים ספורים. חובב־עיתונים עשיר ירכוש לעצמו את מחשב המקינטוש האישי המורחב, עם כל הציוד ההיקפי הנדרש ואת מדפסת הלייזר הזולה, ויוכל ערב־ערב לחבר בעצמו עיתון שיכתב, יערך, יועמד ויודפס על־ידיו. בתפוצה סבירה של עשרות עותקים, לבני המשפחה, הקרובים לחוג ידידים מצומצם. הדרך ממחשב שולחני לעיתון שולחני התקצרה מאוד.

קצת לפני הקצה ההמוני של הטכנולוגיה המו"לית; למכירה מערכות משולבות של עיבוד תמלילים, סדר צילום ומדפסות לייזור משוכללות לעיתונים ולמגאזינים הפונים לפלחי שוק צרים, עסיסיים ומוגדרים היטב של רבבות קוראים בלבד. כדי להתחיל עיתון יומי חדש „על מחשב" צריך להשקיע היום, בכל הציוד גם יחד, כמאתיים אלף דולר. שלוש מאות אלף דולר לכל היותר, בתנאי שאין העיתון כתוב עיברית, או כל שפה אחרת שאותיותיה משונות. זו חמישית מהמחיר שנדרש עבור משהו הרבה פחות משוכלל עוד לפני חומש. לפני עשור טרם המציאו את זה.

ככל שמוזל תהליך יצורו של העיתון, משתנה התשובה לשאלה עיתון מהו, ועיתונאי מהו. כאשר ועד הדיירים של בית משותף ברחוב גרונר יחליט להוציא לאור מדי יומיים עיתון ביתי, האם עורכו, סדרו ומדפיסו של אותו העתון — ויהיה זה, כמובן, אדם אחד ליד מחשב אישי אחד — הוא בן למקצוע העיתונות? חבר לפרופסיה? או שהוא מתחזה, הטוען לשווא לכתר (איזה כתר?). שוק האידאות המעוברות לתיקשורת עשוי לפרוח ולצהול כשמחיר עיבודה והפצתה של האינפורמציה והפרשנות ירד למינימום, אך הוא עשוי גם להפוך לשדה קוצים דוקרני, להתמלא בגידולי פרא, יושב ליד בר־החינם, במועדון העיתונות של דרופה 86', מתבונן בגרמנים המסלקים בכובד־ראש את עלי־החסה מן הכריכים, שמא אלו עלים ראדיואקטיביים, אני לא העליתי תשובות מספקות לספקות אלו. באחת פינותיו של המועדון ערמו כמה עיתונאים יפאנים את שלל ההדפסים הצבעוניים שקיבלו בסבב הביתנים היומי, ואני תהיתי רק כיצד יעבירו את הגלילים הללו, הנראים כמשגרי קטיושות לכל דבר, דרך הבדיקות הבטחוניות של כל נמלי התעופה עד טוקיו הרחוקה. אך היפאנים היו מאושרים ושקועים לגמרי במלאכת הגלגול וההידוק הקדושה. גומייה אחת נקרעה מאחד הגלילים, וכרזה גדולה נפתחה במלוא תפארתה על רצפת המועדון. כרזתה של חברת „ליינוטייפ". זו ששמה היה בעבר שם נרדף למכונות סדר־עופרת, והיום מייצרת רק מערכות סדר צילום מאלקטרוניקה גבוהה ביותר, ועליה דמותו של צ'רצ'יל בתנוחות הנצחון המפורסמת. מתחת לסימנה המסחרי של לינוטייפ, הודפסה על הכרזה ססמתה המסחרית: „לא חשוב מה שאתה אומר, חשוב רק איך אתה אומר זאת". תמצות קולע של „דרופה 86'".

צ'רצ'יל, האומנם הוא האיש שסילק את התוכן מן המסר, את העיתונאי מן העיתונות, חשבתי לעצמי לרגע, גמעתי לגימת בירה אחרונה קמתי מן הבר, רצתי לחפש היכן תצוגת הליינוטייפ. כדי שאקבל גם אני הפלאקט בחינם, אולי אצליח לגלגלו לתוך המזוודה הישראלית שלי.

● יום ב'־ג': צ'רנוביל, עיר באירופה

כשהדולר חזק והמארק חלש, הדולר אשם; כשהדולר חלש והמארק חזק (כמו הקייץ), ודאי שהדולר אשם. אשמת הדולר, ברחוב האינטלקטואלי המערב־גרמני, נתונה וקבועה ואינה נזקקת להוכחה. ברחוב האינטלקטואלי הזה לא עוברים אומנם הגרמנים בהמוניהם, אבל המתקהלים על מדרכותיו מקובלים עלינו יותר מבני־עמם האחרים. יותר ליבראלים, יותר מנוערים מעברם, יותר סולדים מדור הוריהם, יותר סוציאלים, יותר אירופים, פחות גרמנים וכן, תמיד יותר אנטי־אמריקנים.★

השנאה לארה"ב מפעפעת כה עמוק בעורקיהם, עד שלא היה חסר הרבה כדי שלמחרת האסון הגרעיני בצ'רנוביל ילכו להפגין, דיירי רחוב האינטליגנציה, נגד רייגן ושולץ, ויעלו באש את דגל הפסים והכוכבים, ולא את דגל הכוכבים. מדוע לא נגד הסובייטים, שאלתי עיתונאי מקומי בן ארבעים, מעורכי עיתון דיסלדורפי יומי, הלוא האמריקנים באמת אינם אחראים לאירוע צ'רנוביל, כפי שאתם מתעקשים לכנות את הפיצוץ שם.

האחריות האמריקנית לאסונות גרעיניים, השיב מי שנולד כבר לאחר שמשוגעי ארצו חתמו על כניעה ללא תנאי לצבא ארה"ב, ששיחרר את ארצו ממשוגעיה, כוללת, טראנסצנדנטאלית, ומיקומו הגיאוגראפי של האירוע עצמו משני לתמונה המקיפה.

ולאחר רגע, כשראה את השתוממותי הגדולה, הוסיף, בעצם אל תשכח, שצ'רנוביל היא עיר אירופית.

עיר אירופית, מסורת אירופית, אדם אירופי. מושגים שצריכים היו לצאת למאה שנה מכלל שימוש, לאחר מלחמת העולם השנייה, לפחות כסמלים של שותפות רוחנית ותרבותית כלשהי בין מבעירי המשרפות ליתר תושבי היבשת, הנה הם חוזרים ושבים אל הלקסיקונים אל הדיבור השוטף. כאילו נרקמת שוב ברית חדשה בין העמים היושבים מהרי אוראל ועד האוקינוס האטלאנטי. מול ונגד העמים שמעבר לאוראל ומעבר לאוקינוס. צ'רנוביל, בתפיסה זו שיש לה יותר ויותר מקשיבים־מסכימים בקרב דור הביניים המערב־אירופאי, הלא עיירתנו היא, בשר מבשרנו, היא כאירופה. משטר כזה או משטר אחר, זה לא חשוב, הייחוד והאחדות של בני־אירופה מול ארה"ב המעצמתית, הרוקמת מזימות, המפיצה חידקים גרעיניים והנכונה להלחם בברית־המועצות אפילו במחיר הנורא של השמדת מיליונים — זה החשוב, העיקר המלכד. על הנימות הללו פורטים „הירוקים", אבל גם הסוציאל־דמוקראטים והליבראלים. למה האירופים שונאים את אמריקה, שאל לפני כחודש „וואל סטריט ז'ורנאל", ובמאמר מנומק וחד־לשון השיב; מפני שאין לכם נמשך לשיטת השוק החופשי והתחרות המשוחררת נוסח ביזנס אמריקה. זו תשובה טיפוסית לאורח־המחשבה של האמריקנים עצמם; הלא המשקים המערב־אירופים סובלים או נהנים פחות, הרבה פחות, מהתערבות ומעורבות ממלכתית מכלכלתה של ארה"ב עצמה. הם פחות מתוכננים ומכוונים על־ידי מדיניות ממלכתית מאקרו־כלכלית ברורה. הסיבה אינה בשוק, הסיבה היא בשוק; בני אירופה בני־גילי הוכו בהלם תרבותי אמיתי, כשראו את אמריקה שגזרו עליה את דין־הניוון ממלחמת ויאטנאם, מיישרת את גבה לאחר ההשפלה בטהראן, שבה להיות המעצמה הגדולה בתבל ומאיימת ישירות על הסדר הפוסט־יאלטי השורר באירופה מאז 1945. הפחדים הגרמניים: לא רוצים להיות שדה־קרב — אומר עורך עיתון בעיר התעשייה העשירה בגרמניה, שבה אתה יכול לספור על מגרש חנייה מקרי אחד עשר מכוניות פורשה חדישות — לא רוצים להיות שדה־קרב למלחמה אטומית.

הו, כן, מן הרוסים אנחנו מפחדים נורא, הוא מוסיף, בנימה של דבר המובן מאליו, אבל לא תמיד ההוא שאתה מפחד ממנו זה גם ההוא שאתה שונא אותו.

אנטון־אנדה גואה הוא, למשל, מן המבטאים הנאמנים של הלך־הרוחות האינטלקטואלי המערב גרמני. סופר, סוציולוג, אחד העורכים של היומון הנוטה־שמאלה „פראנקפורטר רונדשאו". „הסוף" „ENDE", יומן מלחמת העולם השלישית מפרי עטו זיכה אותו בהערכה רבה. לכאורה, סיפורו הבדיוני של גואה מחלק את אשמת פריצתה של המלחמה הגרעינית שווה בשווה בין הרוסים לאמריקנים, אבל המאוזניים הללו נוטות רגשית חזק מאד לצד אחד. „המודחים הוא", אומר גיבורו העצמי של הסיפור, עיתונאי שמאלי כמחברו, „שאנו נגררים לתוך המלחמה הזאת למרות שאין לברית המועצות כוונות תוקפניות כלפי מרכז אירופה, או נגדנו, כוחות ברית וארשה לא גוייסו עדיין". במהלכו של הקייץ הגרעיני, הופכת גרמניה המערבית למדינת כיבוש אמריקנית ומתפוררת לפרודותיה הכאובות, נעלמת כישות חברתית ומדינית משל עצמה: שדה־קרב, ולא ארץ. במהלך „הסוף" הסובייטים הם הראשונים להטיל פצצות גרעין על גרמניה המערבית, אך המחבר לא שוכח לציין כי „המתקפה הסובייטית היתה צריכה להיות חלק מחישובי הסיכון שלנו". „הסובייטים אולצו", נכתב ברב־המכר (ספר, לא חנות מכולת גדולה) שהאינטליגנציה הגרמנית הצעירה קוראת בו אדומת־עיניים, „להנחית מכה ראשונה כנגד כלי נשק אסטראטגיים אמריקניים אלו, ואולי אפילו בניגוד לרצונם".

כמו במקרהו של הדולר בין אם הם מכים ראשונה ובין אם הם מוכים ראשונה, האמריקנים תמיד נושאי־האשמה, כי זאת המטפיסיקה המקובלת.

בדיסלדורף לא הפגינו איפוא נגד הרוסים, אבל בעצתה של העיתונות המקומית, התרוקנו הרחובות מילדים. משום מה דווקא מומחי קרינה בחבל הריין החליטו, כי עדיף להשאיר את הילדים בבית, ליד הטלוויזיה, המתחרה בשיממונה בזו של ישראל. עיתון ה„בילד" ההמוני הקפיד באחד מגיליונותיו לאסוף את כל המאכלים שמהם אסור לטעום או מותר רק במקצת, מחשש לנגיעות רדיואקטיביות. היתה זו רשימה ארוכה, שאחריה לא נותר דבר לפליטה. לבישול או לטיגון. פירות? חס וחלילה. ירקות? בשום פנים ואופן לא. בשר? להתרחק ממנו. גבינות? רק בתנאי שבאו מצרפת. ועוד הפחדות כגון אלו, שלא גרמו לאף אחת מן המסעדות והמסבאות הרחוסות בסימטאותיה של העיר העתיקה בדיסלדורף (או, בעצם, משוחזרת כמו־עתיקה) להתלונן על עודף שולחנות פנויים. להפך, „דרופה" לבדה גרמה לפיצוץ־אוכלוסין על גדת המסעדות של הריין, ואפילו לפני הדוכנים לממכר נקניקיות מעושנות וקותלי חזיר על האש השתרכו תורים ארוכים.

בשלושה ימים, זמן ביקורי שם, אינך מתחיל אפילו להיות עיר בשורשיה. בכל־זאת, לעיר גרמנית, [illegible]

מיזוג בין טעמו הגחלי של בשר נקניקיות ובין שרוף מדקירתו הצוננת של קצף (הבירה. דיסלדורף היא דגם גרמניה 86'; זו היום ארץ אמידה מאוד ומפוחדת מאוד, שהכסף, המובטלים והצל הגרעיני מתגלגלים ביחד ברחובותיה. בשער החליפין של 2.1 מארק לדולר, כמעט כל חפץ ושרות יקר שם בעשרות אחוזים לעומת ניו יורק. (אבל לא לעומת תל־אביב: זו היקרה מכולן). בשער החליפין הזה יפסיקו אורחי ארה"ב לקנות תוצרת גרמנית. לא יבקרו כה (הם כבר לא באים) ולהערכתי יצליחו להפוך. בתוך שנתיים עד שלוש שנים, את הגרעון המסחרי האדיר שבין ארצם לגרמניה לעודף כלשהו, או לפחות יביאו אותו לידי איזון.

בשער החליפין של 2.1 מארק לדולר, בעל המלון יעקב מישראל כבר מוכן, ואפילו דורש, לקבל תמורה בדולרים. לבני עמו המבקרים במקום גלותו החדש, תמיד ימצא מיטה או חדר (עם מקלחת, בלי שרותים, מנהג מוזר של מלונות גרמנים זולים), לאורחים שהוא חפץ ביקרם גם משהו ספיישל במלונו השני, השלישי או הרביעי, זה שעדיין בשלבי הרצה. אתה ואני, שני יהודים ישראלים, לא נישן בלילה על הספסל בתחנת הרכבת של דיסלדורף, כל עוד פועם איי־שם בחשכת העיר לב יורד חם. בשער החליפין של 2.1 מארק לדולר.

● יום ד': הרומן שלי עם „סאיטקס", חלק שלישי ולא אחרון

על „סאיטקס" מהרצליה כתבתי ביומן הכלכלי לפני למעלה משנה, כשהיה מונח לפני מאזן החברה הטכנולוגית הגבוהה הזו לשנת 1984, מאזן שממנו, כמו מכף היד אצל צוענייה מנוסה, אפשר היה לקרוא את העתיד לקרות, והעתיד היה מעונן ומעורפל. דגם „סאיטקס" (יחד עם „אלסינט") נישא אז בפי כל קברניטי משקנו הסוער, כראוי לחיקוי מלא, ולכן הצינה ששפכתי על ההתלהבות הקדושה עוררה תגובות נזעמות מעבר לכל פרופורציה. אנשי „סאיטקס" לא טרחו אומנם להשיב לי ישירות, אך הם התקשרו עם עיתונאי בכיר מ„ג'רוזלאם פוסט" ובאמצעות ראיון ארוך על פני שני עמודים, שהוא ערך איתם, התקיפו את הכתוב ב„על המשמר" ואת בעל היומן הכלכלי אישית, על שעקב היותו שמאלן, סוציאליסט וכו' הוא חותר בכתיבתו תחת מיטב היוזמה החופשית, משום שהוא כצנינים בעיניו, ועוד מיני שטויות כאלה, שכל המכיר את דעותי רק יצחק מהן.

מאז היינו ברוגז, „סאיטקס" ואני, אני ו„סאיטקס".

ועכשיו יכולתי להגיד: אמרתי לכם. כבר במהלך 85' נעלמו כליל רווחי החברה, ברבע הראשון של השנה נמסר על הפסד של 12 מיליון דולר. הנבואות התממשו: „סאיטקס" בבעיה. לא במצוקה של ממש, אבל המכירות הצטמצמו בעשרים אחוזים, והוצאות המימון עלו פי 5, כתוצאה — בין היתר — מהקטנת האשראי המסובסד לייצוא. לא ו לא, אינני טופח לעצמי על השכם, שחזיתי והזהרתי, הייתי מעדיף לשגות. „סאיטקס" היא באמת אחת הפנינים של התעשייה הישראלית, אומנם פנינה שקצת הסתחררה בראשה ועקב זאת קצת יצאה משווי משקלה, וקצת דבק בה שיגעון הגדולות השחצני על טעמו המר והמתוק כאחד, אבל זו פנינה הראויה להיות בין בנות־טיפוחנו.

בתערוכת „הדרופה 86" בדיסלדורף העמידה „סאיטקס" את הביתן מבנייה עצמית הגדול ביותר, ודחסה לתוכו כמות אדירה, כמות אדירה, של טכנולוגיה מדהימה לעיבוד תמונה בצבע. על מסכו של מתקן „סאיטקס" אתה משחק לך בצילום צבעוני, כאילו היית בורא עולם חוזתי מבראשית: מפרקו לרכיביו, משנה את גווניו, מוסיף או גורע מן הרקע, משלבו בעמוד מלא של עיתון, מקשטו בגראפיקה ובכיתובים, מסובבו על צירו לכל הכיוונים — והכל על מסך המחשב ועליו בלבד. עיבוד אלקטרוני מתקדם של תמונות צבע הוא תחום ההתמחות של „סאיטקס", כאן עוצמתה וכאן מנהיגותה בשווקים. לכן, אפילו שאני בשלעצמי אינני בטוח, האם אנשי „סאיטקס" לא הגזימו במידת נוכחותם הסוחפת בתערוכה ואולי התקרבו מדי אל הגבול הדק שבין הפגנת כוח כלכלי להפגנת יאוש כלכלי — אני המבקר המתרוצץ ב„דרופה", חשתי פאטריוט ישראלי גאה מאד בביתן הפלאים שלהם, וזכרתי את הדוכנים הישראלים הצנועים בתערוכות בינלאומיות אחרות, ואת ההרגשה — לא תמיד נכונה, אך תמיד מכאיבה — של היותנו בינוניים נדחקים רק לסרקים של אחרים פשוט לא כדאי להיכנס אליהם. והנה כאן מישהי נוכחות תעשייתית ישראלית אחרת, בתנופה, רחבה ובראש מורם.

כלומר, מורם עד הכיפוף הראשון: „סאיטקס" הציגה בדיסלדורף בעיקר כחברה אירופית. „סאיטקס אירופה בע"מ", חברה הפועלת בבלגיה ואף רשומה ביריד כבעלת שיוך מדיני כזה. מי שדאג לקרוא את כל קובץ ההודעות לעיתונות שפרסמה „סאיטקס", הגיע לבסוף לקורות חייו של אפי ארזי, שירושלמיותו ברורה [illegible]

★ מחקר מעניין, אך רווי הצטדקות מסלפת, בנושא האנטי־אמריקאניזם המערב־גרמני פורסם בגליון האביב של „הרבעון הוואשינגטוני". מחברו, ג'. אל. שוויגלר, יוצא מגידרו למעט בחשיבותם של הממצאים הסטאטיסטיים מסקרי דעת קהל, המצוטטים על ידיו במחקרו. אולם לקורא חסר הנגיעות התמונה חד־משמעית: 70% מכלל הגרמנים מגדירים את עצמם כבעלי רגשות אנטי־אמריקאיים חזקים, ועוד כ־35% אינם מסוגלים בדיוק להגדיר את תחושותיהם כלפי ארה"ב. 70% מאזרחי מערב־גרמניה סבורים, כי לבטחונם הם עדיף המצב של שוויון־כוחות בין ארה"ב לבריה"מ, ולא עליונותה של הראשונה. רובם המכריע של הגרמנים דוחה את „המודל האמריקאי החברתי", כותב שוויגלר עצמו, וככל שבני אמריקה מרבים לטבח לפאר ולהלל את עצמם כארץ לדוגמא, כך נדחית דוגמאתם זו על־ידי הגרמנים המערביים. אך לזכותם טוען מחבר המחקר, כי תושבי מערב גרמניה מבחינים בין „העם" בארה"ב, שאותו מחבבים מאוד, לבין „הממשל", שאותו, נו, לא כל כך מחבבים. מעניין, אם החוקר המערב־גרמני הנ"ל מודע למקורה של הבחנה זו בין עם לממשלתו הדמוקראטית.

ליבאי הוא אחד משני נציגי הכנסת (השני — שילנסקי) בוועדה למינוי שופטים. בסה"כ חברים בוועדה תשעה אנשים, בה בשעה ממשיך ליבאי להיות פעיל כעורך־דין. על פני השטח יש כאן בעיה אתית זועקת לשמים. מצד אחד, ליבאי מופיע בבתי־משפט כעורך־דין צמרת, ומצד שני הוא יושב בוועדה קובעת גורלות שופטים.

כל ח"כ כנסת מחוייב לתרום לבית את כל כשרונו וכל זמנו, לכן משלם לו הציבור בארץ משכורת מכובדת מאוד, חלק מעורכי־הדין בכנסת פרשו מהמקצוע ברגע שנכנסו לבית המחוקקים. כך עשה סגן יו"ר הכנסת מאיר כהן־אבידב, כך עשה גם מרדכי וירשובסקי, וכך עשו אחרים. לא כך עשה דוד ליבאי. דרך אגב אדם אמיד מאוד, אם לא עשיר.

יתר־על־כן, ליבאי פתח לאחרונה בת"א משרד פרקליטים חדש, מה שמעורר את החשש כי יו"ר הוועדה לביקורת המדינה של הכנסת מתייחס אל מקום העבודה שלו כאל חלטורה.

השבוע התעלה ליבאי לגבהים חדשים. בישיבת סיעת המערך בכנסת, הוא ידע לספר, כי בפרשת לימודי המשפטים של ח"כ א. קולס (ליכוד ליברלים) פירסמה האוניברסיטה העברית בירושלים דו"ח גלוי ודו"ח סודי. הדו"ח האחרון מצוי בידו, כך פרופסור למשפטים ליבאי. וכאן בא האיום, ורבים וטובים יטענו סחיטה: אם יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט לא יעלה למחרת (יום רביעי), את החוק נגד הגזענות, הוא, ליבאי, יחשוף ברבים פרטים מאוד לא נעימים לקולס מהדו"ח הסודי.

את זה אמר מי שהיה פרופסור למשפטים באוניברסיטה, ועד להיבחרו לכנסת, יו"ר לשכת עורכי הדין בישראל.

האוניברסיטה העברית, בפרסמה את דו"ח החקירה, של עו"ד בן־זאב בפרשת קולס לא אמרה מעולם, כי יש גם דו"ח סודי. אז אחת משתיים: או שהאוניברסיטה הטעתה את הציבור, או שפרופסור ליבאי הטעה את ח"כי המערך.

דומני כי החובה לפקוח את עינינו במקרה זה, מוטלת על דובר האוניברסיטה העברית, בני מושקין. ואם אכן צודק ליבאי, וקיים דו"ח סודי, אולי יסביר לנו הדובר, מדוע החליטו מכובדי האוניברסיטה העברית, להעניק רק לליבאי ולא לכל מחוקקי ישראל.

דוד ארן
מסביב לעולם

● אחרון בני האלמוות בפאריס

„המשחק הסופי" החל. תוך ימים ספורים מתו בפאריס סימון דה־בובואר — בדירתה השוכנת בקרבת בית־הקברות מונפארנאס, שבו טמון כבר סארטר — וז'אן ז'נה — בחדר מס' 59 של בית־המלון „רובן".

בתחום הגדה המערבית של נהר הסן, שמשנות העשרים ועד אמצע שנות השישים שימש מרכז הכובד של הספרות העולמית, נותר אחרון מבין בני־תקופתו, סאמואל בקט, ובדיוק עתה הוא חוגג את יום הולדתו ה־80, מעונה ומתבדל מן הבריות. הוא מתגורר בבולוואר סיינט־ז'אק, ואולי „ממתין" שם ל„גודו" או ל„ימים מאושרים", כותרות שהפכו בינתיים, כמוהם כ„משחק הסופי", לקלישאות בפי כול.

בקט סירב להסביר את מחזותיו המסובכים, חסרי־התקווה, אולי משום שהם חושפים יותר מדי מנפשו, מכיסופיו המעונים לשוב אל רחם האם, מפחדו מפני ההתפוררות, שהוא עד לה בעצמו, בשיניו הנרקבות, ברגליו הבוגדות בו, כשהוא נע בין אורגיות של שתיה ובין טיפול פסיכיאטרי. קשה אפילו לברר את תאריך לידתו. האם הוא חל ב־13 באפריל או ב־13 במאי (כפי שרשום ברשימת הלידות בארץ הולדתו אירלנד). הזמן, „אותה מפלצת כפולה של קללה וגאולה", הותיר מן המיתוס של פאריס האינטלקטואלית והתוססת את סמואל בקט. הלקות, כאילו, מתוך אחת מיצירותיו.

אותה פאריס מתה זה־מכבר, לא רק עם סימון דה־בובואר, עם ז'אן ז'נה, עם סארטר ואף לא עם חודש מאי 1968. בלא־משים נהפכה הגדה המערבית של הסן, האיזור של סיין ז'רמיין־דה־פרה ושל מונפארנאס, שבו צעדו לפני פיקאסו והמינגוויי, ג'יימס ג'ויס וסקוט פיצג'ראלד, בונואל ומאלרו, סארטר, סימון דה־בובואר וריימון ארון מבית קפה אל בית־קפה, ושינו את העולם — למרכז לתיירות גרידא. אולי מתה האגדה הזאת, כשהאקסיסטנציאליזם נהפך אופנה, מצרך בפי־כל בבתי־הקפה למיניהם, ואולי לכל המאוחר, עם סיום מלחמת אלג'יריה.

פאריס דאז המשיכה לחיות כתופעה יחידה במינה בנוסטאלגיה שבמחוזות של דור שלם. בקט אמר פעם, כוס ויסקי בידו: „מוחי יהיה הדבר האחרון אשר ימות בי".

„ולטווכה", ציריך

● מו"ל שמאלי גדול — בן 90

הפובליציסט המזרח־גרמני אחים רישר הוציא לא־מכבר ספר מפואר ועשיר בתעודות, „בית־ההוצאה מאליק 1914־1947", על המשורר, המספר והמו"ל וילאנד הרצפלדה.

הרצפלדה נולד בשנת 1896 בווגס (שווייץ) כילדו השלישי של הסופר הגרמני הסוציאליסט פראנץ הלד, שנרדף בקיסרות הגרמנית בשל „חילול השם", וששמו היה בעצם הרצפלד (כלי היה). ב־1914 נרשם לאוניברסיטת ברלין ואחר־כך שירת בהתנדבות כחובש בפלאנדריה. אך גורש מן הצבא בשל התנהגותו הבלתי־נאותה כלפי מפקדו; ביולי 1916 הוציא לאור את הגליון הראשון של כתב־העת „נוייה יוגנד" (נוער חדש); בסוף 1918 הצטרף אל המפלגה הקומוניסטית הגרמנית; במארס 1919 נאסר; בין 1919 ו־1932 עמד בראש בית־ההוצאה „מאליק", שהתפתח לאחד מכלי הביטוי הראשיים של השמאל הגרמני; בית־ההוצאה המשיך את פעולתו בפראג ובלונדון; ב־1933 הוציא הרצפלדה בפראג (יחד עם אנה סגרס ואוסקאר מאריה גראף) את כתב־העת „נוייה דויטשה בלטר" (דפים גרמניים חדשים), וב־1943 יזם בארה"ב את הקמת הוצאת אורורה, יחד עם עשרה סופרים גרמנים גולים, ביניהם היינריך מאן, ברטולד ברכט ואחרים; לגרמניה המזרחית שב הרצפלדה במאי 1949 והתמנה לפרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטת לייפציג.

הכל התחיל, בעצם, לא כמו בית־הוצאה אלא כמו שיר: „פה ושם מכרתי כוכבים, אותם גזרתי מבטנת נייר המשי של מעטפות מכתבים, ואכלתי ארוחות צהרים ב־25 פניג". כה חסר־אמצעים ועשיר בדמיון התחיל את דרכו מנהל אחת מבתי ההוצאה המעניינים והחשובים ביותר של הרפובליקה הווימארית. ההתחלה היתה בכתב־העת „נוייה יוגנד", שנאסר עד־מהרה להפצה ושאת יריעות ההגהה שלו קרא, בעורף הבלגי, המייסר האמיץ יחד עם „אלחוטאי מתקדם בשם ארווין פיסקאטור" שאחר־כך התפרסם כבמאי גדול. הוצאת מאליק פרסמה את ספריהם של לנין, אלפרד דבלין, קאפקא, בובר, מאיאקובסקי אלכסנדר בלוק, גורקי, האמסון, סינקלייר וג'ורג' גרוס. בעצם, היה זה הרצפלדה שגילה את גרוס, הוציא לאור את ציוריו והגן עליו. „אהבתו השנייה" היתה המשוררת (היהודיה) אלזה לאסקר־שילר, שמכתביה אל הצייר פראנץ מארק, שפורסמו בשם „המאליק", העניקו לבית־ההוצאה את שמו. כבר ב־1914 הקדישה לווילנד הרצפלדה ולאחיו, ג'ון הארטפילד, את השיר „שלושתנו": „נפשותינו תלויות היו כחלומות הבוקר / כרובדבני־לב / כרם צוחק בעצים".

אותו „מאליק" פרח — בחיצוניותו כה נועז ויפה, עד שקורט טוכולסקי חלם שיוולד, בגילגולו השני, כעטיפה של אחד הספרים בהוצאת מאליק; ובתוכנו כה־עשיר, שהקטאלוגים שלו נקראים כמכלול האוואנגארדה הפוליטית־הספרותית דאז.

אכן יש לברך, ביום הולדתו ה־90, את המשורר והמספר וילאנד הרצפלדה; את המות הביקורתי (אשר בוועידת הסופרים במוסקבה, בשנת 1934, יצא להגנתו של ג'יימס ג'ויס נגד קארל ראדק); את הלוחם, המו"ל, הפרשן הגדול; מופת של המאה שלנו.

פ.י.ר., „די צייט", המבורג

גלויות תל־אביביות
כתב וצייר: משה בן־שאול

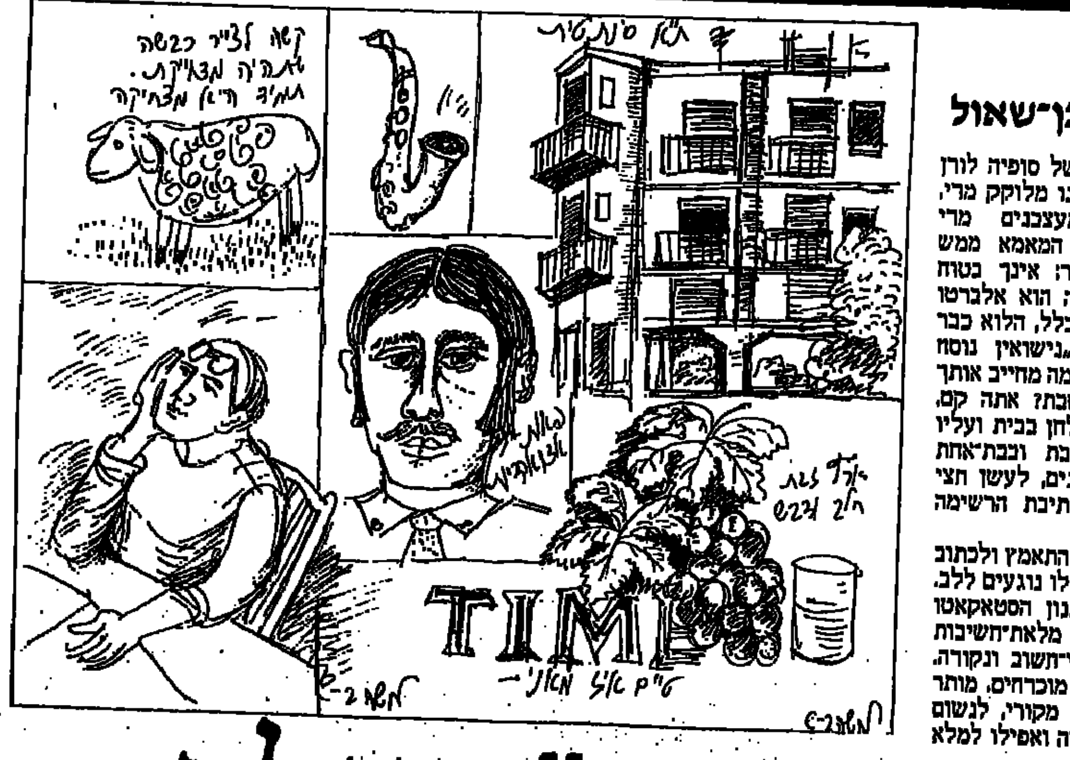

איך שה„טיים" חולף

פתאום נראה לך פיה של סופיה לורן רחב מדי, דון דומניקנו מלוקק מדי, רחובות נאפולי מעצבנים מדי ותנועות־הידיים של המאמא ממש מאמא־מיה. ועוד דבר: אינך בטוח שהאיש הקטן בבלורית השחורה הוא אלברטו סורדי או לא אלברטו סורדי. ובכלל, הלוא כבר ראית יותר מפעם אחת את „נישואין נוסח איטליה" של דה־סיקה... רגע, אז מה מחייב אותך להיות עבד לטלוויזיה בליל שבת? אתה קם, ומגלה דברים נפלאים. שיש שולחן בבית ועליו מנורת־שולחן ואתה יכול לשבת ובבת־אחת לשמוע מוסיקה, לדפדף בעיתונים, לעשן חצי סיגריה ולמלא את חובתך בכתיבת הרשימה הזאת.

ומי אמר שבכל מקרה עליך להתאמץ ולכתוב דברים אחראיים, חריפים, או אפילו נוגעים ללב. גם לא מן ההכרח לכתוב בסגנון הסטאקאטו המקובל היום. כלומר: מלה מלאת־חשיבות ואחריה נקודה. עוד הרהור חצי־חשוב ונקודה. הערה ארסית ו...נקודה. לא, לא מוכרחים. מותר לך לכתוב להנאתך, לא להיות מקורי, לנשום קצת, לרשום פה שורה, שם שורה ואפילו למלא כמעט טור שלם בציטוטים, אחרי ככלות הכל כולם מצטטים זה את זה, אחרי ככלות הכל, אפילו ציטוט סתמי (ראה להלן) יכול ללמד משהו את הקורא, כשם שאתה למדת, והקורא, כלום לא יהיה מאושר לדעת כי:

1. „בעניין השיער... הכל הולך, כל עוד התסרוקת נראית מסודרת מאוד. פסוקת אמצעית, מחלפות שמשון ארוכות ופיאות לחיים ארוכות עד מעבר לאוזניים חזרו לאופנה. קוראים לזה מראה אדוארדיאני או אלוויס פרסלי".

2. „הרבה פעמים כוסית, קטנה של לחיים עם ויסקי, יכולה לפעול טוב על התקף (של אנגינה פקטוריס), לא פחות מן הכדורים הקטנים מתחת ללשון".

3. „בקרוב יסונדלו: שדרות נורדאו, ז'בוטינסקי, דוד המלך, הירקון, הרברט סמואל, רמז, בלוך, בן־יהודה, שלמה המלך, מרמורק, קרליבך, שדרות בן־ציון, המלך ג'ורג', הסרטים חשמונאים, לינקולן, שיינקין, שדרות רוטשילד...".

רואים? עבודה כל־כך נעימה וקלה של איסוף. וכבר אתם יודעים משהו על אסתטיקה וקוסמטיקה, בריאות, והיהות.

הה, ליל־שבת, הסרטים הישנים האלה שבשלהם אתה משלם את האגרה, סובל ובסוף־של־עניין גם נהנה, כי תשלום האגרה הוא [illegible]

— אבל מי אמר שאתה גם חייב להסתכל? הלוא עצם האקט הנחמד של הלחיצה על השלט־רחוק, כשהתמונה מצטמצמת, הופכת לנקודה ונעלמת — הוא הוכחה נמרצת לעובדה שאתה הוא הגיבור שכבש את יצרו.

נו, אז מה?

או קודם לכן שמעת את אריק איינשטיין שר את תוצרת הארץ, ירוסלב יעקובוביץ' ניגן בסקסופון, מוני מושונוב חילק וודקה באולפן ובין־לבין מלאו את המסך עדרי הכבשים.

מה שמוביל אותך (זאת אומרת: אותי) באופן טבעי לימי הנעורים בכפר הנוער בן־שמן, אל הדיר שבו עבדת אצל מנחם ליטאואר. איזו נוסטאלגיה! איזו רומנטיקה!

להד"ם. נבל"ה, שומר־הלילה מעיר אותך מחלום מוהיב על אביבה ההונגרית, בדיוק באמצעיתו, ארבע בלילה, פוקח חצי־עין, מפהק עם משיכת המגפיים השחורות על כפות־רגליים קרות, אחר־כך ריץ לחליבה והכבשים המטומטמות מחרבנות לך על הידיים ובמחילה, גם לתוך הדלי.

או לצאת למרעה. שום חליל.. שום שיר רועים. שום רומנטיקה. המשכוכית הטפשה לא מבינה שאסור לה לרדת משורה הספיח ולעבור יש ל„מגרש" המסטוא של מוסקי ולהחזר שארית של חורס או מתוחו. היא, המושכת, טועה ובעקבותיה תועה כל העדר. היא רצה. כל החברות רצות ואתה, המסכן, חוטף על הראש.

ובכל־זאת, בכל־זאת... מי כמוך מתנער כארי בארבע בבוקר? ומי רואה את נצנוצי הטל? ומי, כמוך, חש את ריחו המשכר (המשכר? השתגעת?) של הזבל האורגאני. או התמימץ בטרם עלות השחר. ומי כמוך שומע את שיעולי הכבשים שכה דומים הם ליעוליו של האדם...

רגע, רגע, אבל כל זה נגמר. „תוצרת הארץ", מה נשאר? הקול של אריק איינשטיין, הכרזות של קראוס ושמיר. זכרון השוטר העברי המכוון את התנועה. הגזוז התמוך־מתוק, מתוצרת רוכננקו, סיגריות מטוסיאן שעישן אבא. סיגריות לטיף שעישנה סבתא העיוורת בצפת. זכרון השירים שאמא שרה ונזייפה. „למולדתי הבאת אותי בים גלים וקצף", „יד ענוגה היתה לה, איש לא העז נגעת בה". „לילות קיץ הם בהירים, הם בהירים".

ועכשיו, גם אם זה רע, אתה שואף את עשן הסיגריה, על החפיסה אתה מסתכל, ומה כתוב: „טיים". מלה לועזית באותיות עבריות. לא, לא זמן, טיים, כי „טיים איז מאני". והזמן [illegible] עובר וכלה.

עם טומי לפיד, מזכ"ל „המרכז הליברלי"

ורד לוי

„במדינת היהודים מופלים

יוסף (טומי) לפיד, לשעבר חבר מערכת „מעריב" ומנכ"ל רשות השידור תחת ממשלות בגין, נכנס לפוליטיקה כמזכ"ל המפלגה החדשה — „המרכז הליברלי". הוא תומך בהחזרת שטחים מאוכלסים בצפיפות כדי להיפטר מן הערבים, שכן הם מופלים לטובה לעומת היהודים. הוא מתנגד להפרדת הדת מן המדינה משום שצעד כזה יסייע לאש"ף, והוא בעד אימוץ המדיניות הכלכלית של הנשיא רייגן

— כשועל תקשורת ותיק שמכיר את המערכת הפוליטית על צדדיה המכוערים מקרוב, וכמי שלא פעם הוקיע את כיעורה — איך אתה חי עם ההסבה הקיצונית שעשית?

לפיד: „להגיד שפוליטיקה זה גועל נפש וזהו, זו פשטנות. פוליטיקה במדינה חופשית, שבה אין סיכון שמישהו ישלח לסיביר אם יאמר כך וכך, היא אחד ממשחקי־הכוח המעניינים, המרתקים והתוססים שישנם. חוץ מזה, אין הבדל רב בין עיתונות לפוליטיקה, לפחות העתונות שאני עסקתי בה. הרי לא הגעתי לתפקידי הנוכחי מסיקור משחקי כדורגל. עסקתי בפובליציסטיקה פוליטית והייתי, במידה רבה, איש ציבורי, עם דימוי ציבורי. מאז שנכנסתי לפוליטיקה, לא יצא לי להכיר אדם אחד שלא הכרתי קודם. ואת, אולי, הראיה הטובה ביותר לכך שהפער, כמעט אינו קיים. אילו הייתי חוזר אל מקצועי המקורי — טכנאי רכב — אז זה היה באמת שינוי מהותי, אבל כשאתה מכיר את הנפשות הפועלות, את חוקי המשחק, את כל הקודים והסמלים, אז אתה מרגיש בבית".

החדשים רצו רק כיסא...

— גם אם הצליח המרכז הליברלי לעורר אצל חלק בציבור תחושה של „משהו שונה", באו מאורעות ועידת־היסוד וניפצו רושם זה. הם הזכירו את ההתרחשויות בוועידת חירות, ויצרו תחושה שלא אידיאולוגיה אלא משחק הכיסאות הוא שקובע?

„אני חושב שלראשונה בפוליטיקה הישראלית, ויתרו אנשים על כיסאות על־מנת להקים מפלגה חדשה. יצחק ברמן התפטר מתפקידיו בשל דעותיו. יחזקאל פלומין היה סגן־שר וגם הוא התפטר בשל דעותיו. דולצ'ין וצ'יץ מסכנים את כהונותיהם. קשה, ואפילו לא מתקבל על הדעת, לבוא אל אנשים כאלה ולהאשים אותם ברדיפת כיסאות. מה שאירע בועידת היסוד הוא דבר פשוט — הם, המייסדים, סירבו להעביר את הגה המפלגה לידי כאלה שכן באו על מנת לתפוס כסא. אני טוען כי אלה שאירגנו את „הבלגאן" בוועידה שלנו, אין להם מושג על מה אנחנו מדברים".

— חבר־הכנסת לשעבר, יצחק יצחקי, הצטרף אליכם עם קבוצה נכבדה של כמה מאות אנשים. למרות זאת, קבוצתו קיבלה פחות מ־30% מקומות במועצה. בתנהלה שבחרתם, שלטתם המייסדים, ואתה בתוכם, על 16 מתוך 27 המקומות, באופן שמקנה שליטה מוחלטת. היחיד שמצא לנכון להסתייג מכך היה יצחק ברמן שדרש שינוי התקנון ופתיחת שורות המפלגה. אז אני שואלת אותך — זה ליברליזם?

„אין לך דבר קל יותר מאשר להפוך דמוקרטיה לדמגוגיה פופוליסטית. אני מעדיף שלא להזכיר שמות. שכן אני מזכ"ל פוליטי, לא אירגוני, ואני רוצה להיות המזכ"ל של כולם. אבל, אתן לך דוגמה להמחשת העיקרון: דמוקרטיה אמיתית היא מתן ייצוג פרופורציונלי הולם לקבוצה, על־פי מספר הקולות המשוער שהיא תוכל לגייס. איך יודעים? עושים הערכות. זה כל הסיפור. תראי, בקרב הקיבוצים של השוה"צ, למשל, איננו צופים אחוז גדול של מצביעים... ואני שואל אותך — אם מישהו יארגן הסעה ויביא לנו קיבוץ שלם במוניות. האם ניתן להם שלישי מהקולות? פשוט מאד לצעוק — „איפה הדמוקרטיה". הרבה יותר מסובך להסביר כיצד היא באמת פועלת".

שלושה „לאווים" לליברלים...

— „מפלגת מרכז" מעלה אסוציאציות מיידיות לד"ש. גם הם הלכו על הקונספציה „לא ליכוד ולא מערך", אלא אלטרנטיבה חדשה ומבטיחה באמצע ולאן הם הגיעו כולנו יודעים. מהי תשובתך לטענה שאתם מהדורה שניה של ד"ש?

„ראשית, ד"ש משמשת לנו אזהרה חיה מפני שגיאות שהיינו אולי עושים לולא קרה לד"ש מה שקרה. שנית, יגאל ידין, ה„פלא השמיני של ד"ש", איכזב מאד משום שלא היה לו כל נסיון פוליטי ואילו אצלנו יושבים אנשים עם נסיון עשיר. ושלישית, אין כוונה, כפי שהיתה בד"ש, לבנות שותפות עם המערך ולמצוא את עצמנו במפתיע, עד־כדי מבוכה, בשותפות עם הליכוד".

— מהם העיקרים שלכם? במה אתם נבדלים מהליברלים של חירות?

„יש לנו שלושה „לאווים" והם: לא לשובניזם הלאומני נוסח הליכוד; לא לסוציאליזם על כל סוגיו; לא לכפיה הדתית. אנחנו חושבים שהלאומנות של הליכוד מסכנת את ישראל בכלל, וכמדינה יהודית בפרט, כי מה שיקרה בסופו של דבר הוא שחירות תגשים את רעיון המדינה הדו־לאומית שאפילו מפ"ם כבר ירדה ממנו. לדעתנו, הסוציאליזם פשט את הרגל בכל העולם, משום שהוא נוגד את טבע האדם, ומשום שאין בו מוטיבציה טבעית ליצירה. אנחנו דוגלים ביוזמה חופשית. כל העולם המערבי, היום, הוא ליברלי. למה אצלנו כל דבר חייב להיות מותנה באישור של פקיד ובהחלטות של הממשלה?"

—הייתי רוצה שתפרט יותר את הנקודה הכלכלית. כלכלה חופשית בהתאם לעיקרון „התחרות החופשית" עומדת בסתירה לכל מדיניות מתוכננת או תוכנית כלכלית?

הפרדת הדת מהמדינה — סיוע לאש"ף

„הכלכלה המונחית הכניסה אותנו לבוץ, ולכן היה צורך בכלכלה מונחית על מנת שנצא מהבוץ. היוזמה החופשית, פירושה במילים פשוטות, כי ככל שתעבוד יותר תרוויח יותר. אנחנו גורסים הקטנת המיסים ובמקביל, המרצת אנשים לעבוד יותר ע"י שכר גבוה יותר. עקומת היצור שלנו תעלה וכל הצדדים יצאו נשכרים. ואגב, זה בדיוק מה שרייגן עשה ועובדה היא שארה"ב היום פורחת ומשגשגת".

— ההגדרה המילונית של אברהם אבן שושן למונח „ליברליזם" היא — „שאיפה לחירות הפרט והכלל. יחס של סובלנות לדיעותיהם של אחרים ותביעת חופש המחשבה והדיעה של כל אדם בתחום החברתי, הכלכלי או הדתי." איך אתה מסביר את הסתירה שבין עמדתכם המעשית לאחת מאושיות הליברליזם שכן, אתם אינכם בעד הפרדת הדת מהמדינה?

— „זה עניין לא פשוט. למורשת ישראל יש תפקיד נכבד בתודעה היהודית. אנחנו מודעים לכך שהכלל הנכון של הפרדה לא יכול לחול עלינו מבלי לוותר על ישראל כמדינת היהודים וגרוע מזה, מבלי לשחק לידיהם של אנשי אש"ף הטוענים למדינה דו־לאומית פלשתינית. אנו רוצים לשמור על מהותה של ישראל וסמליותה כמדינה יהודית אבל, זה לא עומד בסתירה למאבק בכפיה הדתית. כפיה דתית, אפשר וצריך למנוע".

— מהי עמדתכם בנושא החוק נגד גזענות?

— „אנחנו בעד החוק הזה באופן החלטי."

— תחבורה ציבורית ובתי־שעשועים בשבת?

— „אנחנו בעדו ושוב, בצורה החלטית ביותר."

— חוק החזיר?

—„נגד".

— נישואים אזרחיים?

— „אישית, אני בעד נישואים אזרחיים. אבל, אני, נחשב קיצוני בנושא זה ועמדתי אינה עמדת המפלגה. הרוב במפלגה סבור שזה ענין מרחיק־לכת ביותר העלול לפלג את העם. אנחנו כן תובעים לאפשר נישואים אזרחיים למי שהרבנות, מסיבות שונות מסרבת להשיאם".

היהודים מופלים לרעה — לא הערבים

שוויון זכויות בפני החוק לבני מיעוטים הוא גם חלק מתפיסת עולם ליברלית. האם תיאבקו למען שוויון זכויות לערבים? האם תדרשו, למשל, תשלום קיצבאות ילדים לערבים?

...„ניקוי" אלה שמאוכלסים בצפיפות רבה בערבים, על־מנת להשתחרר מהם. כמובן, שמדובר אך ורק בשטחים שהחזרתם אינה מסכנת את ביטחון ישראל."

תמיד הייתי ימינה מהמרכז

— פתחנו בשאלה אישית ונסיים, ברשותך, בעוד אחת — במהלך הראיון הטלוויזיוני שראיין אותך ירון לונדון ל„זה הזמן" הוא שאל מתי ואיך קרה שזזת שמאלה. השבת שלא אתה זזת אלא המדינה זזה ימינה. זאת היתה בדיחה לא רעה. אבל, הטעם ברצינות — מתי גילית שאינך עוד ימני בדיעותיך?

„אבל, זאת לא היתה רק שנינות או בדיחה. אני באמת ובתמים סבור שדעותי היסודיות לא השתנו, ובאמת כל המדינה זזה ימינה. האמת היא שמעולם לא הייתי כל־כך ימני כמו שהעיתונות ציירה אותי. העיתונות החליטה לראות בי ימני קיצוני כי התמניתי למנכ"ל רשות השידור ע"י ממשלת בגין, תמיד הייתי ימינה מהמרכז וגם היום אני ימינה מהמרכז. הדוגמה המוחצת ביותר שאני נוהג לתת כתשובה על כך היא שקראתי בזמנו להצביע בעד ד"ש. או איפה השוני הגדול? וזה היה עוד לפני שהייתי מנכ"ל רשות השדור. כך שאיני חש צורך להצטדק."

מה, אני אחמד?

(סוף מעמוד 6)

בעיר נסגרות בחופשת הרמדאן".

מנהל לשכת התעסוקה בתל־אביב אומר שלפועלים הערבים המאורגנים משולמת חופשת החג, אך הוא מודה כי פועלים ערבים שאינם עובדים מאונס בחגים היהודיים — אלו באים על חשבונם. קרי: הפועל הערבי מפסיד. גם מנהל כוח־האדם של חברת „רובינשטיין" מודה בכך: „הערבים נמצאים בהפסד גדול בגלל החגים שלהם. הם מקבלים רק 10 ימי חופשה בשנה, המשולמים דרך לשכת התשלומים של שירות התעסוקה, אבל הם לא עובדים בחגים יהודיים ולא מקבלים על כך פיצוי". חברת רובינשטיין, לדוגמה, היא חברת בנייה שתאלץ להשבית את פעילותה כשבוע בשנה בשל החגים המוסלמיים. בחופשת הרמדאן לא יצאו אוטובוסים לשטחים. הפועלים הערבים יישארו בבית. החברה מעסיקה היום, לפי הנתונים שנמסרו לי על־ידי צוכרי, רק 80 פועלים יהודיים, רובם מנהלי עבודה ומתקרבים לפנסיה („אין לנו אף פועל יהודי צעיר"), מול למעלה מ־200 פועלים ערבים, העובדים בחברה יום־יום ולא בעבודות מזדמנות אחרות.

חברת בנייה אחרת, „סולל בונה", מעסיקה, לפי דברי דובר החברה, „רק" שליש פועלים ערבים, „כי פיטורנו הרבה פועלים ערבים בשל מצב החברה". דובר „סולל בונה" איננו מוכן להיכנס לפרטים ולתת מספרים מדוייקים של עובדים ערבים. לדבריו, „חלק מהפועלים הערבים מגיע בכל־זאת לעבודה בחג".

וכאן אנו מגיעים לשאלה כמה פועלים ערבים בכן מגיעים לעבודתם בחופשות החגים שלהם. הדבר הפך למעין משאת־נפשם של המעסיקים היהודיים — להגביר את תהליך החילון אצל הערבים. מנהל שירות התעסוקה בתל־אביב גד פיש, טוען ש„הדור הצעיר הערבי הפסיק להיות דתי. הם כבר מתלבשים כמונו והולכים ברחובות עם בחורות מדנמרק. הם עובדים 18 שנה בישראל, וזה משפיע. נכון שהחלק הלאומני שבהם לא בא לעבודה בחג, אך לא כל פועל ערבי רוצה להראות שהוא לאומני. הערבים היום נוהרים. אם הם רוצים עבודה בישראל הם יודעים שאסור להם להשתתף בהפגנות בשטחים. יש גם חלק שלא בא לעבודה בחגים המוסלמים רק בגלל המשפחה והסביבה".

אך במקומות העבודה השונים אומרים שמדובר באחוז קטן של ערבים העובדים בחגים המוסלמיים. המסורת, בכל־זאת, חזקה, גם אם מדובר בהפסד כספי ובאפליה על חשבונו של הפועל הערבי.

בינתיים אנו נשארים עם אותה בעיה — במשך כשבוע בשנה אין מי שינקה, יאכיל וילביש אותנו. גד פיש אומר: „אם אני רוצה לשלוח יהודי לעבודה בחופשת הרמדאן במקומו של ערבי, לתפקיד מכובד, הוא אומר לי: „מה, אני אחמד?"

כדורגל: ירוק נגד אדום בסוף המירוץ

ישראל פז

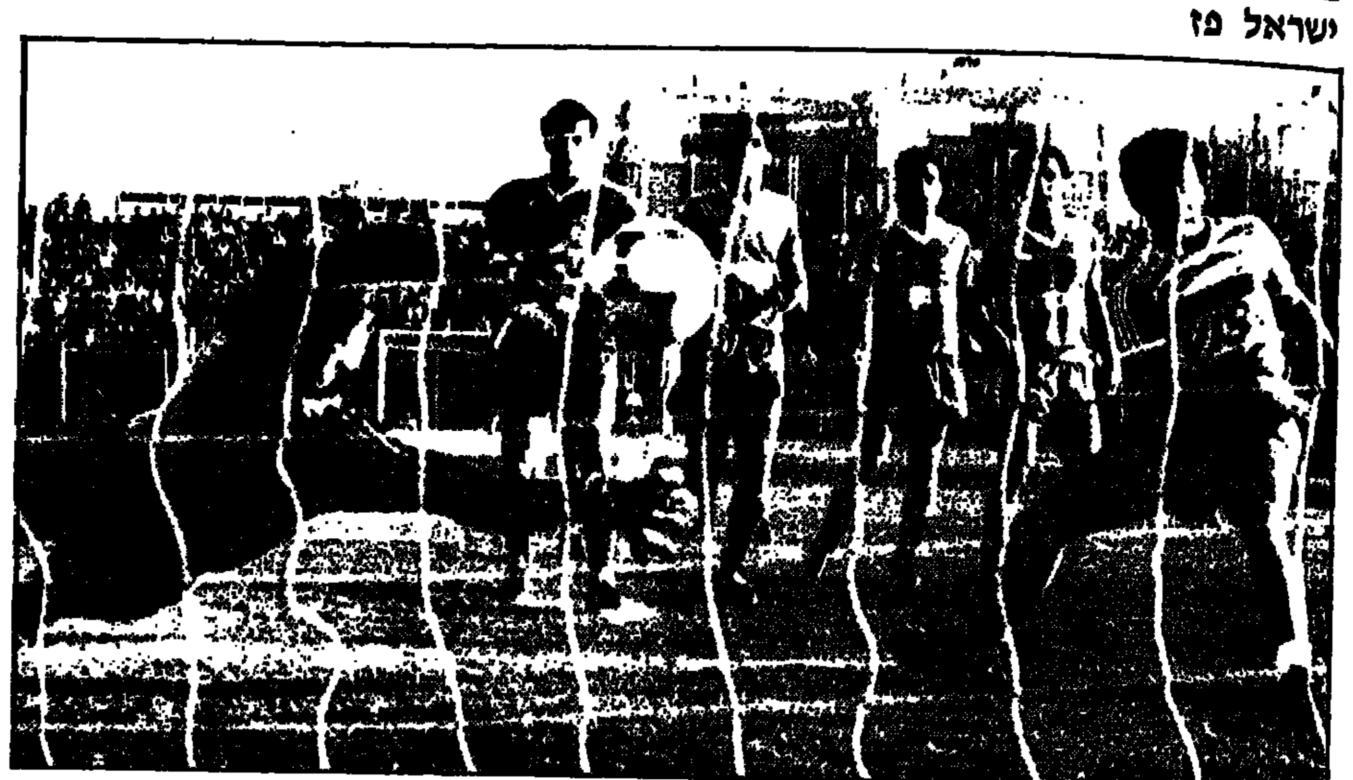

שוער מכבי חיפה, אבי רן, עוצר את כדורו של שבתאי לוי מהפועל תל־אביב (1:1)

קרב העונה

למשחק המכריע מחר בבלומפילד יש יותר מאספקט ספורטיבי ● בהלה לכרטיסים והכנסת־ענק להפועל ת"א ● האוהדים יבואו עם דגלים, צעיפים וכובעים ויזכירו „אוירה אנגלית" ● הפועל ת"א, כמו גם מכבי ת"א — תמיד בליגה הראשונה ● מכבי חיפה ירדה שלוש פעמים לליגה השנייה בדרך לפיסגה ● העקשנות של שוויצר השתלמה

משחק־העונה. ירוק נגד אדום. סופרל־טיבים נוספים מעין אלה „מקשטים" את המשחק המכריע מחר בליגה הלאומית בכדורגל, בין מכבי חיפה והפועל תל־אביב, בבלומפילד. רק לעיתים רחוקות מגיעות שתי קבוצות למצב של הכרעה בקרב ביניהן, בעימות ראש־בראש במחזור האחרון. הדבר מגביר את המתח, מעלה את העניין לשיא. אינני זוכר מאבק מעין זה. בוודאי שלא בשנים האחרונות. ממש כמו בגמר גביע.

היו מקרים בשנים האחרונות שהמחזור האחרון הכריע, אבל לא היה מיפגש בין שתי הקבוצות שנאבקו על הבכורה בינן לבין עצמן. מי שזוכר את העונה הראשונה, בה זכתה מכבי חיפה בכתר (1984), מכיר את התסריט המרתק שהיה אז. בית"ר ירושלים שנוצחה במחזור הלפני־אחרון בימק"א ע"י הפועל ת"א (3:1), איבדה את הבכורה. מכבי חיפה היתה חייבת לנצח במחזור־המסיים. ואכן, עשתה זאת על חשבון מכבי רמת־עמידר (0:1).

המצב שנוצר העונה הוא במידה רבה יוצא־דופן, מעלה למעשה את המאבק על התואר לשיא־השיאים. מכבי חיפה, עם נקודת יתרון, והפועל תל־אביב, „ניקו" למעשה את השטח, הרחיקו את שאר היריבים מההתמודדות על הכתר.

הניסוי הדרמטי

עד למחזור ה־27 היה מאבק צמוד בין ארבע קבוצות: מכבי חיפה, מכבי ת"א, הפועל ת"א ובית"ר ירושלים. לשתי הראשונות היתה נקודת־יתרון, מלחמת־הסיכויים ניטשה בכל עוזה. היו שניבאו דווקא לבית"ר ירושלים את הסיכוי הטוב ביותר. זאת, כמובן, על סמך המשחקים שנותרו לארבע היריבות בארבעת המחזורים האחרונים. אבל אז מעדה הקבוצה הירושלמית דווקא במנצרה, בימק"א, כשלא יכלה בשבת גשומה ובוצית למכבי פ"ת (0:0). בית"ר ירושלים עדיין לא נותקה מהמירוץ. שבת לאחר־מכן (במחזור ה־28) קיבלה את הנוק־אאוט הסופי, בצורה דרמטית, כשספגה שער־שוויון בדקה האחרונה בשכונת־התקווה מרגלי שחקני בני־יהודה ת"א (1:1).

במירוץ נותרו שלוש קבוצות שני מחזורים לפני הסיום. ואז בא הקרב הגדול בשבת בקרית־אליעזר בין מכבי חיפה ומכבי ת"א: לשתיהן היו 54 נקודות, בעוד שלהפועל ת"א היו 53 נקודות. קראו לזה קרב־העונה. בתום 90 הדקות של המחזור הסתבר שהמשחק לא קבע את האלופה: מכבי תל־אביב הלכה בעקבות בית"ר ירושלים ונפלטה מהמירוץ. מכבי חיפה ציפתה לבשורה מבאר־שבע על הפסד או תיקו של הפועל ת"א שם. רובם של 20 אלף הצופים הניפו את דגליהם הירוקים.

חוגגים? עדיין לא. הפועל ת"א ניצחה בבירת הנגב 1:2, בתום מאבק רווי־מתח. הטבלה הורתה אחרי המחזור ה־29: מכבי חיפה — 57 נקודות, הפועל תל־אביב — 56.

ההכרעה נדחתה לשבוע נוסף, למחר. משחק־העונה הועתק מקרית־אליעזר לבלומפילד. אחרי משחק זה יהיה הסוף. יסתיימו הפרשנויות. המתח העצום יתפוגג. מירוץ האליפות בעונת 1985־86 ייכנס להיסטוריית הכדורגל כאחד הגדולים שהתנהל בזירה הישראלית.

סיבה למסיבה

למכבי חיפה יש עדיפות־מה, יש לה נקודת־יתרון. היא יכולה להסתפק מחר בתיקו. הנקודה האחת תספיק לה כדי לחגוג זכייה שלישית ברציפות. הישג־על של קבוצה שעלתה בסערה למפת הצמרת של הכדורגל שלנו. רק מכבי ת"א, בשנות החמישים, והפועל פ"ת, בשנות השישים (חמש זכיות רצופות), הצליחו ליצור רצף כזה של אליפויות אם, כמובן, תזכה מכבי חיפה בתואר.

אבל גם בהפועל ת"א יש סיבה למסיבה. על סף נסיגה ואיבוד הפיסגה בה החזיקה 12 מחזורים תמימים הצליחה הקבוצה להתעשת, לנצח בארבעה מחזורים רצופים ולהגיע לקרב־המכריע, בו היא יכולה לשחר זכייה חמישית בכתר. העובדה שהמשחק ייערך בבלומפילד מעניק להפועל ת"א שני „בונוסים". האחד, ביתיות. השני, הכנסה רצינית הנעה בין 160 ל־180 אלף דולאר. לאגודה, שנקלעה בסיבוב הראשון למצוקה כספית, יש בכך לפתור בעיות כלכליות לא מעטות. ישנן קבוצות בליגה הלאומית שהכנסתן בכל העונה אינה מגיעה לסכום כזה...

מחנות האוהדים כבר ממרקים את נימי־העידוד. הדגלים הירוקים של מכבי חיפה והאדומים של הפועל תל־אביב יתנופפו בגאון, לפחות בתחילת המשחק, ובמהלכו הסטגנויות תשוט ביציעי בלומפילד, העמוסים לעייפה. חגיגה של כדורגל בוודאי שתהיה. ועוד איזה. אפשר יהיה להתחרות עם האנגלים, המומחים לכך.

אנשי הפועל תל־אביב נדהמו בתחילת השבוע מעוצמת העניין שמעורר המשחק. הטלפונים טירטרו ללא הפסק, שליחים ואוהדים הגיעו. הנושאו כרטיסיהם רק כרטיסים. כל השאר לא עניין. ואכן, דרישה כזו לכרטיסים לא זכורה בהפועל ת"א.

תמיד הלאומית

שתי הקבוצות החלו את המירוץ בליגה הלאומית ב־1950, הראשונה במדינת ישראל. הפועל ת"א הקדימה את יריבתה כשהיתה מהבכירות בכדורגל הארץ־ישראלי. לפני קום המדינה זכתה הפועל ת"א 6 פעמים בכתר, לעומת 4 פעמים של מכבי תל־אביב ופעם אחת של המשטרה הבריטית (כן, גם אלופה כזו היתה פעם).

שתי קבוצות ישראליות היו תמיד בליגה הלאומית, מאז החלו המשחקים ב־1932: מכבי ת"א והפועל ת"א. לאחרות (34 במספר) היו עליות וירידות. למכבי חיפה, למשל, שהיתה בין 13 הקבוצות בליגה הראשונה במדינת ישראל היו שלוש ירידות לליגת־המשנה. היא החזיקה מעמד בלאומית מ־1950 ועד 1965; ירדה לעונה אחת, חזרה בעונה הכפולה 68־1967; החזיקה מעמד עד 1974; שוב ירדה לעונה אחת; חזרה לשניים; היתה ארבע שנים בליגה הארצית ומאז 1982 החלה זוהרת בצמרת הכדורגל שלנו. אגב, פעם אחת הורידה אותה הפועל ת"א במחזור האחרון...

למכבי חיפה היתה תקופת־פאר בשנות החמישים־תחילת השישים כשקבוצה התעלתה לשיאה, איימה על יריבותיה ואף נטלה את הגביע. די להזכיר שמות כמו אברהם מנצ'ל, אהרון אמר, ג'וני הרדי, דניאל שלומוביץ־רום ונוספים שגילו כדורגל מבריק ושובה־עין. לדעתי, כמי שזוכר לטובה קבוצת־עבר זו אני מוכרח לציין שהקבוצה העכשווית של מכבי חיפה מזכירה אותה קבוצה מצויינת.

הפועל תל־אביב היא קבוצה ותיקה ומשופשפת. מועדון עם דורות של שחקנים. מאמנה הנוכחי, דוד שוייצר, מבכירי שחקני ההגנה שלה, על־אף פציעתו הקשה במלחמת השחרור. הקבוצה זכתה באליפות במדינת ישראל רק ארבע פעמים. בפעם האחרונה ב־1981. בעונה שעברה נקלעה לא פעם למצב מביך בתחתית, ובסיום העונה דורגה במקום ה־9.

בואו של שוייצר, שכבר אימן את הקבוצה ב„גלגולים" שונים, הפיח רוח־רעננה. שוייצר, שהוא תוצר של הפועל ת"א, לעומת שלמה שרף, מאמן מכבי חיפה, שהוא תוצר הפועל כפר־סבא — יודע להכניס בחניכיו הרבה מאוד מוטיבציה. גישתו אינה מתפשרת. אוי לו לכדורגלן שיבצע „משהו קטן", בניגוד לעקרונות של המאמן. מייד ימצא עצמו, במקרה הטוב, על הספסל ולא פעם ביציע או בבית. באחת השיחות הרבות שלי עם „רוביר" אמר לי: „העקרון הבסיסי להצלחה בכדורגל היא המשמעת".

שתי הטובות ביותר

כדאי לא לשכוח שהפועל ת"א עברה העונה משבר אירגוני חמור. שוייצר הלך הביתה. היתה שביתת שחקנים. נראה שרצונו הטוב של המאמן והעקשנות שלו הם שהביאו את הפועל ת"א לרגע־של־אמת, מחר בבלומפילד.

להערכתי יתמודדו מחר שתי הקבוצות הטובות בכדורגל הישראלי. קשה לשמור על יציבות בליגה מתישה המשתרעת על 30 מחזורים. אין קבוצה המסוגלת לרוץ בלי ליפול למהמורות שבדרך. כך אירע לכולן, בצד התאוששות ותנופה ישנן גם שבתות־של־נסיגה. מכבי־חיפה והפועל ת"א לא נמלטו גם הן מכך, אבל עתה מתברר כי היו היציבות בטבלה. הן הובילו לסירוגין את הטבלה לאורך כל העונה, לבד מהשבת הראשונה בה צעדה בראש מכבי ת"א.

יהיה שמח מחר בבלומפילד. אדום נגד ירוק בסוף המירוץ.

מצלומי העבר: משה סלקטר, חלוץ מכבי חיפה (9) מחמיץ שער מול הפועל תל־אביב

ולכל הדעות

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

קדושים מעונים בע״מ

למדתי בכיתה ג׳. או לכל היותר בכיתה ד׳ של בית־הספר העממי, כאשר המורה הסבירה את מהות החלוקה החברתית, בדרך שהיתה מקובלת באותם ימים: העובד מקבל שכר המעביד מקבל רווח, שהוא יותר גדול מן השכר. אך לעומת זה הוא נושא בסיכון, שאינו קיים לגבי העובדים. היה בינינו נער חריף (גם הוא סיים, כמו רוב ילדי כיתתי, באושוויץ), שקם ושאל: „המורה, מה הסיכון הזה של המעביד? שהעסק שלו יתמוטט ואז הוא יצטרך לעבוד ולחיות ממשכורת, כפי שעושים עובדיו". עד היום נותר בי זכר התדהמה נוכח הפשטות המבהירה של שאלתו. המסכן: הוא מסתכן בכך, שיהיה ככל אדם...

מה שמנהלי הבנקים מקבלים, אלו „משכורות לא מן העולם הזה". כלומר, לא מעולמם רחוק הצרות וקשיי הפרנסה של אדם רגיל. אך לעומת זה, רובצים עליהם הסיכון והאחריות — אומרים גם ב־1986 צאצאיה הרוחניים של מורתי ז״ל. האחריות טמונה בניהול מוסד גדול, שרבבות אנשים מפקידים בו את כספם ואת רכושם, ומנהלי הבנקים חייבים לדאוג שרכוש זה יישמר. אבל כאשר אין הם מצליחים והמוסד פושט את הרגל — חסל סדר אחריות. בהפסדים נושאים דווקא הלקוחות, ולא המנהלים שהאחריות הופקדה בידיהם. והסיכון? כאז, בימים הרחוקים ההם, גם עתה הסכנה הרובצת לפתחם היא, שיצטרכו לחיות ככל אדם. גם זה לא. שכן, תנאי הפרישה והפנסיה והפיצויים מבטיחים, שהם יוסיפו לחיות ברווחה, שאדם רגיל אינו חולם עליה. ובכל זאת: כמה שהם מיסכנים! ממש, לרחם עליהם. אם לשפוט על פי הכתבות, הרפורטז׳ות והראיונות, המשתפכים עתה בזרם אדיר בעיתונים, ושבהם מסופר על נעוריהם, תחביביהם, חייהם המשפחתיים ועל מה לא — הם עוד עלולים להחנק מרוב אהדה וחיבה.

וכבר נשמעים קולות, גם מפי נושאי מישרות רמות, שבעצם נעשה להם עוול, למנהלי הבנקים, כאשר ועדת־בייסקי פסקה, שעליהם להתפטר. על מה ולמה? ואיך נוכל בלעדיהם? על נטל־האחריות הרובץ עליהם דיברו. כאשר היה צורך להצדיק את משכורותיהם האסטרונומיות. אילו זה היה מפקד תחנת הכבאים, אשר בשגגה שכח את המפתחות בכיסו ועל כן לא הגיעו הכבאים בעוד מועד למקום הדליקה, היה זה מובן מאליו, שצריך לסלקו מתפקידו. וכן גם פקידה, שבטעות גנזה מכתב כלשהו וגרמה נזק כספי למעבידיה. שלא לדבר על רוקח, שלא השגיח בהחלפת תרופה — גם אם לא נגרם נזק כלשהו לחולה. אבל מנהל הבנק? רק משום שבתום־לב טעה בשיקוליו ועקב טעותו זו ירדו לטמיון חסכונות־החיים של רבבות אנשים קשי־יום? מנהל בנק כזה, האם לפועל „אתא" הוא יידמה? פועל, שמפטרים אותו לאחר 35 שנות עבודה ומשאירים אותו בייאוש ובאי־ודאות לגבי המחר — זה גורלו, זה הסיכון הכרוך בהיותו פועל. אין הוא נושא טוב לראיונות ולכתבות־צבע. כי הצבע השולט בחייו הוא האפור. לא כן בתיהם הנוצצים של מנהלי הבנקים. אשר להם, צריך לגלות כלפיהם הבנה, שהם מסתייגים ממסקנות הוועדה, מתקוממים נגדן, מתמרמרים עליהן, מתעלמים מהן ואינם רוצים למלא אחריהן.

אפשר לפטר רמטכ״ל, שר. אפשר לפטר כל אחד — אבל מנהל בנק? המורם מעם? איתו, דווקא איתו יש לערוך ראיון נוטף־דבש, שהמראיין מלא־האהדה אינו מסתיר בו את התפעלותו ואפילו משתאותו התינוקית של המראיין. כי הוא בנקאי. כל ימי חייו היה בנקאי. הוא אינו יכול להיות אלא בנקאי. זה מעניין, זה מדליק. פועל, שכל ימי חייו היה פועל ואינו יודע להיות אלא פועל — זה משעמם. אפילו מרכא.

מתברר, כי עיתונאים רבים סבורים, שתכליתה הבלעדית של העיתונות היא לא לשעמם, לא לדכא, אלא בכל מחיר לעורר עניין, „להדליק". ולא כל כך חשוב, אם אגב כך יוצרים גיבורים לא־נכונים וערכים תפלים. ■

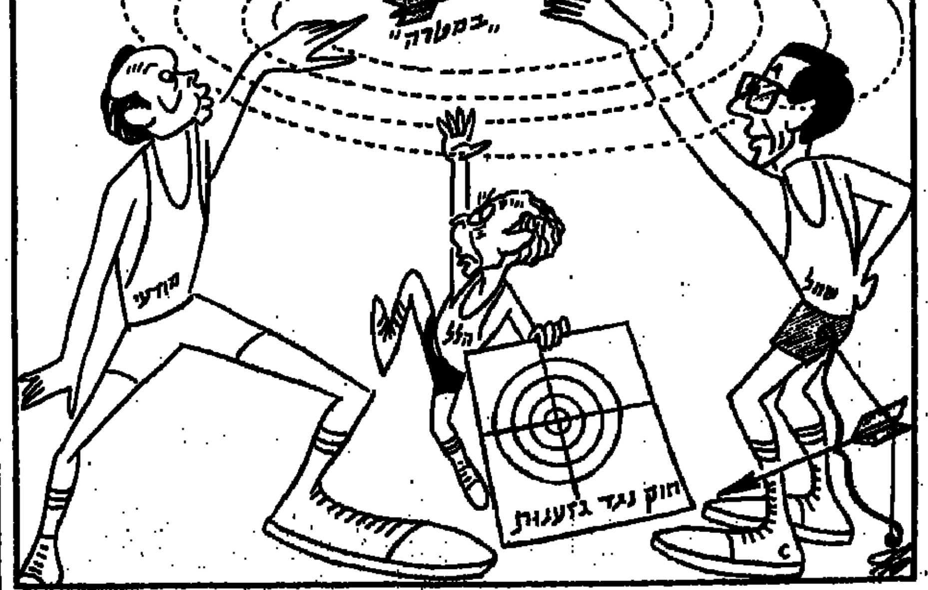

הומו־אקונומיקוס

לוי מורב

הו צמיחה, צמיחה שכזאת

למען מה הורידו לשכירים את רמת־החיים? כדי להקטין את הביקושים הפרטיים. מדוע שחקו את השכר וקיצצו בתקציבי החינוך, הבריאות והרווחה? כדי להקטין את כוח־הקניה של הציבור ולצמצם את הביקוש הממשלתי. בשביל מה עשו כל זאת? כדי לעצור את האינפלציה ולשפר את מאזן התשלומים. מדוע צריך את זה? כדי שיווצרו תנאים לחידוש הצמיחה. בשביל מה צריך את חידוש הצמיחה? כדי שנוכל להגדיל את היצוא, לשפר את המאזן המסחרי ובעקבות זאת להגיע למטרה הנכספת שהיא עצמאות כלכלית.

כלומר, ללא חידוש הצמיחה אי אפשר להשיג שיפור במאזן המסחרי ולכן לא ניתן להגיע לעצמאות כלכלית.

הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה פירסמה בימים אלה את סיכומיה לשנת 1985. השנה בה הופעלה התוכנית הכלכלית הידועה שמטרתה היתה... טוב, אתם כבר יודעים, חבל להשחית מילים לריק. בקיצור ולעניין, למ״ס אומרת כי בשנה שעברה (1985) כמעט ולא היה שינוי ברמת התוצר לנפש ולפיכך לא הושגה כל צמיחה.

אבל, זה לא כל מה שהיא אומרת. הנה ההמשך במילים של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ״ס): „מגמות ההתפתחות בתוצר מראות שבמחצית הראשונה של השנה היה גידול מהיר בתוצר („התכנית הכלכלית" הופעלה כידוע ביולי 85׳ – ל.מ.) ואחר־כך ירידה שהיא פועל יוצא מהירידה בביקושים המקומיים וכן היא מבטאת את ההאטה בקצב גידול היצוא". ובמקום אחר מגלה לנו למ״ס: „...כמו־כן, בלטה הירידה ברמת ההשקעות במשק במחצית השנייה של השנה (85), ההשקעה בנכסים קבועים ירדה ב־8% ב־10%".

עד כאן למ״ס ואני שואל אם כן, איפה הצמיחה?

גם ב־1986 לא תתחדש הצמיחה. אתם יכולים להיות רגועים, התקציב, כזכור, מרסן, מכווץ, „מאוזן" – כלומר לא גרעוני, בקיצור אין השקעות גם ב־86׳. לכן גם ב־87׳ לא תהיה צמיחה. חולמי חידוש הצמיחה צריכים, איפוא, להתאזר בהרבה־הרבה סבלנות.

האמת הכלכלית והשקר הציבורי

הדו״ח הלאקוני, היבש משהו, של למ״ס זכה לטיפול שיגרתי בעיתונות. 2־3 טורים באחד העמודים הפנימיים. הטלוויזיה עברה על הסיכום לסדר־היום, הרדיו דיווח בקצרות, זאת, למרות שהסיכום הזה חושף כמה מן השקרים הגדולים של שטיפת־המוח הכלכלית, לה שותפים הפוליטיקאים, הפרופסורים לכלכלה ורובם של העיתונאים הכלכליים וגם של אלה שאינם עוסקים בכלכלה. דוגמה קטנה נוספת מסיכומי למ״ס לשנת 1985: „בשנה שעברה (85׳) ירדה הצריכה הפרטית לנפש ב־2%. לקראת סוף השנה היה גידול תלול ביותר בקצב גידול הצריכה הפרטית ולקראת סוף השה נמחק הפיגור כליל".

אז אולי אתם שם, הפרופסורים לכלכלה בירושלים ובתל־אביב והפרשנים הכלכליים ברדיו, בטלוויזיה וברובם של העיתונים (פרט ל„על־המשמר" והפתעה... – „חדשות"), תסבירו לי כיצד ירדה האינפלציה פלאים מקצב שנתי של 1000% (יולי 85׳) לקצב שנתי של כ־15% (דצמבר 85׳) ואילו הצריכה הפרטית עלתה? מחכה לתשובתכם המהירה כהקדם.

ובלוף אחר שנחשף שוב. אומרת למ״ס: „הצריכה הציבורית עלתה ב־85׳ ב־4% והיא נובעת בעיקר מהגידול ביבוא הביטחוני הישיר. בצריכה הציבורית האזרחית היתה ירידה של 2%". כלומר, התוכנית לקיצוץ בחינוך, בבריאות וברווחה מיותרת לחלוטין. ויש לי אסמכתא נוספת, לא פחות מרשימה. בשבועון „עסקים" של „מעריב", כתב לפני כשנתיים פרופ׳ צבי זיסמן (מי שהיה המשנה לנגיד בנק ישראל): „בתוך קיתונות הביקורת שנשפכו על המדיניות הכלכלית בשנים האחרונות, לא הובלטה די הצורך אחת ההתפתחויות החיוביות ביותר במשק הישראלי: הריסון של הצריכה הציבורית האזרחית (הוצאות הממשלה והרשויות המקומיות על שרותים לאזרח) בשנים 1983־1980. בפעם הראשונה חלה במשך תקופה של ארבע שנים ירידה בצריכה הציבורית האזרחית לנפש בשיעור של אחוז וחצי לשנה בממוצע, ובסה״כ ירידה של 6% בתקופה כולה. בעוד שאת התשתית לריסון זה הניח שר־האוצר יגאל הורוביץ בסיסמתו „אין לי", המשיך מחליפו, יורם ארידור במדיניות זו יותר בצינעה, אך באותה מידה של נחרצות, במשך כל תקופת כהונתו".

כלכלן זיסמן: הגינות מקצועית...

עד כאן דברי פרופ׳ צבי זוסן. אולי אחד הפרופסורים הבודדים שההגינות המקצועית גוברת אצלם על החשבונות האישיים. אבל, לא העניין האישי חשוב כאן. המגמה של ירידת הצריכה הציבורית האזרחית לנפש שנמשכה ביתר חריפות ב־84׳ והגיעה לשיא של 2% ב־85׳. מצב זה יימשך גם ב־86׳ וככל הנראה גם ב־87׳. כלומר, ניתן לקבוע היום במידה מלאה של ביטחון שלא הצריכה הציבורית האזרחית (חינוך, בריאות, רווחה ושרותים מוניציפליים) הן הגורם לגידול בצריכה הציבורית אלא הגידול בהוצאה הביטחונית המקומית, בעיקר בשנות מלחמת לבנון (82׳־84׳) והיבוא הביטחוני הישיר ב־85׳, שעליו דיווחה למ״ס.

במילים אחרות, אוייב הציבור מספר 1׳ אינם המורים, לא העובדים הסוציאליים ופועלי הנקיון, אפילו לא הרופאים והאחיות. אוייב זה הם אותם אנשים שבישלו והאכילו אותנו במלחמה האיומה והמטופשת ביותר בתולדותינו.

אסיים בציטטה נוספת ממאמרו של פרופ׳ צבי זוסמן, המשלים ונותן הסבר מתאים גם למה שקרה ב־85׳ ולמה שקורה ב־86׳: „הנה הוגשמה בארבע השנים – 80׳־84׳ – המלצתם כמעט פה אחד של הכלכלנים במימסד ומחוצה לו: השירותים הציבוריים הוקפאו ואף חלה בהם ירידה משמעותית לנפש. אולם, למרות שהדרג הפוליטי שמע לעצתם של הכלכלנים, לא הושגה התוצאה המקווה. להיפך — בארבע השנים האחרונות גברה האינפלציה, מאזן התשלומים הורע והצמיחה לא חודשה". ■

דו״ח ולד: הכל בגלל הטלוויזיה

אסיפת הכתבים הצבאיים בלישכת הרמטכ״ל — לא מרוצים מתגובת צה״ל

צילום: מיכאל צרפתי, דובר צה״ל

אפי לנדאו

קשר כפול

„פרשת ולד", כפי שכונתה ע״י התקשורת, לא החלה ביום ו׳ האחרון, בראיון עם משה שלונסקי ב„מבט". אולם דומה שהמעמד של ערב־שבת בטלוויזיה הכניס את עמנואל ולד והדו״ח שלו, לתאוצה מסחררת שהפילה מספר חללים בלישכת דובר צה״ל ובעיתונות היומית.

האיש, שלדבריו „המציא את ולד", הוא סגן־עורך „מוניטין", רן אדליסט. בגליון דצמבר 85׳ פירסם רשימה קצרה בשם „תקרית ולד", שניכרה בה ידה הקשה של הצנזורה. עיקר הרשימה – ביקורת נוקבת על הרמטכ״ל, רא״ל משה לוי, שאדליסט תבע לא לאשר לו את שנת הכהונה הרביעית. הסיבה – לאחר שהזמין עבודת מחקר מקיפה על תיפקוד צה״ל בשלושת המלחמות האחרונות, כולל הפקת לקחים, מסקנות ותוכניות לטווח־ארוך, נמנע הרמטכ״ל מלערוך דיון מקיף בנושא.

אדליסט ציין, ש„בשלב מסוים הופסקה עבודתו של ולד באופן פתאומי". חצי שנה לאחר מכן, בגיליון „מוניטין" האחרון, מסביר אדליסט: „רוב העובדות הקשות נהדפו על־ידי הצנזור". זאת בהקדמה לראיון מקיף שערך עם ולד, 3 חודשים לאחר שחרורו מצה״ל. בראיון, בו פורטו כל העובדות שנמסרו בכתבה ב„מבט", מסר ולד את עיקרי המסקנות של עבודתו המקיפה.

אל״מ (מיל.) ולד: להשתמש בתקשורת...

שני הפירסומים ב„מוניטין", כמו גם הראיון ב„ערב חדש", לא עוררו הדים בציבור, בתקשורת ובמערכת הביטחון. גורם בכיר במשרד הביטחון אמר לי: „אני לא בטוח בכלל שמישהו כאן קורא את „מוניטין", או, שלא חשבו שזה שווה תגובה". רן אדליסט מסביר את חוסר התגובה הכללי באופן קצת שונה: „אתה צריך להגיש לאנשים את הסיפור במתכונת כזו, שהוא יחשוב שזה חשוב". מתכונת כזו, לציבור הרחב ובמיוחד לאנשים בדרג המבצע, היא הטלוויזיה. במיוחד מהדורת „מבט" של ערב שישי.

נשאלת השאלה, מדוע מסר ולד את הפירסום הראשון בנושא ל„מוניטין"? מקור יודע דבר סיפר, כי אדליסט „ליווה את ולד לכל אורך הדרך", גם בעת עבודתו במכללה לביטחון לאומי. יותר מכך, הוא היה בקשר עם הגורמים הביטחוניים שחקרו את ולד, בעוון „ריגול", בעת שירותו באגף התיכנון במטכ״ל לפני כשנה.

אדליסט, באקט של זהירות, מתנער מתפקיד „המלווה" לולד. „הפירסום בדצמבר נעשה ללא ידיעתו של ולד. לא היכרתי אותו אז כלל. אחרי־כן, היכרתיו בנסיבות פרטיות", טרח להרגיש.

* * *

כאמור, לאחר הכתבה ב„מבט" החל מחול־שדים. למחרת, מוצאי־שבת, כבר התבטאו חברי הכנסת ש„הדו״ח יזכה לטיפול רציני" וש„אין להתעלם ממנו". הכתבים הצבאיים החלו להפציץ את לישכת דובר צה״ל בבקשות לתגובה. התגובה ה„מעניינת" ביותר נמסרה לסופר „הארץ" ראובן פדהצור, בזו הלשון: „...למטכ״ל לא ידועה הוראה של שר הביטחון לקיים דיון על עבודתו של אל״מ ולד".

מדובר בטענתו של ולד, כי לאחר שרבין עיין בארבעת הכרכים של עבודת המחקר שלה, הורה לרמטכ״ל לקיים דיון מטכ״לי בנושא. רא״ל לוי הקצה שלוש שעות לדיון, שנראו בעיני ולד כ„צחוק מהעבודה". הוא הודיע שלדיון מוגבל כזה הוא לא יבוא. במטכ״ל הודיע לוי, כי לולד „לא היה כוח נפשי להציג את העבודה". הדיון לא התקיים. ביום ג׳, בוועדת החוץ והביטחון, אמר רבין, שאכן נתן הוראה כזו, ו„חבל שלא התקיים כשעתו דיון כזה". האם דובר צה״ל, תא״ל אפרים לפיד, ניסה להטעות את העיתונות? שאילתה ברוח זו, שהגשתי ללשכת הדובר ביום ד׳, לא נענתה.

אלופים בצה״ל הגדירו את אופן תגובתו של תא״ל לפיד לפרשה כ„החלקה". כתבים צבאיים מעריכים, שדובר צה״ל אינו מחליט אישית על מדיניות תגובה בעניין כגון זה. אחד מהם אף זכר את תגובתו התמוהה של המטכ״ל לפירסום שמו של אלוף (אז תא״ל) יצחק מרדכי ב„כותרת ראשית", כחוקר הראשי בפרשת מות חוטפי אוטובוס־קו־300 („יש להם בעיות כספיות"). הרמז היה ברור. הכתבים ציפו לתגובה רצינית של המערכת הצבאית – שיחת־רקע עם הרמטכ״ל או שר־הביטחון אך זו שתקה ודלפה כמסננת. רק ביום ב׳, לאחר כל הפירסומים, כינס רבין את ועדת העורכים לשיחת־רקע בנושא.

ביום א׳, היחיד שהבליט את הנושא בכותרות הראשיות היה „חדשות". עם סקופ: „קצין בכיר שחקר מחדלי צה״ל בלבנון הוחשד לשווא בריגול". לכך התכוון אדליסט בכותבו, ש„עבודתו הופסקה באופן פתאומי". הצנזורה פסלה פרט זה בשתי הכתבות של אדליסט, אך אישרה זאת השבוע, לחיים רביה מ„חדשות". אדליסט טוען, שרביה קיבל את המידע ממנו, אך הבטיח לא לפרסמו. „הפר הבטחה" – הוא מציין. עורכי „מוניטין" התלוננו על רביה בפני עורכי „חדשות".

רביה אינו מכחיש שקיבל את המידע מאדליסט, אך זה היה לפני חצי שנה, לפני פירסום הרשימה הראשונה ב„מוניטין". אז הנושא היה פסול צנזורלית ולא נראה היה שהוא בכלל עומד להתפרסם. מאז, קיבל רביה מידע על פרשת ולד, כולל „פרשת הריגול", ממקורות אחרים. לדבריו, „מגיעה זכות ראשונים ל„מוניטין", אבל זה, כדרכו, מתעסק בהתחשבנות קטנונית וגם לא מדייק".

* * *

ביום ב׳ הופיעו במרכית העיתונים ראיונות עם עמנואל ולד – ממש פסטיבל. אילן כפיר מ„חדשות" כתב בכותרת הראשית: „יצחק רבין הורה למטכ״ל לקיים דיון בדו״ח ולד". כפיר הסתמך על איתן הבר, יועצו של רבין, ש„מסר אמש לאחר חצות ל„חדשות"." האמת, כמובן, שונה. לדעת רבין, כפי שאמר בוועדת החוץ והביטחון, אין זה מעשי שהמטכ״ל ידון עתה בדו״ח. הבר, בשיחה איתי, הסביר, שכפיר השמיט מילה אחת: „בזמנו", וצריך להיות: „רבין הורה בזמנו למטכ״ל...". הכוונה הייתה, כמובן, להוראה עליה סיפר ולד ושאת דבר קיומה הכחיש דובר צה״ל.

אילן כפיר לא תיקן את הכותרת ולא התנצל. מי שכן עשה זאת, יומיים לאחר מכן, היה חברו לעיתון, חיים רביה, שציין בידיעה שלו, בקטן, ש„במערכת הביטחון מבהירים, כי רבין לא הורה למטכ״ל בימים האחרונים לקיים דיון בדו״ח ולד", זאת בתגובה לידיעות שהופיעו בעיתונים. שמו של „חדשות" לא מוזכר. אילן כפיר סירב להגיב.

* * *

לפתע, לאחר ה„בום התקשורתי" החלו פוליטיקאים להגיב. יצחק מודעי, באמצעות דוברו, אמר ל„חדשות" ביום ב׳, שהוא „מתרעם על דרך הטיפול של צה״ל בפרשה". ח״כ אהרון נחמיאס הגיש הצעה דחופה לסדר־היום בעניין הדו״ח. ח״כ אבן נפגש עם ולד, וועדת החוץ והביטחון דנה בעניין. היכן היו כל אלה לפני הכתבה ב„מבט", לאחר הפירסום ב„מוניטין"?

תפוצתו הדלה של „מוניטין" – עובדה בה ניתלו כמה „מסבירים" – אינה תירוץ. ידוע ששרים בממשלה וחברי־כנסת, ידעו־גם־ידעו על הדו״ח ועל מסקנותיו. שלא לדבר על אותם אלופי צה״ל, חברי פורום מטכ״ל, שהדיון בדו״ח נמנע מהם „שלא באשמתם". זאת ועוד – היה עוד דו״ח שנגנז, הדו״ח של אלוף יוסי פלד, ראש מה״ד בעבר, על לקחי מלחמת לבנון, שדבר קיומו פורסם לפני שנה, לראשונה ע״י אלכס פישמן מ„על המשמר", ואחריו, על־ידי יוסף ולטר מ„מעריב". אלכס פישמן גם הזכיר לפני שנה את גניזתו של דו״ח ולד, בלא ציון שמו. כמוהו גם עשה חיים טל מ„קול ישראל".

האם הפוליטיקאים פועלים על־פי ההד התקשורתי שנושא מסוים מעורר, או על־פי העניין שבדבר? פרשת דו״ח ולד מעוררת תמיהות אם בוחנים צד זה של הנושא. נראה שגם הד תקשורתי הוא דבר יחסי ו„העיתון של המדינה" אינו „ידיעות אחרונות" אלא הטלוויזיה, על כל מגרעותיה.

רן אדליסט, העיתונאי שפתח את „תיבת־פנדורה־ולד", אינו חושב שהדבר יביא למפנה בטווח הארוך. „צה״ל לא ישתנה בעקבות הפירסומים על הדו״ח" – הוא אומר – „אך הוא היה זקוק לבעיטת ריענון וקיבל אותה. מבחינה זו, הפירסום מילא את שליחותו". ■

קולנוע

דני ורט

אל תוך הלילה

„שגעון של לילה" בקולנוע „גת", תל־אביב

ס רטו הקודם של מרטין סקורסזי, הבולט והחשוב שבבמאי „הזרם הניו יורקי" (הכולל גם את בריאן דה פאלמה ושבשנים האחרונות הצטרפו אליו בין היתר ג'ון מאיילס וסוזן זיידלמן) היה „מלך הקומדיה", מסרטיו הפחות מוצלחים. מאז ניסה להפיק את „הפיתוי האחרון של ישו" על פי קזנצקיס, סרט שהיה אמור להיות מצולם בישראל. ההפקה הגדולה הזו לא יצאה אל הפועל (ולטענת סקורסזי, חברת ההפקה פרשה בשל לחצים ציבוריים). סקורסזי הסכים להצעה מצמד המפיקים הצעירים גריפין דאן ואיימי רובינסון לביים תסריט ראשון של תסריטאי צעיר (ג'וזף מיניון). התסריט הותיר את הבמאי בעירו, ניו יורק. התקציב הנמוך (3.5 מיליון דולר) ושיטות ההפקה השיבו אותו שלושה עשר שנה לאחור, כשצילם את אחד מסרטיו המוקדמים (והמעולים) „רחובות זועמים" (שהוצג שלשום בטלוויזיה).

הסרט הנוראי מתרחש, אומנם, בניו יורק והוא גם סרט לילי ברוחה ל„רחובות זועמים" ול„נהג מונית", אבל עם שינויים משמעותיים. ראשית — אולי משום העובדה שסקורסזי לא היה קשור בכתיבת התסריט — נעלמו כאן האלמנטים הנוצריים הקתוליים (האשמה, החטא ועונשו) שאיפיינו את סרטיו. שינוי משמעותי בולט נוסף הוא אי השתתפותו של רוברט דה נירו שהופיע במרבית סרטיו החשובים של סקורסזי („רחובות זועמים", „נהג מונית", „ניו יורק, ניו יורק", „השור הזועם") והיה לסימן הכר כמעט סגנוני של הבמאי. בסרט החדש („שגעון של לילה" מופיע בתפקיד הראשי גריפין דאן, אחד משני המפיקים. דאן מגלם את פול האקט, מעבד תמלילים. צעיר ניו יורקי, רגיל, פשוט, יומיומי, רחוק מעוצמתו האלימה של דה נירו. דאן דומה בצורה מפתיעה לקומיקאי הבריטי דאדלי מור ודומה שהוא אפילו מרגיש את העובדה בהעתיקו מניירות משחק של מור. הסרט, שבמקורו נקרא „לאחר שעות העבודה", מתאר לילה ארוך ומתיש המתחיל עם יציאתו של פול משערי המתכת של מקום עבודתו (ותזכורת לצילום המפורסם של האחים לומייר „פועלים יוצאים מהמפעל") ומסתיים עם כניסתו באותו שער, מקדם אותו בבוקר טוב.

גריפין דאן ב„שיגעון של לילה"

זהו לילה מוזר. פול נקלע לסדרת אירועים שאין לו שליטה עליהם, סדרת תקלות הגוררות זו את זו; אחד מאותם לילות ששום דבר אינו מסתדר. ראשיתם של האירועים יוצאי־הדופן במפגש במסעדה עם נערה בשם מארסי (רוזנה ארקט). היא מביעה דעתה על „חוג הסרטן" שפול שקוע בקריאתו. בסוף פגישתם היא מוסרת לו מספר טלפון של חברתה הפסלת, המייצרת, על פי דבריה, משקולות נייר דמויי בייגל. פול מתקשר אליה ומגיע לדירתה בנסיעה מטורפת במונית. הפסלת, קיקי (לינדה פיורנטינו), גרה ב„לופט" רחב ידיים באיזור הסוהו בניו יורק. מכאן ואילך נגרר פול באורח פאסיבי משהו: לאחר שהוא נרטב בגשם שוטף ברחוב, מסתבר לו שאינו יכול לשוב לביתו ברכבת התחתית, משום שדווקא באותו לילה העלו את מחיר הנסיעה (קודם הספיק לאבד את כספו); שם הוא נקלע לברים ולמועדון פאנקיסטים בשם ברלין; אחר־כך הוא מואשם בסדרת גניבות שהתחוללו ברובע וקבוצת תושבים זועמים רודפת אחריו ומבקשת לעשות בו שפטים. ההשוואות ל„משפט" או ל„עליסה בארץ הפלאות" מתבקשות מאליהן. פול נתקל בדרכו בטיפוסים ציוריים ובעיקר בנשים, שכל אחת מנסה לפתותו בדרכה והוא איך שהוא מתחמק בכל פעם (המדקדקים יוכלו לערוך כאן ניתוחים פרוידיאניים, אבל דומה שהללו רק יפגמו ברוחו הקלילה של הסרט): מרסי וקיקי, מלצרית ממורמרת (טרי גאר), נהגת מכונית גלידות (קתרין אוהרה) שהופכת למנהיגת רודפיו וגברת בורדה בבר. בין שאר השמות המפורסמים המקשטים את הסרט בהופעות אורח גם ג'ון הרד כברמן וצמד הקומיקאים צ'יץ' וצ'ונג כפורצים העושים שמות בדירות בסוהו.

הסרט, המזכיר סרט סטודנטיאלי, הוא שעשוע אינטלקטואלי לא־מתוחכם שעושה תזכורות ליצירות כמו „הצעקה" של מונק או הסרט „הקוסם מארץ עוץ". יחד עם זאת זהו אחד הסרטים היותר חביבים ונעימים בשממה הקולנועית העכשווית. אולי לא מיצירותיו הגדולות של סקורסזי, אבל קומדיה שחורה מלבבת, שנראה שהבמאי והמשתתפים הפיקו הנאה רבה מיצירתה. אגב, סרטו הבא של סקורסזי הוא הפקה „מכובדת": „צבע הכסף" בכיכובו של פול ניומן, המשך לדמות שניומן גילם בסרטו המפורסם „ארי פלסון". ■

תערוכות

דורית קדר

מאחורי הממצאים

א וסף ריין במוזיאון ישראל עורר זעם, כלפי האספן שפעל בניגוד לחוק. מאמר זה לא יעסוק בצדדים הציבוריים של אוסף ריין, אלא בצדדיו האמנותיים בלבד. האוסף המופלא מלמד על אהבה עמוקה לשרידי תרבויות ארץ־ישראל. בחירתו של ריין במימצאים דמויי־אדם, דמויי חיה, כלי־חרס ואביזרים הודרכה על־ידי סקרנות ללמוד את הלכות החיים והאמונות של אלה שחיו באזור לפנינו, שכמונו אכלו, כיירו, האמינו, התאבלו, קברו את מתיהם ולבסוף חלפו גם הם מן העולם.

הקטלוג היפה המלווה את התערוכה מציג מספר שאלות לגבי האמונות או הפונקציות שעמדו מאחורי מספר ממצאים. המאמר ינסה להציע אפיקי מחשבה שונים כאותן שאלות שנותרו ללא מענה.

* * *

דמות האדם היא לרוב סימלית ופולחנית. היא לא נועדה להיות מסר תעודי אלא תשמיש קדושה או קמיע. עיבוד הדמויות, על כן, מסוגנן, נוטה אל ההפשטה (שמגיעה, לפעמים, עד כדי הפשטה גמורה), מקצין את המציאות לשם העברת הסמל בצורה בהירה יותר. כך, אברי המין של האשה מודגשים מאוד בשל הצורך בהדגשת רעיון הפריון שבלעדיו אין המשך חיים.

פסל, ראש אדם, אוסף ריין

החזיתיות של הפסלים מובנת, על־כן: אין כאן עיקרון של חיקוי המציאות אלא עיקרון איקוני יותר הבא לייצג רעיון. אלת הפריון האשורית, דיוניסוס היווני־רומי, אוזיריס המצרי, פרספונה, ישו הנוצרי, הימה הטיבטוני ואפילו הקבלה היהודית קושרים את סוד החיים עם הכרת מהות המוות. כל אחד מהאלים עבר על בשרו את התנסות המיתה וחזר לחיים וככזה הוא הופך להיות גם למעניק חיים וממונה על מחזוריותם.

הימה הטיבטני מופיע במקדשים כשלד נורא אבל הוא אוחז בידיו את להבת החיים, בת זוגתו מחזיקה, במקרים רבים, צמחיה והאל עצמו דורך על־גבי קונכיות המסמלות חיי עד. במקרה זה השלד לא מורה על כיליון — כפי שנהוג לחשוב במערב — אלא על חיים שלאחר המוות. אף האמונות השבטיות עוסקות בקשר המהותי שבין החיים למוות. מהות אחת לא תיתכן ללא השנייה.

* * *

הסימבוליזם של הדמויות מורגש מאוד כאשר מתבוננים בצורת עשייה שונה לחלוטין — עיצוב החיות. גם כאן קיימת הפשטה, אבל זו נובעת ממקורות אחרים. היא אינה תולדת של אמונה א־פריורי אלא דווקא תוצאה של התבוננות מעמיקה וקירבה גדולה מאוד אל עולם החי. (העיצוב הפיסולי הנע ללא הרף בין נאמנות לנראה לבין נאמנות לדרישות אמנותיות־צורניות צרופות שימש כמקור השראה לזרם הכנענים בארץ).

בעיקר אמורים הדברים לגבי קרנף האבן, סוס האבן, הטווס והאייל מחרס. יתכן והחיות הללו כמו דמויות של השבתי או עבדים אחרים עשויים מאבן או חרס הונחו בתוך הקברים כחלק מרכוש המת, כבני־לוויה, שכמוהו, יחזרו לחיים אחרי המוות. הדגשים הושמו על הכניסה לחיים והכניסה למוות. שכן שני המאורעות קשורים ביניהם. על כן ריבוי הקמעות ליולדת והישענות על האל בס, שתורות לפניו המפחידים, יוכרחו הרוחות הרעות למיניהן.

* * *

שאלה אחרת שנותרה פתוחה הקבורה המשנית בגלוסקמאות או בבית־הקברות שנתגלה בבאב־א־דראע (3000 לפנה"ס). כיצד נעשתה הקבורה הראשונה ומדוע בוצעה בשנית? גם במקרה זה כדאי לחקור את המכנה המשותף של האמונות הדנות על החיים שלאחר המוות: הללו, בדרך כלל, מנחות את הגוססים כיצד עליהם למות, כיצד עליהם להתנתק מהגעגועים אל החומר ובאיזו דרך להתמודד עם הקשיים של מטמורפוזה ביישות.

האמונות מדברות על כך שהמת יתקשה בשלבים הראשונים להתנתק מהארציות והוא יוותר — לפרק זמן בלתי נראה — על החיים שבהם בילה את שנותיו עד מותו. (מכאן, אולי, האבל המדורג של שבעה ימים, שלושים יום, משנה, בדת היהודית, ובצורה דומה אצל שאר הדתות). אולי הקבורה המשנית נעשתה לאחר תום הזמן שנועד להסתגלות הנשמה לתנאיה החדשים או לחילופין עד לגילגול נשמתה החדש.

פסל, איל, אוסף ריין

* * *

לבסוף, אין לדלג על כלי החרס המוצגים. חלקם מייצגים דמויות אדם, חלקם — חיות, חלקם — צמחייה. עירוב התחומים בין כך לדמות המיוצגת נעשה בפשטות ובנטורליזם מהממים. תימצות הצבעים, ריתמוס הקו, הראשוניות וחוסר ההצטעצעות עשויים להאיר מחדש את הסיבות שבעטיין עיצוב הבאוהאוז או ציוריהם של שניים מגדולי הבאוהאוז — קלי וקנדינסקי — זכו וזוכים לתהודה כה עצומה.

תערוכת חובה. ■

דפים לספרות

"למה סובל האדם מהכל, ולמה סובל הכל מהאדם... למה דוקא האדם, המכיר יותר מכל חי, המרגיש יותר, המשיג יותר – למה דוקא האדם בא לידי כך להיות הטורף היותר נורא, הפריץ היותר מכוער, החוטא היותר מנוול... מה כל זה אומר, לאן כל זה דוחף אותי... האם כל זה אומר, כי העולם עולמי ואחריותו עלי... האם כל זה מחייב אותי לחדש את חיי, את החיים האנושיים... או כל זה דוחף רק לתוך תהום של אפסות מוחלטת, של יאוש מוחלט ושל שלילה מוחלטת של החיים... האדם מבקש... אושר בחיים, אושר פרטי ואושר כללי, אבל האושר - גם האושר הרוחני במובן ידוע - מביא לידי המעטת הדמות של האדם, אם לא לידי השתקעות וטמטום... אבל גם בצער אינו יודע האדם לחיות. הנה הקושיה".

א.ד. גורדון: „האדם והטבע" (מובא בספרו של אלקנה מרגלית, „תנועת הנוער גורדוניה – רעון ואורח חיים". הוצ' הקיבוץ המאוחד).

מארגריט דיראס

המאהב

ספר חדש בהוצאת „מועדון קוראי מעריב"

תמר משמר

קרקע המציאות ועומק הנפילה

יעקב בסר:
„מישהו כבר מכסח בחצר".
ספרית פועלים, תשמ"ו.

קובץ שיריו החדש של יעקב בסר הוא, בראש ובראשונה, מרגש. מרגש, לא משום שהוא פאתטי, אלא משום שיש בו עמידה חשופה מול מציאות טואבת. בסר, משורר תמוניי ביסודו, מעמיד בספר זה את עליונותה של החוויה על התמונה. ודומה שהדבר מתרחש כד־בבד עם הידיעה שכיבוש הלשון, במובנו הראשוני, כבר מאחוריו. שכן יעקב בסר, שהשפה העברית אינה שפת־אמו, עובר בכתיבתו תהליך של „כיבוש הלשון". הכולל „לימוד" מתמיד. „השתלטות" עליה תוך כדי שימוש בה. דומה שמקובץ לקובץ שפתו נעשית „חופשית" יותר, מתקרמת לכיוון השפה ה„עירומה", הפשוטה ונטולת הקישוט.

השער הראשון, „קול אמי", מכיל, ברובו, שירים חזקים מאוד. עולה מהם, כי דמות האם, החיה בזכרון, אינה עוברת את הגבול האמצעי של המלה; כמו כן, היחס אם־בן אינו יכול, באמת, להתבטא במלים: „אמי מופיעה לעתים בחלומי / להגיד לי מלים שאינני יכול לספר / מלים יפות שאשתוק בבושת פנים / וכשאומר אותן לעצמי כמובן / ברגעים של חולשה / אראה שכהכל פי / הפכתי את אמי למלה / אפלה, ממיתה ומחייכת" („אינני יכול לספר", עמ' 19). יש אמת רבה בהוראה השירית, שמלה היא, בעצם, הבל־פה: שהמציאות הפנימית, שהיא ה„חלום" החי, המרגש, אינה יכולה לעבור את מחסום הפה; שהמלה היא הקפאה של חיים ועל כן היא הקבר האמיתי. יחס הספק לאפשרויותיה של המלה מותיר לדובר בשיר רק אפשרות אחת: לדווח, כאומץ, על הפער הקשה הזה.

אי־היכולת לומר ועם זאת הכורח לומר — נושא חוזר ברבים משירי שער זה. הוא מופיע, למשל, כאחד מעמודי־התווך של השיר היפה „הקיר והחלון", אליו אתייחס בהרחבה:

אני מכיר את האשה
היא הוכחה לקיומי
אני הוכחה לקיומה

כל כך מעט אוכל לומר עליה

פניה נופלים אל תוך
פה חסר־שנים
בולע את הבשר סביב סביב, אוכל
שפתים שהלבינו

רעד חוזר ודוקר עיניה
נוגעות
עיני ופני, ואני
עומד מעליה
צל כהה ריק ושותק, קרעים
של התרגשויות לא מפענחים

פניה, הולכים וכהים בתוך צלי
החוזר ומזדעזע
ובתוכו רועד עמוד אור־אבק
שבין החלון לבין הקיר הלבן

ב„אני מכיר" יש הרבה יותר מסתם אני מכיר. האם היא, כאן, „האשה". ברובד העמוק של השיר קיים הארכיטיפ של „האם הגדולה", נותנת החיים והמזינה. אבל זה, כאמור, ברובד העמוק, התת־קרקעי. כוחו של השיר שהוא יוצא מן הארכיטיפי אל הייחודי, האינדיווידואלי, החד־פעמי. יש כאן עניין מורכב יותר: הדובר מביט, כביכול, מלמעלה, כשהוא אומר: „אני מכיר...". בפסוק העוקב — „היא הוכחה..." — ניתנת עליונות לדמות הנצפית, כהמשך ישיר של „האשה". בפסוק השלישי — „אני הוכחה..." — הפער בין שני ה„עליונים" (המבט העילי של הדובר וכנגדו הקיום הראשוני־העליון של „האשה") נשלם בתחושה של שוויון: „אני" מול „היא" בהתרחשות אינטימית.

לאחר מכן, בשורה נפרדת, מופיע ציר השיר, המסמן קיומו של פער חדש, מסוג שונה: „כל כך מעט אוכל לומר עליה" לעומת ה„אני מכיר" הבוטח מן הפסוק הראשון, כהמשך טבעי, לא מקרי, ההתבוננות מעתה מתמקדת בפנים; תמונת הפה האוכל את עצמו ללא שיניים, הפנים נופלים אל תוך פה, הפה חסר חיים („שפתיים שהלבינו"), אך הוא טומן בחובו את סוד החיים: את הצעקה הראשונה והאחרונה. בשלב המתואר הדובר כמו „שוכח את קיומו", הוא מרוכז כל־כולו ב„נסיון לספר" על האשה, משימה שמראש הכריז על מגבלותיה.

אצל יעקב בסר „פה חסר שיניים" אינו רק עדות לזקנה או סימן לכליה, אלא נקשר ל„יושן", או ל„שפה ישנה", שדמות האם לעולם מגלמת אותה. באחד משיריו היפים ביותר, המופיע בקובץ „דאגה" (1976) מצאנו: „עכשיו השפה העברית בארץ־ישראל לא / לוקחת אותה בחשבון; המלים נופלות / אין טעם, מבין שפתותיה / בלשון חלושה מגלגלת בידיה עגלת נכים / היא הופכת מלים / מיידיש לעברית" (שם, עמ' 11, „עכשיו השפה בארץ־ישראל"). מן הראוי לשים לב לקשר הבלתי־נמנע (אמנם בריעבד) בין תמונת המלים הנופלות מבין השפתיים לבין תמונת הפנים הנופלים אל תוך הפה בשירנו.

נחזור ל„קיר והחלון". „רעד חוזר ודוקר עיניה / נוגעות / עיני ופני..." — כאשר התמקדותו של הדובר עוברת מן הפה לעיניים הוא כמו „נוכר בקיומו". בין שני זוגות העיניים מחבר רעד. הרעד הוא נימה, החוט המקשר, בשירתו של יעקב בסר, בין הוויות החיים הראשוניות. המפגש המחודש, שכמו הושהה בתמונת הפה, מוביל לשיא חדש: „...ואני / עומד מעליה". שוב המבט העילי שפגשנו בתחילה. הוא יוסרך גם הפעם. בעמדת הקרבה זו מושגת הקרבה הגדולה ביותר, האינטימיות הבלתי אמצעית ביותר, שהיא גם אירוטית־ראשונית.

לאחר השיא מופיעה איזו הגדרה של ה„אני". מיהו אותו „אני" ש„עומד מעליה": „צל כהה... / ...לא מפוענחים". ה„אני" הוא נגאטיב, נגאטיב מקופד, כהה. כי כאן הפוזיטיב לבן, הצל ריק. ההכבה נעלמה; רואים רק טלאים, קרעים של מצב נפשי מסוער וכביכול לא ממוקד („לא מפוענחים") כהמשך של „כל כך מעט אוכל לומר".

בבית האחרון פני החיים הדוממים של הדמות הנצפית („האשה") רוחשים דינמיות של הידמות לנגאטיב, עד האחרה עמו. בשלב זה מותה של הדמות האהובה הוא מושלם ונוצק לתוך חיים אחרים, חייו של הדובר. צלו של האחרון נענה בזעזוע, הצל זע; התמונה שחורה ובאמצעה „רועד עמוד אור־אבק", אלומת אור בודדה שבשבירי אבק מרצדים בה. זו תמונת הזעזוע. האור הוא אבק, חיים מקרפרים בו. החיים המשולים לאבק. דראמה אנושית עוצמתית זו מוכנסת לסד: „בין החלון לבין הקיר הלבן" (חלון, קיר, דלת — מטונימיות ל„בית הנהרס" בשירתו של יעקב בסר).

הדובר — זה ש„אינו יכול לספר" — מספר. אם לא על „האשה", הרי על תהום גדולה החובקת את קיומו כמו בצבת. יש בשיר זה הרבה מעולמו השסוע של יעקב בסר. בלי שנזכרים בו במפורש אותם „הומרי־זוות" אופייניים כיער, כוכבים, כשלג, כעצי הליבנה. יש כאן עמידה חשופה מאוד, פנים אל פנים, מול סוד הקיום האנושי עצמו, כשסממני העולם משתלבים בה כתרמוזים.

לעניין העולם השסוע, הביקורת נוטה לענור על רש בגדיו של יעקב בסר תג ידוע: „משורר דו־שורשי". על בסיס זה מתארים את שירתו כמיוסרת על עימות מתמיד בין איזה „כאן" לבין איזה „שם". זו, לטעמי, טעות והטעיה. אין עימות — יש הזכבה על „עכבורות" ההווה ושיבה למראות־שהיו בדרך האסוציאציה. יש מיפוי של נופי נפש, בשום מקום, ביצירתו אין מתן עליונות ל„שם" על פני ה„כאן". לכן אין לדבר על עימות אלא על קרע או שסע.

כך ב„שיר חורף" (עמ' 35) פותח הדובר את מסעו השירי בקביעה: „החורף כאן / לח וסלחני"; וכן: „אתה מחביא / את בית החזה שלך במעיל עור רך ומכופתר / הרוח מחליק עליו..." באמצעות הרוח, הקשר האסוציאטיבי, עובר הדובר לחורף אחר: „...אותו רוח / עקר עץ והשליך אותו על אדם ובהמה..." בהמשך מתברר כי הרוח העוקר שייך לחורף של ילדות בצל מלחמה: „זו היתה המלחמה שלי / הראשונה." למרות שאינו מלבב, זהו מראה שחייה. בסיום השיר, שאני מצטטת רק חלקים ממנו, שב הדובר לנקודת המוצא, ה„כאן ועכשיו", כשהוא גורר עמו, בזכרונו השירי, את המראה והריח של „שם ואז": „אבל כאן / החורף רך וסלחני כליכך / ובית החזה בתוך מעיל עור ישן / וריח סוס הולך אחרי".

מחזור השירים „קול אמי", הפותח את הקובץ, הוא גם מרכז־הכובד שלו. השערים האחרים — „מישהו כבר מכסח בחצר", „מקום", „סייף שיכור" — למרות שאין בהם ביכוי של מת ספציפי (בשער הראשון: מות אם ומות אב), מעבירים אותה תחושה קשה של „עומק הנפילה". כדבר אחד השירים. זהו ספר קרקעי מאוד. קשה למצוא בו שיר „אופטימי" אחד. יש בו כל הזמן „סחיפה" כלפי מטה, ודומה שהדובר נאחז בשיניים או ב„הכל הפה" כדי להישרד.

מי שירצה בכל זאת להתרווח מעט מן האווירה הקרקעית הקשה, הצעתי לו לפתוח בכל אתנחתא באחד משלושת העמודים הבאים: 33 — „המקל", 54 — „תמונת בוקר", 56 — „נוצות וכובעים". אלה שובים ברעננות שבהם, רעננות של „דבר אחר", קצת „קלות ראש" מעורבת, ברישול אלגנטי, בחומרים „קשים". אסיים בציטט מן „המקל", שיש בו גם מן ההתבוננות הפואטית של המשורר — קרוב למציאות, חשוף לה, ועל כן זו „מזמנת" עצמה אליו:

כאן אני מסגל לעצמי
תכסיסי הליכה ישנים. קלסים
במעט. כלומר
מתוך שאני נשען על מת
שנקרא קרקע של המציאות
הכל קורה לי במציאות

הפרדוקס של האמנציפציה היהודית

יעקב רבי

יעקב כ"ץ: היציאה מן הגיטו. הרקע החברתי לאמנציפציה של היהודים, 1770-1870. ספריית אופקים, הוצאת עם עובד, 1985. תירגם מאנגלית דוד זינגר.

כל זמן שהיהודים היוו חברה מסורתית, בחינת עם-לבדד-ישכון המנותק מאומות העולם באמונותיו ודעותיו ומינהגיו, טבעי היה שהכלל "ישראל ערבין זה בזה" יהא נר לרגליו. עקרון הסולידאריות ההדדית שמר על אחדותו ורציפותו כישות אתנית-דתית. צא וראה שהדבר אופייני לכפילות מעמדם של היהודים כתור אומה ודת גם יחד. שכן עמים קאתוליים, למשל, נלחמו בעמים קאתוליים אחרים, וכיוצא בזה עמים מוסלמים-סונים אסרו מלחמה על עמים מוסלמים-סונים, ולעומת זאת קרה לא-אחת, בייחוד מתקופת הרפורמציה ואילך, שמדינות נוצריות פרוטסטאנטיות כרתו בריתות צבאיות עם מדינות נוצריות קאתוליות לשם עמידה בקשרי-מלחמה עם קואליציה פרוטסטאנטית-קאתולית (או אורתודוקסית) אחרת, ולא נחשב להן הדבר לחטאה. האינטרס הלאומי והממלכתי הוא שהכריע, ולא הנאמנות הדתית. שונה הדבר בישראל, שמהותו הלאומית ומהותו האמונית חברו-יחד, ושלא שלט על מדינה וכל שכן על כמה מדינות משלו.

הקשרים לא התרופפו

והנה העיקרון של "ישראל ערבין זה בזה" הוסיף לתפוס, ועוד ביתר שאת, גם כשהחברה המסורתית הלכה ושקעה ויהודי מרכז אירופה ומערבה יצאו מן הגיטו וזכו באמנציפציה, שהיתה תחילה חלקית ולימים מלאה, עם שוויון-זכויות פורמאלי, אזרחי, מדיני, תרבותי. והמתבוללים שבהם אף התיימרו לראות את עצמם חלק מן העם שבקרבו ישבו, כגון גרמנים בני דת משה: מעתה, הדת בלבד – בדרך כלל גירסה מתוקנת וממותנת של דת ישראל, מופקעת מחומרי הלכות ונשענת על עיקרי-אמונה אוניברסאליים – הבדילה בינם לבין מאמיני הדתות הנוצריות המקובלות על רוב האוכלוסים של ארצות-מגוריהם. טבעי היה לכאורה שסניגורי האמנציפציה מקרב הגויים, וכן יהודים רבים, יניחו או ישאפו להתמזגות יהודית מהירה ושלמה בחברה הכללית (עד לאופציה של טבילה לנצרות בבוא העת), ושבד בבד עם כך יתרופפו הקשרים בין הקהילות היהודיות בארץ אחת לבין הקהילות בארצות אחרות, ואולי אף ייפסקו לגמרי. פרופ' יעקב כ"ץ, בפרק המסכם של ספרו, גם מציין שכמה ממשלות שהעניקו אזרחות ליהודי ארצותיהן שקדו למנוע בצעדים מישפטיים את הגירתם של יהודים נוספים מן החוץ: "הכוונה שמאחורי אמצעים אלה, שלעיתים הובעה במלים מפורשות, היתה, שלאחר שכל ארץ תקלוט את ניכסת היהודים שלה – תיעלם תופעת האומה הבין-מדינתית."

תוחלת זו נכזבה. אמנם לכתחילה, יהודים הוכיחו קשרי-נאמנות למימסדים הפוליטיים של המדינות שהעניקו להם חירויות-אזרח. בייחוד נתפסו להתלהבות פאטריוטית בני הדור הצעיר, שחונכו במוסדות-השכלה מודרניים ודעותם עוצבה על-פי נופתים תרבותיים רווחים. יתר על כן, סימן מובהק של השתייכות יהודית במשך דורות, ההזדקקות ללשון מסויימת בתקשורת שבין היהודים לבין עצמם – סימן זה ניטשטש ובטל בקיבוצים היהודיים שבמרכז אירופה ומערבה. רק מעט יהודים נזקקו עוד לעברית, הלשון היהודית האוניברסאלית: כן נתמעט השימוש בעברי-טייטש או יידיש, שהיתה משותפת לכל הגולה האשכנזית, ובלאדינו, שפתן של קהילות הספרדים באשר הן. יהודים דיברו וקראו וכתבו מעתה גרמנית, צרפתית, הולנדית, אנגלית, איש-איש בלשון ארצו. אפשר לומר שזה היה האידיאל עוד בתקופת ההשכלה הטרום-אמנציפציונית, בימי מנדלסון, שהוא ורעיו עמדו אמונים על-פי דרכם למורשת ישראל והיו חובבי-שפת-עבר, כעדות כתב-העת "המאסף", אך התורה תורגמה לגרמנית לא כדי שבני מנדלסון ייטיבו להתמצא בה אלא כדי שישלטו כהלכה בלשון גרמנית צחה. משנתגשמה האמנציפציה, אומר פרופ' כ"ץ, החלה ההתגוונות הלשונית לשקף גם הבדלים שבתרבות ושבמנטאליות. בתוך כמה דורות לא יכלו עוד יהודים מפראנקפורט ומערי גאליציה או ליטא להבין איש את שפת רעהו ואמנם כאן ראוי כמדומה להוסיף, שהמצב של העדר שפה יהודית משותפת לא התמיד: בארצות מיזרח-אירופה, שההשכלה והאמנציפציה איחרו להגיע אליהן, נוצרה דיגלוסיה (דו-לשוניות): יותר ויותר יהודים קנו להם ידיעות באחת מלשונות-התרבות, בעיקר בגרמנית, מטעמים פראגמאטיים או בתוקף אידיאולוגיה השכלתית.

מן האמנציפציה לשיבת ציון

אם כה ואם כה, עיתים נדמה היה שהיהודים שעברו את תהליך האמנציפציה תמים לגווע כתור עם ועוד מעט קט ייטמעו שרידיהם בתוך הסביבה הגויית. אף-על-פי-כן, היהודים לא חדלו להיות "אומה בין-מדינתית". הם הסתגלו לייחוד התרבותי ולמינהגים של ארצות מגוריהם, אך לא ניתקו את הקשרים עם אחיהם-למוצא שמעבר לגבול. לא זו בלבד שהקשרים הכלכליים התמידו ויש שנסתייעו בקשרי-משפחה שחבקו-זרועות על ארצות שונות, אלא אף עצם המאבק לאמנציפציה יהודית, שלכאורה היה מערכה ייחודית, פארטיקולאריסטית, על-מנת שיהודים בצרפת יהיו כצרפתים ויהודים בגרמניה יהיו כגרמנים – נהפך למעשה למערכה בינלאומית.

ליתוגרפיה אנגלית משנת 1830, המראה כומר אנגליקני מתווכח עם יהודי על החוק החדש המתיר ליהודים לכהן במשרות ציבוריות בבריטניה.

המאבק על הבטחת חירויות ומעמד של שוויון התנהל "מתוך פזילה אל המתרחש ברחבי אירופה המערבית, והישג במקום אחד שימש תמריץ במקום אחר." בקרב היהודים נתחזקה ההכרה שהם קיבוץ בינלאומי, וכל-כך לא רק מחמת התמדתם של מינהגים מושרשים, אלא "למרבה הפאראדוקס אף בגלל עצם הנסיונות להשתלבות בחברה הסובבת אותם. הסולידאריות הישנה שבין יהודים הוסיפה להתקיים." פורענות שפקדה יישוב יהודי במקום מסויים בעולם עוררה תגובות של מחאה והושטת עזרה מצד יהודים בארצות האמנציפציה, שהיה לאל ידם לעזור. עלילת-הדם בדמשק, למשל, הניעה קהילות ופרנסי-ציבור יהודים בכל אירופה לעשות את מירב המאמצים כדי להושיע את אחיהם על-ידי מחאה ציבורית ולחץ פוליטי. בעקבות מאבקים סולידאריים אלה צץ הרעיון בדבר אירגון יהודים שכבר זכו לאמנציפציה – לשם קידום האמנציפציה והרמה התרבותית של יהודים אחרים. בשנת 1860 ייסדו יהודים צרפתים חברה ששמה בעברית ובצרפתית מלמד על מגמתה הלאומית והכלל-עולמית: "כל ישראל חברים", Alliance Israelite Universelle. והלוא דבר הוא, מטעים פרופ' כ"ץ, שחברת כי"ח, בין שאר מיפעלי הסעד והחינוך שלה, כוננה את "מקווה-ישראל", בית-הספר החקלאי הראשון בארץ-ישראל (1870), אשר ציין את ראשית ההתיישבות היהודית המודרנית בארץ, והיה בכך משום בשורה ל"תחייה היהודית הלאומית, שעתידה היתה בסופו של דבר להדוף את נחשול ההתפוררות."

צא ולמד איפוא שהתנועה הלאומית היהודית, הציונות, היא-גם-היא תולדה של האמנציפציה, שלכתחילה ביקשה להשוות בין יהודים וגויים ולמזגם בחברה הכללית וסופה שהעמידה גירסה חדישה של סולידאריות ואוניברסאליות יהודית. היציאה מן הגיטו אל קיום בגולה תוך שוויון-זכויות עם אומות העולם היתה שלב-ביניים הכרחי לשיבת-ציון ולחידוש הריבונות הלאומית-מדינית.

יהודי-החצר

מה היו הגורמים והדחפים לאמנציפציה, מן הצד היהודי ומן הצד הגויי? מדוע נסתייע הדבר חרף האנטאגוניזם ההדדי המתמשך, ומדוע החל התהליך בערך על סף שנות השבעים למאה ה-18 והגיע למיצויו במערב אירופה מקץ מאה שנה לעצמו של דבר, היו כמה סימנים שבישרו את השינוי זמן ניכר לפני 1770 – עוד במחצית השנייה של המאה ה-17, עם הופעת הטיפוס של יהודי-החצר בארצות הגרמניות, טיפוס של יהודים בעלי-ממון בשירותם של הקיסר, המלכים, הנסיכים והבישופים. היה ליהודי-החצר חלק נכבד במאבק לזכויות היהודים, ולפחות היסטוריון גרמני אחד, היינריך שניי, שפרופ' כ"ץ מזכירו, ניסה להוכיח שלא התמורות הרעיוניות כבדות-המישקל של המאה ה-18, לא ההשכלה ולא מהפיכת 1789, אלא ריבוים ומידת השפעתם של סוכני החצר היו גורם מכריע לגבי האמנציפציה של היהודים. לדעת פרופ' כ"ץ, התיזה של שניי מופרזת, רחוקה מן הדיוק, אמנם אין לכפור במידת השפעתם של יהודי החצר כסניגורים לעמם, ובייחוד אמורים הדברים בהשפעת צאצאיהם שירשו את עושרם ומעמדם בחצרות השליטים. אבל לא כל חקיקה לטובת היהודים הסתייעה ביהודי החצר או היתה פועל-יוצא של השפעתם. ואדרבה, שני מעשי-החקיקה שהיו מן הסתם החשובים ביותר מבחינה זו, צו הסובלנות של הקיסר יוזף השני באוסטריה (1781-82) והענקת האזרחות בצרפת בידי האסיפה הלאומית (1790-91) – נחקקו ללא כל יוזמה של נכבדי היהודים. אם לדבר על יוזמה יהודית, ראוי לציין את ראשית התפוררותה של החברה המסורתית כהכשרת הקרקע לאמנציפציה, ולאחרונה יש היסטוריונים הנוטים להקדים את התהליך הזה: כך למשל פרופ' עזריאל שוחט, המראה באותות ובמופתים שיהודי גרמניה החלו לסטות מדפוסי המסורת כבר על סף המאה ה-18. מצידנו נוכל להוסיף שעוד לפני מחציתה של אותה מאה התריע ר' יעקב עמדין בסידורו "שערי שמיים", בפנותו אל יהודים עתירי-ממון: "איך לא נשכחתם מכלי-המשחית... הקישוט הנוכרי והלימוד החיצוני, כי מזה נמשכו כל שאר רעות שהמון העם רובו ככולו בדרכיהם נפשם חפצה ולזה כל מגמתם, יגיעם וטרחתם."

אכן בעיקרו של דבר היתה האמנציפציה של היהודים תולדה של תהליכים חברתיים ופוליטיים כלליים: עליית הראציונאליזם, מאבק על יתר מודרניזציה וכפיפות לחוק. האמנציפציה וכל התופעות שנתלוו אליה בקיבוצים היהודיים של מערב אירופה היו מן התוצאות החיוביות של התמורות ההיסטוריות שהתחוללו ביבשת במשך תקופת מאה השנים הנסקרת בספרו של פרופ' כ"ץ. בין התופעות הללו, שחיובן מרובה משלילתן, מותר למנות גם את תנועת הרפורמה. יפה אומר פרופ' כ"ץ, שהתפוררות החברה המסורתית היתה בבחינת "תהליך דיאלקטי, אשר מעצם טבעו הוליד כוחות שעצרו והפנו לאחור את נחשול ההתפרקות..." יהודים, כיוון שנחלצו מן החברה המסורתית, לא הצטרפו ברובם אל החוגים הלא-יהודיים, אלא "יצרו גופים חברתיים יהודיים חדשים, מתוך כוונה מוצהרת לקדם את המטרות החינוכיות והדתיות שזה-עתה אימצו לעצמם." חינוך והשכלה, כמובן הרחב ביותר, ותיקונים מפליגים בסדרי עבודת-האלוהים, היו שני הכלים שבאמצעותם קיוו מעתה משכילי היהודים לעצב מחדש את חייהם.

ההצלחה והיאוש

מרדכי אבישי

פ. סקוט פיצג'רלד, "ענוג הוא הלילה", מאנגלית: אסתר כספי, הוצאת "עם עובד", 1986

בעקבות הקרנת הסידרה "ענוג הוא הלילה" על פי הרומאן בעל אותו שם של המספר האמריקני הנודע פ. סקוט פיצג'רלד, זכינו עתה למהדורה עברית חדשה של הרומאן.

לא במקרה בחר סקוט פיצג'רלד את המוטו לספרו "ענוג הוא הלילה" מתוך "האודה לזמיר" של המשורר האנגלי הרומאנטיקן ג'ון קיטס. גם שמו של הרומאן לקוח משיר זה: סקוט פיצג'רלד — שלא אחת נהג בחייו כנער-שעשועים וביקש לטעום מכל תענוגות-החיים, ולא רק השתתף בחינגות "החיים המתוקים" יחד עם אשתו היפה והמפורסמת זלדה, אלא היה גם ממעצבי החיים בתקופה שבין שתי מלחמות-העולם. — היה גם איש, שחלומותיו הרומאנטיים התנפצו למול מציאות בה שלטו חוקי-ממון נוקשים, טירוף ופחדים, אלכוהוליזם ויאוש, ושברם של מאוויים ושאיפות גדולות מוליד את הטראגיות בעולמו של הסופר, שביקש להשיג הכל, לטפס אל ראש ההר, ונותר לבסוף בלא כלום, אביון ועירירי: בלא כסף והצלחה, שכה התאווה אליה, בלא האשה האהובה, שהשביעה אותו מרורים הן במעשיה העויינים והן במחלתה, ובלא כשרון-הכתיבה המבטיח כל-כך, שהעלה אותו אל הפסגה למשך תקופה קצרה.

לפיכך יש ב"ענוג הוא הלילה" הרבה יסודות אוטוביוגראפיים. חייו רצופי המשברים של סקוט פיצג'רלד מקבילים למשברים בחייו של גיבור הרומאן, ד"ר ריצ'ארד דייבר. כשם שקיימת הקבלה ברורה בין המורכבות והמתח שביחסים בין בני הזוג פיצג'רלד ושהייתה של זלדה בבית-חולים, בשל הפרעות נפשיות חוזרות, לבין תופעות דומות בחייהם המשותפים של ד"ר דייבר ואשתו, בה טיפל בבית-מרפא לחולי-נפש בשוויץ.

וכן, כשם שחלומו הגדול ביותר של סקוט פיצג'רלד היה: להעפיל בסולם ההצלחה, היתה לגיבורו, ד"ר דייבר, שאיפה דומה, והוא משיב בפסקנות לשאלת עמיתו השוויצי בדבר תוכניותיו: "יש לי רק אחת, פראנץ, והיא להיות פסיכולוג טוב — אולי הגדול בכולם". לא בכדי, אם כן, כתב פעם פיצג'רלד: "לעיתים איני יודע אם אני אדם ממשי או דמות מהרומאנים שלי". סקוט פיצג'רלד הוא נציג מובהק של "הדור האובד" בספרות האמריקנית, אותה חבורת סופרים ואינטלקטואלים, שאחרי מלחמת-העולם הראשונה, בשנות ה-20, לא מצאו לעצמם מקום במולדתם ארצות-הברית, יצאו לפאריס והיוו שם מעין מושבה אמריקנית. היו אלה אנשים נטולי-דרך, שלאחר זוועי המלחמה והתמורות שחלו בחיים ובחברה, אבדה להם האמונה בערכים מקודשים, במוסר החברתי והאינדיבידואלי, והשתלטו עליהם הלכי-רוח של יאוש ושל חוסר מוצא. הם ביקשו נחמה במסבאות של פאריס, בהוללות מטמטמת, בהתעלסות באהבים ללא תכלית, והיו נתונים להשפעתה של גרטרוד שטיין, שאף טבעה את המטבע הלשוני בפנותה אליהם: "כולכם דור אובד אתם". גם המינגוויי הצעיר היה אחד מן החבורה והוא תיאר אותה תיאור אותנטי ביותר בספרו "זורח השמש", שיש בו, אגב, קווי דמיון, מן הבחינה התימטית, ל"ענוג הוא הלילה". אמת רבה, על אנשי "הדור האובד", מקופלת בדברים שאומרים גיבורי "זורח השמש", הנודדים מבית מרזח לבית מרזח ובולעים נהרות של וויסקי ויין, ספק מתוך שכרות, ספק כליגלוג:

"אתה גולה. אבד לך הקשר לאדמה. נהיית איסטניס. קני-מידה אירופיים מזוייפים היו בעוכריך. אתה ממית את עצמך בשתייה. אתה משוגע לעניני-מין, אתה מבלה את ימיך בדיבורים, ולא במעשים. אתה גולה, מבין אתה? אתה מחובשי בתי-קפה."

העלילה הסיפורית ב"ענוג הוא הלילה" בנויה בשני מישורים. במישור הפסיכולוגי-האישי מוארים היחסים הסבוכים בין הרופא לבין אשתו הסכיזופרנית, כשלבסוף היא מחלימה ואילו הוא מידרדר אל התהום והניוון. המספר עוקב בדקדקנות אחר כל שלב ופרט בתהליך התנוונותו של דיק דייבר. ותוך כדי כך הוא מאפיין תקופה כראשית האהבה, כבריחה מהווייה טורדנית ומאכזבת לתוך אינטימיות חדשה:

"עדיין נתונים היו בשלב המאושר יותר של האהבה. מלאים אשליות נפלאות איש לגבי רעהו, אשליות אין-קץ, עד כדי שדמו שקרבת-הלבבות ביניהם נתונה במישור שבו אין שום יחסי-אנוש אחרים נחשבים. שניהם כמו הגיעו שמה בתום-לב בלתי-מצוי, כאילו שורת מקרים גרידא דחפה אותם זה אל זו ועוצת זה, מקרים מרובים כל-כך עד שלבסוף נאלצו להסיק שנועדו זה לזה. הם הגיעו נקיי כפיים, כביכול, בלי שיהיה להם מגע ומשא עם הסקרנות והחשאיות."

סקוט פיצג'ראלד

במישור השני, החברתי-כללי, באים לידי ביטוי יחסו הביקורתי ואכזבתו של המספר מהחברה האמריקנית בת-זמנו. משפחתה של ניקול, המייצגת את אצולת-הממון האמריקנית, מסתאבת מהר: האב הוא סוטה-מין, המביא על בתו מחלת-נפש; יחסה של המשפחה אל ד"ר דייבר הוא ציני-הומורני, ובשעה שהיא מגיעה לידי מסקנה, שהאיש גמר את תפקידו כרופאה של ניקול, היא מחליטה להיפטר ממנו, ושוב אינה רואה בו בעל ראוי לה. האמריקנים האחרים הסובבים את גיבור הרומאן בצרפת הם אנשים תלושים מכל, ריקנים מבקשי תענוגות מפוקפקים. ובאחד המקומות בספר מציין סקוט פיצג'רלד:

"במגעיו של מק-קיסקו עם שמנה וסלתה של החברה האמריקנית התרשם מן הסנוביות ההססנית והכושלת שלהם, מאהבת-הבכורות שלהם, ומגסותם מדעת, שאת כולן נטלו מן האנגלים בלי לתת את הדעת על הגורמים הנותנים טעם בבכורותם ובגסותם של האנגלים. ולא עוד אלא שנטעון בארץ שבה קורטוב דעת ואדיבות ערכם רב יותר מבכל מקום אחר — הלך-רוח שהגיע לשיאו ב"נוסח הארוואדר" משנת 1900 בערך."

תשע שנים, מ-1925 עד 1934 נמשכה כתיבתו של רומאן זה, ואף-על-פי-כן אין "ענוג הוא הלילה" נקי מפגמים, אחד מהם — הסיום החפוז כלשהו. סיפור העלילה מתנהל לרוב לאיטו, מתוך מתון, מלווה הרבה פרטים וניתוחים פסיכולוגיים — והנה לפתע, נדחסים בסופו, בכמה עמודים מאורעות חשובים בחיי הגיבורים, כגון גירושי ניקול ודיק, שובו של דיק לארצות-הברית ועוד. כאילו אצה הדרך למספר וכאילו עייפה נפשו מן הפיתוח ההדרגתי של הדברים.

עלה-העשב מפונאר

(על שירי-היומן של אברהם סוצקבר)

א. ב. יפה

אברהם סוצקעווער: צוויליג-ברודער. לידער פון טאגבוך 1974-1985. פארלאג די גאלדענע קייט, תל-אביב 1986.

אברהם סוצקבר, גדול משוררי יידיש בדורנו, נוטה בדרך כלל אל המונומנטאלי ביצירתו. נטייה זו מוצאת את ביטויה גם בשאיפתו ליצור פואמות גדולות, רחבות-היקף, המרוכזות סביב נושא אחד או מוטיב אחד, כגון "געהיימשטאט" (עיר סתרים, 1948), "סיביר" (1953) או "גייסטיקע ערד" (אדמה רוחנית, 1961). כאן מקבל המשורר על עצמו משמעת צורנית חמורה: הוא בונה בתי-שיר בני עשר שורות במתכונת חריזה אחידה. ואם ב"עיר סתרים" הוא גולל פרשת חייהם של קבוצת יהודים קטנה, בתוך מערכת צנורות הביוב של וילנא, בשנות הכיבוש הגרמני, ב"סיביר" הוא התמקד בחוויות-זכרונות ילדותו ליד הנהר אירטיש, בתוך הנוף המושלג, לשם התגלגלה משפחתו בימי מלחמת העולם הראשונה, ואילו ב"אדמה רוחנית" הוא מספר קורותיהם של יהודים ניצולי-השואה, והוא עצמו בתוכם, באנייה, בדרכם לארץ-ישראל, ולאחר מכן הוא מגולל את פרשת הקמת המדינה ומלחמת העצמאות (כאן מקבילה הפואמה שלו במידה ידועה ל"עיר היונה" של נתן אלתרמן) ופרק הסיום שלה מוקדש לטקס במצדה, ב-1949, לציון שש שנים למרד גטו וארשה.

בפואמות אלה, הנוטות לעבר מימד הכלליות האובייקטיווית, נבלע בדרך כלל האני-המשורר בתוך העם, אם-כי בסטיות הליריות שבהן הוא נוקט בטון לירי ומספר פרשיות אוטוביוגראפיות, לפי התפקיד היעוד שהטיל עליו שליח-הציבור. כמסופר ב"עיר סתרים": "ואת — לחש פוליה לרבוירל בנחת, / יהיה עיסוקך בכבסים כל הזמן. / קשה? אין דבר. נכבס שנינו יחד. / ואלו אתה, ידידי החרזן — / תאיר לנו שירים גם אחינו-עשרת/ אומה הס..." (עברית י. גולה).

שונה לגמרי מעמדו של האני-המשורר ב"שירי היומן" של סוצקבר. סדרה זו של 189 שירים נוצרה על ידו במשך שתים-עשרה שנים לסירוגין (באותו פרק זמן הוא כתב גם שירים מסדרות אחרות) וייחודם הוא דווקא בחוסר אחידות של תוכן וצורה שבהם. אלה שירים שנוצרו לעת-מצוא, לרגל חווייה, זכרון או התרשמות, אך אין הם שירי-עראי: הם שייכים לעולמו הפיוטי של סוצקבר ומשלימים את החסר בפואמות הגדולות בהבאת הריגוש האינדיווידואלי וההתרשמות האישית החזקה, לא רק בקשר לאירועים-שבהווה, אלא גם ביחס לזכרי-דברים ולסיוטי-העבר: השואה, שהיא העיקר והמרכז ביצירתו. השיר החזק ביותר במחזור זה הוא בלי ספק זה המבוסס על חווייה טראומטית של המשורר. בספטמבר 1941 הוא מוצא בתוך ערוגת עגבניות שבגן יד אדם כרותה והוא מאמץ אותה לעצמו כ"יד שלישית", שבלעדיה הוא נשבע לא לכתוב עוד אפילו אות אחת. "היא שייכת לי היד הכרותה" — כותב המשורר — "זו שפינקה אולי אשה צעירה, עד אשר ביתרו את בעליה", והוא מוסיף: "אין די לדעת יידיש על מנת לקרוא את כתב-ידה. / אני עצמי לומר את לשונה, יחידי באפלה / תועה אני על פני שביליה / ועל קוץ ואבן רגלי מועדות, / בעלות השחר, עם זריחה, בערוגת עגבניות" (עברית דוד וינפלד).

שיר אחר נושאו הוא פתק שמצא המשורר בחורבות גטו וילנא: "המוות גואל את המוות משבי החיים, / ומי גואל את החיים? — שורה וחצי אלה / מצאתי תחת עיי-וילנא: באחד רחובותיה / של העיר המתקראת אצלי עיר-הסתרים". והוא רואה חובה לעצמו לסיים את פסוקו של האלמוני: "השאל מחשבותיך לי, הקרבן האלמוני, / לסיים את אשר התחלת ולשאול: / המלה את המלה גואלת משבי המשורר, / ומי גואל את המשורר? שאלתי היא על שאלתך" (עברית ק.א. ברתיני).

מכתב שהגיע אליו מליטא מאשה שהכיר אותה בשנות עלומיה, ובתוכו עלה עשב מפונאר, מעוררו להרהר במה שמסמל אותו עלה מפונאר: "אותו עלה עכשיו הוא עולמי, ביתי בזעיר אנפין, / ובו ילדים בשורה עולה כאש עלי כינור מנגנים, / הם מנגנים והפלאי מנצח על צלילי המיתר: / העלה מפונאר" (עברית דוד וינפלד).

והנה זכר פגישתו עם בוריס פסטרנאק במוסקבה, בשנה האחרונה למלחמה, כשהוא קורא לפניו משיריו ופסטרנאק מבין את כל המלים משורש גרמני אך אינו מבין את המלה "רגע", והוא מפגין מבעד למרחק הניכור את אחוותו למשורר היהודי: "בעפעפיו שחורי-השיש, לטושים-בלת, / חלף אותו הרגע ככוכב. ואז, לרגע / הלביש פייטן רוסי בטלאי צהוב. ולא היסס. / השלג לא נמס" (עברית ה. בנימין).

שיר אחר נכתב לזכר טיול שערך המשורר עם מארק שאגאל, וכל העולם כולו נראה לו "שאגאלי", "הטבע מעתיק את ציורי שאגאל", והאמן הדגול מורה באוזני ידידו המשורר: "...אני מסתתר מפני עצמי, מקנאה ומשבחים, / אך לא אוכל להסתתר מפני אמי, מפני אבי" (עברית ק. א. ברתיני).

תהיות

רוב שירי הקובץ שירי-הגות הם. כאן מצא סוצקבר כר נרחב להגשמת משיכתו לשירה שעיקרה תהייה על העולם ודרכיו. על האדם ודרכי-הנהג שלו, זיקת האדם לטבע וכיו"ב. המשורר מאמין כי אין מקריות בעולם. מיפגשו עם המשורר האינדונזי ספרדי רדוקו דאמונו בכנס הבינלאומי לשירה ברוטרדאם ב-1976, כשהמשורר האינדונזי קורא בלשונו אחד משירי הגטו של סוצקבר, מעוררת אצלו תגובה זו: "חשבתי: מקרה אינו מקרה, וגם בואי / לרוטרדאם — תוכנן היטב בידי רוחות: / לשון אחת קיימת ביניהם לכל עמי עולם, / אלה שבחיים צריכים רק להזכיר שייכותם" (עברית ק. א. ברתיני).

בשירים אלה קיים לא רק המימד הארצי, הגשמי, אלא גם המימד הקוסמי. תימה זו מקובלת מאד על סוצקבר והוא משלב אותה בכמה משירי היומן שלו. במדבר. "מישהו צוחק, צחוק קוסמי. מידרדר" מטמורפוזות של חומרי-הקיום, כגון הפיכת אילנות לנייר, מעוררים אצלו את הרצון להוכיח את ההיפך, כי אפשר להפוך גם נייר (יצירה) לאילן (עץ החיים). המשורר יחולל תמורות עצומות בטבע: "אהפוך גושים של חומר לפנים אנושיים, / אהפוך אבני-יקר לצורך חי וקיים, / וסודות מבודלים ומרחקי מילין של דיבורים אהפוך לקרינה עד לקרקעית דמעות" (עברית ק. א. ברתיני), והיורש שלו, הבא אחריו, יהיה "הפייטן הקוסמי".

בשיר אחר הוא עוסק באחדות הניגודים: אבל ושמחה, עצב ועליצות, אינם יסודות סותרים, הם נוצרו להשלים זה את זה, להוות אחדות. "ביום לוויה, בערב קונצרט, / בוא לכאן או לשם — המזל הוא גוזר. / כזהו הקשר בין מגל ומלילה, / כזו האחדות של כנור עם צליליו, / וכך מאוחים ה ה י ה ו ה י ש, / וככה כרוכים האשה והאיש" (עברית ק.א. ברתיני).

מוטיב הכפיל, הרווח בספרות המודרנית, מצוי גם בשירתו של סוצקבר: "כפיליים באחד אני. כפיל אחד חי רק לשם / כפילו ואומר-כוכביו, עד בוקר-אור יהל. / כפיליים באחד אני. אך כי מרותקים שניהם / ונצח, אם הנצח נאמר לפי סרגל" (עברית י. אורלנר). הניגודים עולים בקנה אחד: שונא וידיד, טוב ורע, בונה ומהרס, דרים בכפיפה אחת בנפש האדם. הם נאבקים זה עם זה עד זוב דם. אך בסופו של דבר מתלכדים ומתמזגים יחד. "ושוב כפיליים באחד נשכון."

אח תאום

על מוטיב זה מושתתת אחת החטיבות השיריות המרכזיות בספר שנקרא על שמה: "אח תאום". אין ספק שגם "האח התאום" שייך לקטגוריה של הכפילים, אך לדמות זו נלוות גם משמעויות נוספות. "כפילי: ראשון ידידי / אתה וראש שונאי. / המלווה הנאמן שלי אל ממלכת העפר / רק תלווני שם וכבר אתה חוזר / להיות אני / מה שהנני / באמת: יחיד ואין דומה למישהו אחר". זהו ה"כפיל" הרמוי, שבמאבק עם הזמן הוא לא הצליח להגשים את עצמו והוא משליך על העתיד מה שלא חולל בעבר. הוא מעין "אני עליון" של המשורר והוא פוקח עין עליו ומבקר את מעשיו: "זכותי עכשיו להיות נוכח / שם ועל מעשיך, אחי התאום, אשקיף / ממרום ממלכת אבק פורח." אבל הוא גם דמות לא-ארצית, אלמותית, הקיימת מעל ומעבר לחיי-אנוש וחוקי הזמן אינם חלים עליו: "אז יהיה זמנך למעלה מכל עת, / צעיר מגיל לידה תהא, וזקן מן ההולך למות." ברם האח התאום הוא שותף מלא לגורל ולכל פגע: "אחי תאום, / עת-תאומית, / יחידים הננו / וכפולי צרודית. / קוץ ננעץ בבשרי, / יבוא הכאב גם באחי" (עברית אבא קוצנר).

בתכנית בגלי צה"ל שהוקדשה לאברהם סוצקבר, נדרש בין היתר אבא קוצנר גם לפואמה זו והרחיב את משמעותה עד כדי החלת גורל אנוש בכלל על דמות האח-התאום, המצטייר בעיניו כדמות דיאלוגית העומדת על הגבול הדק שבין מציאות לאי-מציאות ומגלם את הסירוב להשלים עם גזירות-הגורל. הוא רואה בחטיבה שירית זו משהו המצוי מעבר לעובדות ריאליות, מעין תהייה מכלילה של המשורר על חיי אדם בכלל והאדם היהודי בפרט. והוא מציע גם פרשנות נוספת: השירה היא האח-התאום שיוסיף להתקיים מעל לתהומות ומעבר לעולם הזה, תחום שבו ימשיך לחיות האדם-המשורר היהודי. ואפשר שזוהי האמונה שנתנה לו כוח לגבור על מורא-הזמן ולהמשיך. ואין זה אחיו התאום של המשורר-היחיד, זהו האח-התאום של העם כולו, שהוא התגלמות העצב והנחמה.

אין מקריות בשירת סוצקבר, אין סתמיות, אין היגררות אחרי רשמי-סרק. הכל מעוגן בהווייה שורשית, וכמעט כל החוטים מוליכים את חוויית החשתיות — שנות השואה. בקראי את השיר המרשים "מי ישאר" שאלתי את עצמי, מאיזה מעיין הוא נובע? "מי ישאר, מה ישאר? אולי הרוח על הים, / וישאר העיוורון של העיוור שנעלם; / וישאר סימן של ים: מחרוזות קצף שנחשף, / וישאר ענן קטן, אשך נתפס בעץ, כדל-עב. //מי ישאר, מה ישאר? עוד תשאר ההברה, / אשר תרשיא את בריאתה מבראשית-ברא. / ושושנת-כינור אשר לכבוד עצמה תנעים, / אולי אותה יבינו שבעה בעשבים" (עברית ה. בנימין).

והנה, בעייני בביוגראפיה של סוצקבר שחיבר אברהם נוברשטיין, לרגל התערוכה שהתקיימה בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים בשנת 1984, נתקלתי בקטע ממכתב של חייל יהודי שכתב לסוצקבר מן החזית באפריל 1944, והוא מציג לפניו את השאלה שהטרידה אותו, כשם שהטרידה רבים וטובים באותה עת: "מה נותר?" אפשר שהשיר הזה משירי-היומן הוא התשובה לאותה שאלה.

בליל אי-שם של דבש שחור
מיידיש: ק.א. ברתיני

א

לכאן ולכאן סביב מתרוצצות האחיות-הרפואיות:
במלמלות עוטות לבן, רק לבן.

מרכסות בכסות-בטחון נושאות הן את הסודות
של מעונות תת-קרקעיים, כבורות שבחלום.

עם בקר דרך מסדרונות הן מביאות את הבקר,
הן בחוץ הצילו אותו משרפה.

לאסירים חפים מעניקות הן ברחבות-חוה
חיוכי מרפא.

ואולי בלילה ישנות הן עם מלאכים שופעי להט?
האחיות הללו העוטות לבן, רק לבן.

ב

במסרגות זהב סורגת החמה
ענן.
נופלות טפות של גשם לשמח
מצבה שתוחה רבת-שנים
ומקמטת,
אי-שם בבית-עלמין רחוק עבש
להדיח מתוך ההירוגליפים העבריים
את הזמן המפחם, ותולות שם דמעות גפן.

עתה יוכל יורש לקרא את שמו
של הילד הקדוש.
אבל אין איש בבית-עלמין זה הזנוח,
לבד מן המתים. אף גם המתים אינם.
ובין אלה שאינם
גם היורש איננו.

ג

עד לגבה כזה תפלתי לא תגיע.
שתבוא רק אלי ולחסדי.
שלא תעגן בעמק כזה.
שלמעלה הזמן ישאר באיזה נמל.

עתה אאלץ ליצר את עצמי.
כצייר המצייר דיוקנו העצמי שמתוך הראי
על הבד העירם
והיצור השני ממולו
הוא הקלסתר האמתי,
רטוט-האמת האישי.

אף מאחורי זה הבד מי לועג לשניהם?
השלישי.

רוח עלום.
לך דומה עתה אני החי:
האני שהוא השולט
על שני האניים הפתוחים מדי.

* תרגומי השירים מן היומן לקוחים מתוך הספר "כנפי שחר", שירים מן היומן ושירים אחרים מאת א. סוצקבר, הביא לדפוס ק.א. ברתיני, הוצאת עם עובד, 1983. השיר "אח תאום", בתרגומו של אבא קוצנר, הופיע ב"מוסף לספרות של "דבר"" מיום 29 באפריל 1986.

בשבע עיניים

גליון "מאזניים" חדש

במרכז הגיליון החדש של מאזנים מדור נרחב של שירה יוונית מודרנית: אליטיס, ספאריס, ואפופולוס, דאמינוס ואבגריס. כמו כן מתפרסמים משיריהם של אריה סיוון, אשר רייך, ק.א. ברתיני, רחל חלפי, רבקה מרים ואחרים.

בחלקת הפרוזה — קטע מרומאן חדש של דוד שחר, סיפורים מאת יצחק אורן, אהוד יורם, דוד מלמד. יוסף מונדי מפרסם כאן מערכה אחת מתוך מחזה חדש "שליחי מצוה אינם ניזוקים", שיועלה על במת התיאטרון העירוני של חיפה בעונה הבאה.

ובתחום ההגות: מסה של יגאל שווארץ על יצירתו של אהרן אפלפלד. רבקה שכטר על "ישות משגיחה וגורל עיוור", וכן מתפרסם מדור חדש — "עורכי הראשון" שבו מתארח הפעם, המשורר ש. שלום.

מסיבה ספרותית

מסיבה ספרותית ליהודה אופן, בצאת שני ספריו החדשים, "פגישות מעבר לזמן" ו"מסכת אם" בהוצאת עקד, תתקיים ביום ב' 2.6.86, בשעה 20.30 בבית הסופר בת"א.

משתתפים: איתמר יעוז-קסט, טניה הדר, רחל אשפר, שירה מורגן, נגינה: ולארימיר סילוה, אריה מרקו ויונה מרקו.

ערב דב (בוריס) גפונוב

הערב יתקיים בבית התפוצות ביום שני י"ז באייר תשמ"ו, (26.5.86) בשעה 20.00, מנחה אהרון אמיר; דברים — שלמה אבן-שושן, א.ב. יפה, שלמה טנאי, אברהם אלינסון, גרשון בן-אוהן, הקראה מיצירותיו של גפונוב — נחמה ליפשיץ, שירה — אלה לרסקי (סופרן), יוסף ארג'יאשווילי (בריטון), לינה יעקובסון (פסנתר).

ערב שלום-עליכם

ערב ש. עליכם, ביום הזכרון השבעים למותו, יתקיים ביום רביעי, כ"ו אייר, תשמ"ו — 4.6.86 בשעה 7.30 בבית שלום-עליכם.

משתתפים: א.ל. דולצין, א. הראל, תמרה כהנא, אברהם ליס, בתכנית האמנותית: מיכאל וויינאפעל, נחמה ליפשיץ, גרשון שמר. בערב תתקיים הענקת מילגות לסטודנטים משל "מילגות סוניה ובצלאל קסטנר" ומשל "מילגות ישראל פולק ע"י בית שלום-עליכם".

מפעל מנויים חדש, בספרית מעריב

ספרית מעריב הכריזה על מפעל מנויים חדש, שבמסגרתו יופיע מדי חודש ספר חדש.

הספרים שיופיעו השנה, משבוע הספר העברי הזה ועד "השבוע" בשנה הבאה, הם: "המאהב" מאת מארגאריט דוראס, "אלני" מאת ניקולאס גייג', "רגע ברוח" מאת אנדרה ברינק, "בינה ורחשי-לב" לג'יין אוסטן, "לנגד עינים מערביות" לג'וזף קונראד, "ליידי ל'" מאת רומן גארי, "יום אחד בחיים" מאת מאנליו ארגטה, "בקורת ההיפוך" מאת ג'ויס קרול אוטס, "הטרוריסטית הטובה" לדוריס לסינג, "רוזי, קרובת משפחתי" מאת ג'ראלד דארל, "כלולות/קיץ" לאלבר קאמי — וספרו החדש של יורם קניוק "בתו ואביה".

כידוע, ספרית מעריב החלה לאחרונה לפרסם גם ספרות-מקור, פרוזה ושירה.

הופיע 'סימן קריאה'

בחוברת 460 עמודים, ובהם, בין השאר:

בסיפורת: יהודית הנדל, יהושע קנז, חנוך לוין, יוסל בירשטיין, רות אלמוג, דורו גבע.

פרסום ראשון: סיפור אירוטי של דוד פוגל, סיפורו הראשון, שמעולם לא פורסם ולא היה ידוע עד כה;

סיפורת מתורגמת: באבל (בתרגום נילי מירסקי); נובלה של כורלר (בתרגום אליה גילדין); תיאופיל גוטיה (בתרגום ק.א. ברתיני).

בשירה: אידיליה של נתן זך, פואמה של חנוך לוין, שירים של: גלדמן, יוסף יחזקאל, אבות ישורון, ווולטיר, הורוביץ, צלקה, בז'ראנה, אורי ברנשטיין, לאה איילון, משה בן-שאול, מרטי גלילי, שמעון צמרת, גד יעקובי, אסתר אטינגר ואחרים.

תרגומים: איציק מאנגר (פרי ונתן יונתן) נורמן מק'ג, "חתולים" של אליוט, אלגיות של נלי זק"ש, ועוד. ראיונות עם ליבוביץ ואורפז על האשה.

מאמרים על: שירת ויולטיר (פרי); עמוס עוז (אורלי לובין) הקמוקים של דוד גבע (זיוה בן-פורת) מרור על יצחק בניגר, לוליטה (פרי), יהודה עמיחי (א.ב. יהושע) ועוד.

חלון ראווה

משורר בהתפתחותו

צבי לוז: „שירת נתן יונתן", מונוגראפיה; הוצאת ספרית פועלים, 1986

מונוגראפיה זו, שהופיעה במסגרת המדור „פואטיקה וביקורת" של הוצאת ספרית פועלים, נכתבה לא רק מתוך הערכה רבה לאישיותו היוצרת של נתן יונתן המשורר, אלא גם תוך שימת דגש מיוחד על ההתפתחות הגדולה שחלה בשירתו הן „בתוך עצמה" והן כמשקפת שינויים ותמורות שחלו בספרות העברית במשך שנות קיומה של המדינה. „בשנות השבעים והשמונים השיגה שירת נתן יונתן בשלות פואטית ועצמאות אישית, הניכרות בתואם אסתטי מעודן של כלי־הבעה משוכללים וראיית־עולם והגות פיוטית מיוחדת לו. ספרו האחרון, „שירים אחרים" (1984) הוא, לדעתי, ממיטב הליריקה העכשווית", כותב מחבר המונוגראפיה צבי לוז, איש דגניה, שהוא לא רק מבקר וחוקר ספרות, פרופסור לספרות עברית באוניברסיטת בר־אילן, כי אם גם מספר בזכות עצמו, שפירסם שורת רומאנים וסיפורים.

נתן יונתן

ארבעים־וחמש שנות שירה של נ. יונתן פורשים לנגד עינינו עולם ספרותי שלם. מאז שירי־הנעורים המוקדמים שלו, המבטאים כיסופים של צעיר רגיש אל כל הקסום שמעבר לקו הרקיע, שבהם „השיר נפתח באהבה" ומוכרים ורדי־הקציר, פרפר־שליו־פי ושירי־לילך — ועד לשיריו הבשלים מהשנים האחרונות, שיש בהם גם יסודות של שכול וחוויות כאובות וגם ראייה שירית סבוכה יותר, בעלת חותם אישי והתייחסות אינדיווידואלית אל נוף, זמן ומקום. וכך יש שמתחברים בעולם זה שירי־האתמול הבהירים, הנושמים נעורים, אל הסיכוון וחכמת־הכואבים של היום. תהליך ההשתנות בשירתו חל גם בצורה, במבנה ובניבוש הכלים הלשוניים־השיריים — אך בעיקר בגישה אל הדברים והתופעות.

בעקבה אחרי ההתפתחות והשינויים במהות־ וכצורה מבקשת המונוגראפיה להאיר יסודות עיקריים בשירתו של נ. יונתן, להצביע על צדדים שונים בה: רקע ספרותי־חברתי, פרוזודיה ורמת־הלשון, עולם־המראות, ארס פואטיקה, ז'אנרים, תשתיות־לשון ותשתיות־תרבות, דיוקן האני־הלירי, זיקות מנחמות, הזיכרון, מעבר לגלוי. לזו מקריש בספר פרק לפרשנות לשירים נבחרים של יונתן, וכהם: „אלגיה", „רוח דרומית קלה", „טיוטה על לוח השנים", „איש לנפשו, אשה לנפשה", „לאיש מסיע אבנים", „הפלגה". ואילו בפרק האחרון הוא מביא דברי־סיכום, שנועדו לרכז מסקנות וניתוחים ספרותיים.

חומר־עזר מועיל מרוכז במדורים המסיימים את הספר: הערות לכל פרק ופרק, ביבליוגראפיה נבחרת, תאריכים ביוגראפיים, מפתח השירים המתפרשים במונוגראפיה.

משוט בארץ

„100 טיולים חדשים", ספר א'. תיכנן את הטיולים: שלמה מוסקוף; כתב וסיפר: עמוס בר; ערכה: תלמה אליגון; עיצב וצייר: דוש. הוצאת „כנרת", 1986.

כדרך־כלל מתלווים הילדים אל הוריהם בטיולים שאלה מתכננים ועורכים על־פני הארץ. אולי הגיעה העת שהצעירים ילכו בעקבות ילדיהם בדרכי הארץ, אל אתרים מעניינים מבחינה היסטורית וגיאוגרפית? אולי לכך מתכוון הספר החדש „100 טיולים חדשים", שחלקו הראשון, ספר א' הופיע עכשיו (כלומר, 50 טיולים ראשונים — שיהיה להם המשך?!) — כי ספר זה, להבדיל מכל אשר פורסם עד כה בתחום הספרות הענפה המציעה מסלולים לטיולים וסיורים בארץ, מותאם לקוראים צעירים.

מומלצים לביקור כאן אתרים ידועים ופחות־ידועים: הכנרת, מפל התנור, חמת־גדר (אל־חמה) ושמורת החולה, מערת התאומים, מערות בית־גוברין, מערות בית־שערים ומערות האדם הקדמון... ויש עוד מערות, המוצעות לקוראי הספר — מערת הנטיפים ומערות המיסתור. הצעות אחרות למסלולים כלולות כפרקים, בעלי שמות מסקרנים: אל אגלי־הטל, בעקבות הספר, בעקבות הלחם, בעקבות החשמל, אל השמש הזורחת.

לכל טיול מוקדשים בספר שני עמודים. באחד מובאים מפה ומידע כגון: איך מגיעים, משך הטיול, אתרים נוספים באיזור, העונה המתאימה, ציוד וצידה — ובעמוד השני יש דברים על המקום והחומר, שנועד להעשיר את ידיעותיו של הקורא־המטייל.

סיפוריו של צייר

„מימית הפלאים" ועוד שמונה־עשר סיפורים כתובים ומצויירים בידי נחום גוטמן. כינס וערך: אוריאל אופק. הוצאת כתר, 1986

אני מקווה שלא אשמע פאתטי מדי, אם אומר כי מי שקרא בזמנו את סיפוריו של נחום גוטמן „לובנגולו מלך זולו", „ימי החופש הגדול, או תעלומת הארגזים", „שביל קליפות התפוזים", „חמור שכולו תכלת" או „ביאטריצ'ה" — לא ישכח את המסופר בהם, את תוכנם המלבב ואת האווירה הלירית־היתולית האופיינית להם, אפילו לאחר שנים רבות.

מי שנושא עימו זיכרונות נעימים כל־כך מעולמו הסיפורי של גוטמן, הצייר במכחול ובמלים של „תל־אביב הקטנה", שבה גדל, לא יחמיץ קובץ חדש של סיפורים מפרי־עטו, כזה המונח לפנינו. כפי שמציין עורכו של הספר, אוריאל אופק, כונסו בו סיפורים קצרים, שגוטמן פירסם במשך שנים ב„דבר לילדים" — ומי כאופק הכיר סיפורים אלה כבר בנתינתם הראשונה, כי הרי הוא עבד עם הצייר־המספר ב„דבר לילדים". יש בסיפורים אלה לא רק דברים על ילדותו של נחום גוטמן ועל ילדותה של תל־אביב הקטנה, שקמה על החולות יש־מאין והצמיחה אגדות פשוטות־אנושיות, אלא גם על ילדותו של בנו חמי גוטמן (שגדל בינתיים והיה לפרופסור לביופיסיקה, ועם זאת, שמר על קשר פנימי עם עולמו של האב; או אם תרצה, התפוח לא נפל רחוק מהעץ — לא מכבר הופיע ספר ילדים בשם „הנסיכה, הדרקון והחור", שהבן חמי גוטמן כתב וצייר...).

נחום גוטמן מספר כאן על עצמו במעין פרקים אוטוביוגראפיים קצרים מאוד — על אחרים, על אנשים, נופים ועצמים: לילות מנורת־הנפט, שלאורה קיבלו פרנסי תל־אביב בראשיתה, בהנהגתו של מאיר דיזנגוף, החלטות על פיתוחה, טיול במריצה על פני תל־אביב, סיפורי־חייטים על מספריים, גורל ומכנסיים ארוכים, וזכרונות על אבי האמן — הסופר והמורה ש. בן־ציון — ועוד.

חיפושיו של חיים פוטוק

חיים פוטוק: „ספר האורות". מאנגלית: משה זינגר. הוצאת זמורה־ביתן, 1986

חיים פוטוק הוא אחד מן הסופרים שיצרו וביססו את הזרם היהודי בספרות האמריקנית בת־זמננו, ואף הפכוהו במידה רבה להצלחה ספרותית־מסחרית סוחפת. אך להבדיל מאחרים, כסול בלו, ברנארד מלמוד המנוח או פיליפ רות, הוא מחלק את זמנו בין ארה"ב לישראל.

בספריו הידועים ביותר — „הנבחר", „ההבטחה", „שמי הוא אשר לב" (אשר הופיע לאחרונה במהדורה עברית חדשה) ו„בראשית" — אפשר למצוא, לצד התיאוריה של חיים יהודיים באמריקה על מורכבותם, והבעיות המוסריות שעל גיבוריו היהודיים להתמודד עמן, גם יסודות אוטוביוגראפיים ברורים.

כאלה יש גם ברומאן „ספר האורות", שראה אור במקורו האנגלי ב־1981 ותורגם עתה לעברית. גיבורו הרב הצעיר גרשון לוראן משרת בצבא ארצות־הברית בקוריאה אחרי מלחמת־העולם השניה — כשם שחיים פוטוק עצמו שירת כרב צבאי בקוריאה. גיבור זה מגיע לבסוף לירושלים, כמותו כפוטוק, בחיפושיו אחר רוחניות יהודית שורשית. ניתוקו של גרשון לוראן מהקשר הרצוף עם עמו ועם מקורותיו היהודיים בזמן שהותו בקוריאה ואחר־כך ביפאן — ארצות שאין בהן נוכחות יהודית או עקבות יהודיים — מערער את בטחונו הפנימי, מעורר שאלות מציקות, המתקשרות במוסר, בעולם־הקבלה, באמונה והמשברים שהיא מולידה. הרב האמריקני ניצב מול השפעת המסתורין של המזרח הרחוק, וממשיך בחיפושיו, ונאבק עם החוויות הרוחניות. בסיום הרומאן הוא מגיע, כאמור, לירושלים — ושם אולי יבואו הפתרונות והתשובות, תבוא ההתגלות: „בקרוב ידיע. איש בין הענפים שמעל לראשו השמיעה ציפור זמר קצר. גרשון לוראן ישב באור ובצל בין פרחי יסמין צהוב ובוגנוויליאה ארגמנית ורדים אדומים ולבנים בגינתו של יעקב כתר בירושלים. וחיכה."

מ. אבי־שלמה

אפי לנדאו

עולמות אפשריים

על ספרי מדע בדיוני

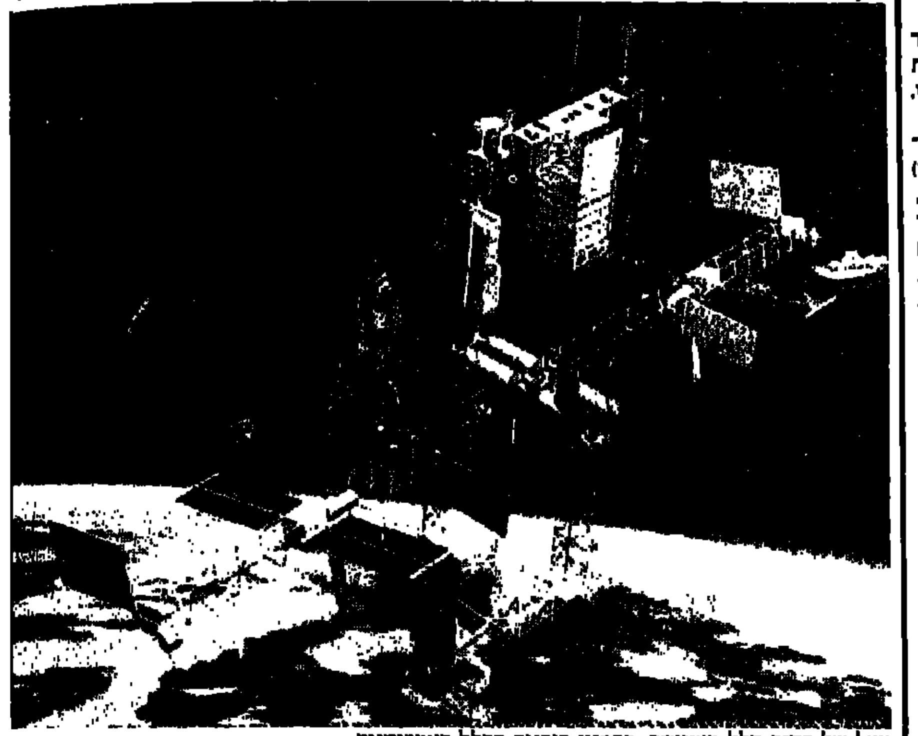
מודל של תחנת חלל מאויישת, בתכנון סוכנות החלל האמריקנית

האבסורד – חלום בהתגשמותו

כריסטופר פריסט, החלום בטירת מיידן. מאנגלית: עמנואל לוטס. זמורה־ביתן, 1986

על מסע בזמן — חלומו של כל מדען והיסטוריון — נכתב כבר רבות ורומה, שכל ניסיון לחדש בנושא זה יעלה בתוהו. ואולם, כריסטופר פריסט, בספר מרתק, מעלה רעיון חדשני: מסע אל העתיד בעזרת חלומות של קבוצת אנשים המתגבשים למציאות מסוימת.

השאלה, האם החלום נשאר בגדר חלום או, אולי, הוא מציאות אחרת, נשארת לאחר קריאת הספר, שאלה בלא תשובה.

ההסבר המדעי־בדיוני ל„פרוייקט וסקס" ניתן, באופן מפתיע, לאחר מחבריו, דיוויד הארקמן, ש„נתקע" בעתיד עליו חלם, שנת 2135, תוך עיון בקטעי עיתונות ישנים על טירת מיידן — המקום בו בוצע הפרוייקט ונבנה „מקרן רידפת". הארקמן מוצא את הדיווח מלפני 150 שנה על תחילתו של הפרוייקט, הכולל ציטטה דו־משמעית מפי ממציא המתקן, קרל רידפת: „זהו חלום בהתגשמותו".

הארקמן מוצא גם תמונות מצהיבות מיושן של משתתפי הפרוייקט, כולל תמונתו שלו ושל האשה אותה הוא אוהב, ג'וליה סטרטן, שהיא, למעשה, גיבורת הספר.

„חדר המתים", המקום בו מצוי מתקן ההקרנה — כשמו כן הוא — נראה כאותו חדר המצוי בכל בית־חולים, בו מאוחסנים גופות הנפטרים. כל מגירה בו מותאמת לאחד המשתתפים, וכאשר סוגרים אותה עליו הוא מוקרן 150 שנה קדימה. חי באותה תקופה, אך גופו, כמצב של „צמח", נשאר עדיין במגירה.

בסיום מגיע התהליך לאבסורד, כאשר חבר חדש בפרוייקט, אהובה לשעבר של ג'וליה, משנה בכוונה את המציאות בזמן העתידי (המציאות, שהיא הקרנת חלומו של האדם המוקרן) ומשתמש לראשונה ב„מקרן רידפת", שם, בעתיד. ג'וליה, שחוזרת למציאות של 1985 על־ידי המקרן ולא באמצעים שפיתח רידפת, ואחרי כן חוזרת שנית לעתיד, מגלה לפתע שגופה מצוי גם בתוך המגירה של 1985 וגם כזו של 2135.

וכאן מוצג האבסורד הגדול: אותו עולם של המאה העשרים, שחוזרה אליו על־ידי הקרנת, היה עולם מוקרן ולא אמיתי. ואילו העולם של 2135, אליו חזרה לאחר מכן, היה עולם מוקרן של עולם מוקרן. מסקנה — היא אינה קיימת למעשה.

„איני מבין ג'וליה" — שואל דיוויד הארקמן, לאחר ששניהם נותרים לבד בעולם עתידי — „האם את ממשית? האם אני ממשי?"

„איני יכולה לחשוב על זה עוד", אמרה. היא חשה כאילו עמדה להתעלף... „אנחנו ממשיים בדיוק במידה שבה אנו חושבים שאנו ממשיים. אני יודעת רק שאני אוהבת אותך. האם זוהי המציאות?"

בשביל ג'וליה ודיוויד, הפך העולם המוקרן למציאות.

* * *

על העטיפה האחורית של הספר, כמקובל, מוצגת עלילתו בתמציתיות, כדי למשוך את הקורא. לאחר שקראתי את הספר, עלתה בי השאלה: לאיזה חוג קוראים מכוונים הדברים? סיפור העלילה יכול היה להיות מודפס גם על כריכתה של אחת מחוברות „הרומאן הרומאנטי". האם הוצאת זמורה־ביתן התייאשה מקוראי המדע הבדיוני עד כדי כך, שהיא מנסה למכור לקורא רומאן מדע־בדיוני טוב במסווה של „רומאן רומאנטי"?

שאלה של הסתברות

דאגלס אדאמס, מדריך הטרמפיסט לגלקסיה. עברית: מתי ונגריק ודנה לרדר. כתר, 1985

הרבה מדע בדיוני, במובנו הטוב, הפילוסופי, אין בספר זה, כמוהו כסיפורי הרפתקאות אחרים, רק שאינו מגיע לרמת הטובים שבהם. אולם יש בו רעיון פילוסופי מקורי ומעניין שקיומו מצדיק, אולי, את קריאתו.

מדובר בכוח הינע מתקדם יותר מ„על חללי" (מונח שמקורו, כך נדמה לי, באייזק אסימוב, ועבר לשימושם של סופרי מד"ב רבים) — כוח ההינע האי־הסתברותי האינסופי.

הרעיון הפילוסופי שמאחורי מושג זה קשה לקליטה, ואף בספר אינו מוסבר בדרך הגיונית אלא בדיונית. אני הבנתיו כך: ככל שרמת אי־ההסתברות להגיע למקום מסוים או לפגוש בעצם כלשהו גבוהה (ככל שהסיכוי נמוך) כך גדול יותר מרחק הקפיצה בחלל, במשך זמן מועט יותר, הנמדד בלא־כלום של שנייה אחת.

„מדריך הטרמפיסט לגלקסיה" — ספר מסעות (כמו, נאמר, „גלקסיה ב־20 דולר ליום") שהוא מעין מחשב קטן המכיל בתוכו מיליוני דפים של ערכי־מקומות בגלקסיה. בלחיצת כפתור, לפי מפתח מסוים, מוקרן הערך הנדרש על מסך קטן. ערכי המדריך משמשים כחומר־רקע וכשלדו של הספר.

עוד רעיון מקורי המצוי בספר — מקורו וסיבת קיומו של כדור־הארץ. תארו את כדור־הארץ כמחשב ענק, שכל סיבת קיומו היא למצוא את התשובה לשאלה קיומית עליונה ביותר. לא בני־האדם יזמו את בנייתו, שהרי הם התפתחו לאחר היווצרו אלא...

מרכזו של הסיפור ב„ליבת הזהב" — ספינת החלל הראשונה המונעת בכוח ההינע האי־הסתברותי האינסופי — שיצאה לחפש את הפלאנטה האגדית מאגרתיאה. תושביה, לפי האגדות, בנו בעבר פלאנטות לפי הזמנה. שם פוגשים נוסעיה, ששניים מהם נותרו אחרונים מכדור־הארץ שהפך לאבק קוסמי, את סלארטיבארטפאסט, שקיבל פרס על עיצוב מדויק של קו החוף עשיר הפיורדים של נורווגיה.

שם במאגרתיאה, שתושביה התעוררו לאחר תרדמה של 5 מיליון שנה, חווים נוסעי „ליבת הזהב" בייצורו של כדור־הארץ מספר שניים. קו המעגל שהחל בראשית העלילה — נסגר.

אגדות „האש הגדולה"

סמואל ר. דילייני, מרגליות אפטור, מאנגלית: שירה אלקיים. זמורה־ביתן, 1985

השואה האטומית הצפויה לכדור־הארץ מהווה מקור השראה לרבים מסופרי המדע הבדיוני, האוהבים לתת דרור לדמיונם ולתאר את עולמנו 100, 500, 1000 ויותר שנים לאחר שואה זו. המוטיב בו עוסק דילייני בספר זה — החזרה לאחור, אל האמונה באלילים, כאשר פה ושם מבצבצים שרידים מעבר (או אולי עתידו) המפואר של האדם — הפך לנדוש ולעיתים, כדוגמת ספר זה, גם חסר מקוריות.

השואה האטומית מתוארת כאן כ„האש הגדולה" שהותירה אחריה שרידים של אנרגיה רדיו־אקטיבית (שגזע האדם המגוון אינו יודע, כמובן, מהי) וכתות מאמינים פרימיטיביות.

„מרגליות אפטור" הן שלוש אבני־חן, שנוצרו בעידן האטומי כמצבורים רבי־עוצמה של אנרגיה. אדם המכיר את דרך שימושן, הופך לבעל השפעה על העולם מסביבו, וכמו בכל סיפור אגדה, גם כאן נשלחים שלושה „אבירים" — המשורר, הענק והגנב־טלפאת — כדי להציל את בתה של כוהנת ארגו (האלה התורנית) מידיו של האל הזריב חמא, המחזיק גם באחת המרגליות.

הסיום קצת מפתיע אך לא יותר מדי, וכמובן — ישנו ה„הפי אנד" האופייני לכל סיפור־אגדה.

מי שמצפה כאן לעומק, למקוריות ולפילוסופיה עתידנית — יתאכזב.

מכבי חיפה והפועל ת"א סיימו ההכנות למשחק המכריע מחר בבלומפילד

רגע של אמת בקרב הכתר

למכבי חיפה מספיקה תוצאת תיקו כדי לזכות באליפות שלישית ברציפות ● הפועל ת"א חייבת לנצח ● תפאורה מושלמת עם 20 אלף צופים בירוק ובאדום ● מתח שיא — אין כרטיסים ● שאר שבעת משחקי מחר הוקדמו לשעות הבוקר והצהריים

מכבי חיפה — אלופה בטעם השלישית ברציפות. או הפועל תל־אביב אלופה בטעם החמישית? — זו השאלה העיקרית ערב משחקי המחזור האחרון, הד־30, בליגה הלאומית בכדורגל, שיפגיש את שתי הראשונות בקרב על הכתר. תוספה יוצאת־דופן היא ששתי קבוצות הלוחמות על הבכורה יתייצבו בעימות ישיר, פנים אל פנים, מחר בבלומפילד.

אחרי משחקי השבת, בהם ניצחו מכבי חיפה את מכבי ת"א (1:3) והפועל ת"א את הפועל באר־שבע (1:2), נוצר מצב מסקרן: מכבי חיפה, עם 57 נקודות, והפועל ת"א, עם 56, בקרב מכריע באיצטדיון היפואי. למכבי חיפה מספיקה תוצאת תיקו.

הפועל ת"א מול מכבי חיפה

● הפועל תל־אביב: טליאס, עמר, אקוויה, זאנה, הרשקוביץ, ברנס (יעקב כהן), אלי כהן, סיני, דאנה, לנראו (יאני), שבתאי לוי

● מכבי חיפה: רן, אתרוני, אוסמו, אלי כהן, מרילי, אבר־קרט, ליאור רוזנטל, ממן, ארמלי, סלקטור, רוני רוזנטל.

הפועל ת"א חייבת לנצח. לגביה אין פשרות. על חניכיו של המאמן דרור שוייצר ללכת על כל הקופה.

הססגוניות תשלוט מחר ביציעי בלומפילד, במשחק שיחל בשעה 5 אחה"צ. אוהדי שתי הקבוצות, עם דגליהם וצעיפיהם — מכבי חיפה בירוק והפועל ת"א באדום — ימלאו עד אפס מקום את האיצטדיון ביפו. שתי הקבוצות מודעות לחשיבות המכרעת של המאבק ובמשך השבוע הגבירו את ההכנות. אתמול כבר יצאו השחקנים ל„ריכוז סופי" בבתי־מלון, כדי להרחיקם, בעיקר מהאוהדים המשולהבים.

קשה להצביע על בעלת סיכויים עדיפים במשחק מעין זה. הרבה התפתחויות יכולות להיות תוך מהלך המאבק, מה גם ששחקני שתי הקבוצות נושאים ברגליהם עייפות של 29 מחזורים מתישים. אבל נראה שמחר ישתחררו מכל מה שאופף אותם וישקיעו מאמץ מירבי במשחק.

מכבי חיפה תבוא לבלומפילד בהרכבה הטוב ביותר. לעומת זאת ייעדר משורות הפועל ת"א השוער הקבוע אריה אלטר שחלה ואושפז בבית־החולים. בשער הפועל ת"א יתייצב השוער הצעיר יום־טוב טליאס, שמגן על שער הקבוצה ארבעה מחזורים תמימים, בהם ניצחה, בעוד שהוא ספג 4 שערים כבשו חלוצי הקבוצה וקשריה, הנמצאים בכושר סביר, 12 שערים. הבעייה של הפועל ת"א היא אם טליאס חסר הנסיון יוכל לעמוד במתח של משחק כזה באיצטדיון רועש וגועש.

קבוצות מכבי חיפה והפועל ת"א נפגשו העונה פעמיים. במשחק הליגה, בקרית־אליעזר, חילקו שתי היריבות את הנקודות — 1:1. בשני, בשמינית־גמר הגביע, דווקא בבלומפילד, ניצחה מכבי חיפה — 1:2.

משחק פתוח; סיכויים שקולים, שום תוצאה לא תפתיע.

במשחק ישפוט: צבי שריר.

כל שאר המשחקים במחזור האחרון בלאומית מתגמדים לעומת קרב־ההכרעה בבלומפילד. זו גם הסיבה שכל הקבוצות הקדימו את משחקיהן. שלוש היורדות כבר נקבעו סופית.

● משחק הליגה הראשון מחר יתקיים כבר ב־10.30 בבוקר באיצטדיון בפתח־תקוה. שם ייפגשו קבוצות מכבי פ"ת ושמשון ת"א, שעלתה השבוע לגמר הגביע. שתי הקבוצות צמודות בטבלה (שמשון — 7; מכבי פ"ת — 8). לשמשון נקודת יתרון. מאבק שקול. בסיבוב הראשון — 1:2 לשמשון ת"א. ישפוט: יוסף גרוסמן.

● מאבק מעניין יהיה ב־11 באיצטדיון וינטר ברמת־גן: בין קבוצות בני־יהודה ת"א והפועל כפר־סבא. שתי הקבוצות שוכנות בחלקה העליון של הטבלה. בני־יהודה התבססה סופית במקום ה־5 בעוד שכפר־סבא חייבת לנצח כדי להישאר שישית. בסיבוב הראשון — 0:1 לבני־יהודה. ישפוט: יאיר טלינגר.

● משחק נוסף יהיה ב־11 באיצטדיון גאון ביפו, בין קבוצות מכבי יפו והפועל באר־שבע. גם קבוצות אלה צמודות, עם מספר נקודות שווה (10—11). יפו תבקש לנצל את מגרשה כדי לנצח ולזנק קדימה. בסיבוב הראשון — 0:0. ישפוט: יצחק אורגר.

● קבוצת בית"ר ירושלים, המעודדת מעלייתה לגמר הגביע, תארח ב־11 בימק"א את היורדת לארצית, מכבי שעריים. הירושלמים מועמדים לנצחון. בסיבוב הראשון — 1:2 לבית"ר ירושלים. ישפוט: יוסף דיאמנט.

● יציעי איצטדיון רמת־גן יהיו מחר ב־2.30 שוממים כאשר על כר־הדשא יתמודדו קבוצות מכבי ת"א והפועל פ"ת. נצחון מכבי ת"א והפסד הפועל ת"א יעניק את הסגנות לחניכיו של המאמן שמעון שנהר ממכבי ת"א, שאיבדו את האליפות והגביע תוך ארבעה ימים. הפועל פ"ת לא תקל על ירידתה. היא תרצה לסיים עונה פושרת בנצחון. בסיבוב הראשון — 1:3 להפועל פ"ת. ישפוט: עובדיה בן יצחק.

● קבוצת הפועל ירושלים, שנאלצה להשלים עם ירידתה רק בשבת, תצא למשחק ביבנה, נגד מכבי המקומית (11). יבנה שהפתיעה בסיבוב הראשון בנצחון חוץ בימק"א (0:1), מועמדת לזכות בנצחון גם מחר. ישפוט: רחמים רינצ'י.

● היורדת השלישית, הפועל חיפה, תיפרד מהלאומית באיצטדיונה, בקרית־אליעזר במשחק עם מכבי נתניה, הניצבת במרכז הטבלה. אותה שעה שמכבי חיפה תילחם על הבכורה בלאומית תקיים הפועל חיפה משחק־פרידה מהליגה הבכירה... זאת, כמובן, בתקווה לחזור ללאומית כבר בעונה הבאה. משחק חסר אתגר, כמו שאר ששת המשחקים. בסיבוב הראשון הביסה מכבי נתניה את החיפנים — 0:4 ישפוט: יצחק יחבס.

● לאומית

(אחרי 29 מחזורים)

.1	מכבי חיפה	17-47	57
.2	הפועל ת"א	26-51	56
.3	מכבי ת"א	24-42	54
.4	בית"ר ירושלים	31-43	49
.5	בני־יהודה ת"א	17-26	46
.6	הפועל כפר־סבא	33-39	39
.7	שמשון ת"א	37-32	38
.8	מכבי פ"ת	41-33	37
.9	מכבי נתניה	34-32	36
.10	הפועל באר־שבע	24-22	36
.11	מכבי יפו	32-24	36
.12	הפועל פ"ת	38-39	35
.13	מכבי יבנה	32-20	34
.14	הפועל ירושלים	44-31	30
.15	הפועל חיפה	58-23	24
.16	מכבי שעריים	38-20	22

ירוק ואדום בסוף המירוץ

ראה עמוד 11

מחר – גמר הגביע הבין־קיבוצי

קבוצות להבות/שמיר, נציגת המועצה האזורית הגליל־העליון ומשמר־השרון, נציגת עמק־חפר, יתמודדו מחר במשחק־הגמר על גביע המדור הבין־קיבוצי בכדורגל.

המשחק ייערך ב־4.30 ברמות־מנשה.

אליפות העולם לנכים – בישראל

נבחרות מאנגליה, ארה"ב, גרמניה, צרפת פולין וישראל ישתתפו בשבוע הבא בארץ באליפות העולם לנכים, קטועי גפיים, בכדורגל.

המשחקים יתחילו ביום שני בבית הלוחם באפקה וימשכו עד יום חמישי.

גם ישראל במפסידות נכנעה לרומניה 93:87

הישראלים גילו משחק מפוזר מול קליעות רומניות מדוייקות ■ הערב קרב קשה נגד פינלנד ומחר מאבק עם בולגריה

מאת יצחק ויסהוף שליחנו לבלגיה

גם ישראל במנוצחות. עובדה מעציבה זו נקבעה אמש כשנבחרת רומניה גברה בפתיחת משחקי בית־הגמר באליפות אירופה דרגה ב' בכדורסל באנטוורפן על ישראל — 87:93, לאחר יתרון רומני — 48:49 במחצית.

הרומנים היו טובים. הם שיחקו בצורה רגועה ומדוייקת לעומת משחק מפוזר של ישראל. בניגוד לאחוזי הקליעה הטובים אותם השיגה נבחרתנו בחמשת המשחקים בליאז' הירבו הפעם דורון שפע, חיים זלוטיקמן וחבריהם להחטיא.

ישראל קלעה במהלך המשחק רק שני סלי 3 נקודות לעומת 8 של הרומנים. דן ניקולסקו קלע ארבעה סלים כאלה.

רק פתיחת המשחק הזכירה את יכולתה הטובה של ישראל. הפתיחה היתה מוחצת: 0:6 בדקה הב', 10:16 בדקה הה' ו־18:24 בדקה הח', הרומנים התאוששו במהירות בזכות שחקנם המצטיין סוריין ארדיליאן, שממש מוטט את ההגנה הישראלית. בדקה הי"ד הוליכה כבר רומניה — 28:30, ומכאן ועד למחצית התנהל משחק־מטוטלת כשהיתרון נע מקבוצה לקבוצה — 48:49 במחצית לרומניה.

בנבחרת ישראל התעלה במחצית הראשונה לאוואן מרסר, שקלע 15 נקודות והחטיא רק זריקה אחת לסל. אולם שלוש עבירות שביצע כבר לאחר 15 דקות הוציאו את העוקץ ממשחק ההגנה שלו.

בפתיחת המחצית השנייה נדמה היה שישראל מתאוששת. תומר שטינהאואר, שפתח יחד עם עדי גורדון, זלוטיקמן, שפע ומרסר, הצטיין בקליטת ריבאונדים. הוא קלט בהתקפה חמישה כדורים חוזרים, ונראה היה שישראל צועדת לקראת נצחון. גורדון, בשני סלים, וחיים זלוטיקמן שהתאושש העלו את ישראל ליתרון 57:63 בדקה הכ"ו. מרסר וזלוטיקמן צברו עבירה רביעית (31), וכעבור דקה עזב זלוטיקמן בחמש עבירות. שני הרכזים, גורדון וליפין, לא הצליחו לנווט את משחק ישראל. נבחרתנו נראתה אומללה באותן דקות. הרומנים קלעו בקלות ובהתקפות גדיות החטיאו שפע, ליפין ודניאל ממצבים בטוחים. יתרון הרומנים טפח במהירות — 66:73 בדקה הל' ואחר־כך 73:83 בדקה הל"ד. כעבור דקה 76:85. חזרתו של דניאל למשחק הביאה למפנה מה. הוא החל לצלוף ברייקנות. בדקה הל"ז היה יתרון רומניה 81:87. שתי דקות וחצי לסיום יצא ארדיליאן בחמש עבירות והתוצאה היתה — 81:90. דקה ו־26 שניות לסיום קלע דניאל סל ונקודת עונשין — 84:90, ושפע הוריד בסל של 3 נקודות — 87:90. הרומנים נראו אובדי־עצות, ליפין חטף כדור, אך החטיא. מנגד ידעו הרומנים להחזיק בכדור 30 שניות, זרקו לסל, החטיאו אך אופישטרו קלט את הריבאונד כשנותרו 26 שניות לסיום. עם השריקה לגמר קלע ניקולסקו סל של 3 נקודות — 87:93.

שפטו: זיך מפולין ודוביס מיוון. לעיני 600 צופים.

● קלעו לישראל: שפע 22; מרסר 17; זלוטיקמן 16; דניאל 13; לאסוף 7; גורדון 4; שטינהאואר 3; רוזנברג 3 וליפין 2.

● קלעו לרומניה: ארדיליאן 24; אמריקה 20; ניקולסקו 15; ויניאנו 11; צ'רנאט 9; אופישטרו 8; נטולויצ'י 6.

קרב קשה נגד פינלנד

ישראל תשחק הערב ב־9 עם פינלנד, שגברה על תורכיה 87:88. אם ישראל לא תצליח להשתפר נגד הפינים יהיו לה חיים קשים.

מחר ב־9 תתמודד ישראל עם בולגריה, שנחלה אמש הפסד מפתיע נגד שבדיה — 94:92. הכוכב הבולגרי אפטימוב היה מצויין, אך שלוש דקות לסיום יצא בחמש עבירות. השבדים עלו ליתרון ראשון במשחק — 89:90, ובסיום ניצחו בסל.

פולין גברה במשחק קשה על הולנד 74:83.

היום ומחר

● משחקי היום: תורכיה — שבדיה; פולין — רומניה; בולגריה — הולנד; ישראל — פינלנד.

● משחקי מחר: רומניה — שבדיה; פינלנד — פולין; הולנד — תורכיה; ישראל — בולגריה.

הטבלה

.1	רומניה	4	334-332	7
.2	ישראל	4	330-352	7
.3	פולין	4	301-334	7
.4	בולגריה	4	320-337	6
.5	הולנד	4	308-304	6
.6	פינלנד	4	342-327	5
.7	תורכיה	4	301-284	5
.8	שבדיה	4	315-222	5

ארבע קבוצות נאבקות נגד ירידה אחת

משחקי המחזור האחרון, הד־30 בליגה הארצית בכדורגל יעמדו בסימן ירידת הקבוצה השלישית לליגה א'. נגד הירידה יאבקו מחר ארבע קבוצות: הפועל רמת־השרון (35), הפועל יהוד (34), הפועל רמת־גן (34) והכח רמת־גן (33). שתי היורדות האחרות כבר נקבעו (הפועל בית־שמש ובית"ר חיפה). מן הבטיחו עלייתן ללאומית קבוצות בית"ר נתניה ביחד עם בית"ר ת"א והפועל לוד.

מאבק המוקד מחר ב־5 יהיה באיצטדיון וינטר ברמת־גן בין שתי קבוצות־התחתית של הפועל רמת־השרון והכח רמת־גן. לאורחים מרמת־השרון תספיק תוצאת תיקו, בעוד שהכח חייבת לנצח כדי להישאר בארצית, אליה נשרה מהלאומית. מאבק שקול. הכח רמת־גן, שניצחה בסיבוב הראשון 1:2, סומכת על ביתיותה.

קבוצת הפועל רמת־גן תצא למשחק בלוד נגד העולה ללאומית, הפועל לוד (5). הרמת־גנים ילחמו על נקודה שתותיר אותם בארצית. לוד, שכבר השלימה את משימתה, לא תקל על יריבתה, שהפתיעה בנצחון בסיבוב הראשון — 0:2.

קבוצת הפועל יהוד, שגם עליה מרחפת סכנת ירידה, תצא למשחק בהרצליה (5) עם עולה אחרת ללאומית, בית"ר ת"א. כמו במשחק בלוד איבדה בית"ר ת"א את מתח הליגה, דבר היכול לסייע ליהוד. בסיבוב הראשון — 0:2 לבית"ר ת"א.

שאר חמשת המשחקים חסרי אתגר:

הפועל חדרה — בית"ר רמלה (חדרה, 11; בסיבוב הראשון 0:2 לבית"ר רמלה).

● ארצית

הפועל טבריה — הפועל בית־שמש (טבריה, 1; בסיבוב הראשון — 1:1).

בית"ר חיפה — הפועל חולון (האיצטדיון בקרית־אליעזר, 11; בסיבוב הראשון — 0:2 לחולון)

בית"ר נתניה — הפועל עכו (נתניה, 1; בסיבוב הראשון — 1:1).

הפועל מרמורק — מכבי רמת־עמידר (רחובות, 11; בסיבוב הראשון — 0:0).

הליגה הארצית

(אחרי 29 מחזורים)

.1	בית"ר נתניה	28-50	56
.2	בית"ר ת"א	28-54	54
.3	הפועל לוד	25-35	50
.4	הפועל חולון	33-35	46
.5	מכבי עמידר	28-26	44
.6	הפועל חדרה	30-32	41
.7	הפועל טבריה	32-31	41
.8	הפועל עכו	27-34	40
.9	בית"ר רמלה	24-25	38
.10	הפועל מרמורק	36-32	38
.11	הפ. רמת־השרון	34-32	35
.12	הפועל יהוד	29-32	34
.13	הפועל רמת־גן	35-34	34
.14	הכח רמת־גן	34-19	33
.15	הפועל בית־שמש	43-21	24
.16	בית"ר חיפה	48-20	16

ברקוביץ אומר: הצלחה!

מיקי ברקוביץ, שנשאר בארץ, שיגר אתמול מברק ברכה לשחקני נבחרת ישראל על עלייתם לבית־הגמר ואיחל להם הצלחה.

בלוק לא יאמן את הנבחרת

המגעים אתמול „התפוצצו" לאחר שלא הגיעו לעמק־השווה בקשר לשכר ולמשך האימון — עכשיו יתקשרו עם היוגוסלבי ואסוביץ

מאת ראובן תנניה

גאר בלוק לא יהיה מאמן נבחרת ישראל בכדורגל. המו"מ הכסטר על העסקתו התפוצצו אתמול אחה"צ, לאחר שהמאמן ההולנדי סירב לתנאי ההתאחדות לכדורגל על שכר של 4000 דולאר לחודש נטו, דירה ומכונית.

בלוק תבע שלושה, בפגישה הראשונה, 7000 דולאר. מאוחר יותר מיתן את דרישתו, אולם נציגי ההתאחדות התעקשו על סכום של 4000 דולאר בלבד.

שלושה גורמים ניהלו את המו"מ עם בלוק, ועדת־החמישה, שכללה את היו"ר שאול סוורי, עוזריקם מילצ'ן, חיים צימר, ורב שחר; מזכירות ההתאחדות לכדורגל, והגזבר גד אגוזי.

גם לאחר הישיבה המכרעת, שהתקיימה אתמול לפנות־ערב לא נפתרה תעלומת המו"מ עם בלוק.

כמה מחברי הוועדה המקצועית התבטאו בחריפות. אחד מהם אמר לי: „מישהו משקר; לא ייתכן שבלוק יגיע מהולנד, עם יועץ משפטי, כאשר הוא תובע 7000 דולאר וההתאחדות טוענת שהציעה לו רק 4000".

יום אתמול היה גדוש התרוצצויות והחל עוד בשעות הבוקר. מה שהיה מבחינת „ההזדמנות האחרונה" היתה פגישה של יו"ר ההתאחדות, סוורי ומ"מ מילצ'ן, במלון הילטון, שם פגשו את בלוק כדי לשמוע אם המאמן ההולנדי ריכך את דרישותיו. השניים חזרו כלעומת שבאו, נכנסו לישיבת מזכירות ההתאחדות באיחור והודיעו: „בלוק לא מוכן לרדת מדרישותיו. הוא חוזר להולנד".

עם הסרת מועמדותו של בלוק יהיה עתה היוגוסלבי ולובין ואסוביץ' המועמד העיקרי לאמן את הנבחרת.

בפעם הראשונה הסכימו אמש ראשי ההתאחדות לחשוף את המחלוקת סביב תקופת כהונתו של בלוק, אילו היה מתמנה. המנכ"ל הראל אמר כי ההתאחדות הסכימה שתקופת העסקתו של בלוק תהיה למשך שנתיים. אלא שבלוק התעקש כי אם יופר חוזהו, או יפוטר במשך הזמן, ימשיך לקבל את משכורתו עד לסיום החוזה.

ראשי ההתאחדות, סוורי ומילצ'ן יטוסו למקסיקו כדי להשתתף בקונגרס מיוחד של פיפ"א. השניים כבר הכינו לעצמם מחליפים בארץ: בועדת ה־5, ראובן פריונר ומנחם אריאב יהיו המחליפים.

גמר גביע־הנשים בכדוריד

קבוצות מכבי חארזים רמת־גן והפועל אשדוד ייפגשו מחר ב־7 בערב באולם אוניברסיטת תל־אביב בגמר גביע־המדינה לנשים בכדוריד.

גליקשטיין ובלום ישחקו היום בליגה

● טניס

שני טניסאי צמרת ישראלים יופיעו היום במשחקי המחזור הד־7 בליגה הלאומית, האחרון בסיבוב הראשון: שלמה גליקשטיין ישחק במכבי ת"א וגלעד בלום במכבי הצפון ב' ת"א.

הפועל ת"א כבר הבטיחה לעצמה את בכורת הסיבוב הראשון.

נצחון לפרקיס בפאריס

הטניסאי הישראלי שחר פרקיס עלה לסיבוב השני במוקדמות אליפות צרפת ברולאן־גארוס בפאריס לאחר שגבר על האמריקני באמינגטון — 6:1, 6:3.

● נוער: אליפות ההתישבות העובדת, גילאי 14, תהיה מחר ב־9 בבוקר במדרשת רופין.

יוסטון נגד בוסטון בגמר

קבוצת יוסטון־רוקטס תתמודד החל מיום שני עם בוסטון־סלטיקס בגמר הפלייאוף בליגת האן.בי.איי. בכדורסל.

יוסטון הפתיעה כשניצחה אתמול בבוקר בלוס־אנג'לס במיפגש החמישי את הלייקרס — 110:112 כשראלף סמפסון קלע את סל הנצחון בשנייה האחרונה.

היה זה נצחונה הרביעי של יוסטון לעומת נצחון אחד של הלייקרס. בוסטון ויוסטון נפגשו בפעם האחרונה בגמר ב־1981.

אלג'ואן (30) וסמפסון (29) הירבו לקלוע ליוסטון. קארים עבדול ג'אבר (26) ומאג'יק ג'ונסון (24) היו הקלעים הבולטים בלייקרס.

● נבחרת ספרד נוצחה בקוואר־לחארה במשחק מבחן על־ידי קבוצת אתלט המקומית — 2:1.

בבתי־הקולנוע

תל־אביב

אסתר
נאדיה
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .4.30

אורלי
מורשת הולקרופט
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .4.45

בית לסין
פנדאנגו
יום שישי: 24.00 .14.30
שבת – חמישי: 23.15

בן יהודה
נפגש בסיבוב
יום ו': 12.00 .10.00
מוצ"ש 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .4.00

גת
שגעון של לילה
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .5.00

גורדון
הסיפור האמיתי
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15

דקל
בעקבות אוצר הנילוס
יום ו' – 10.00
מוצ"ש – 7.15 .9.30
חול – 7.15 .9.30

דרייב אין
ו':
10 – נפגש בסיגבוב
12 – אשה ללא גבר
מוצ"ש וחול:
9.45-7.45 – נפגש בסיבוב
12 – אשה ללא גבר

חוד
רמו
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול – 5.00 .7.15 .9.30

לימור חדש
9½ שבועות של שכרון חושים
9.30 .7.15

פאר
יחסים אסורים
ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 .7.30
חול: 9.30 .7.30 .4.30

מוזיאון תל־אביב
חיוך הגדי
מוצ"ש וחול 9.30 .7.30
יום ו' – שעת 2.30
סרט לילה

סינמה 1
השוטר מבוורלי הילס
יום ו': 12.00 .10.00
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.30 .5.00

סינמה 2
בחר בי
יום ו' 12.00 .10.00
מוצ"ש: 9:30 .7.15
חול: 9.30 .7.30 .5.00

פאריס טל' 222282
מסע עסקים של אבא
9,30 ,7 ,6.30 ,4 ,2 ,11,30
ו' – 10, 12:
2.30 – חטא על סף ביתך
4.30 – מחפשת את גודבאר
שבת:
11 – טרזן
1 – הגביע הקדוש ממונטי פייטון
3 – רגעים קטנים של חסד
5 – טומי
12 – הסנדק מס' 1
בשעה 4.30 – קריאת הערב
שבת:
1.00 – החברה של גרגורי
3.00 – ארץ אחרת
בשעה 5.00 – שר הטבעות
בשעה 23.30
מונטי פיטון + שודדי הזמן

חן 1
סלוואדור
ו': 12.20 – 9.50
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 .7.20 .5.00
היפהפיה והיחפן
שבת 11.00 בבוקר

חן 2
פעמיים במשך חחיים
יום ו' – 12.20 9.50
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 – 7.20 – 5.00
נאטי גאן
שבת – 11.00 בבוקר

חן 3
מרגלים שכאלה
יום ו' – 9.45 .9.50
מוצ"ש: 9.40 .7.20
חול: 9.45 .7.20 5.00
החיפושית משתעלת
שבת 11.00 בבוקר

חן 4
נאטי גאן
יום ו' – 12.00 .10.00
מוצ"ש 9.40 .7.20
חול: 10.30, 1.30, 5, 7.20, 9.40
תינוק מוזר במשפחה
שבת 11.00 בבוקר

חן 5
תרגיל לרופאים מתחילים
יום ו' 12.20 .9.50
מוצ"ש 9.40 .7.30
חול: 10.30, 1.30, 5, 7.30, 9.45
שלגיה
שבת 11.00 בבוקר

שחף
זכרונות מאפריקה
ו' 10.00. שבת – 11.00 בבוקר
מוצ"ש 9.15 .5.45
חול: 9.1 .5.45

תל־אביב
שודדי השחקים
ו' – 12.00 .10.00
מוצ"ש: 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .4.30

תכלת
שורת המקהלה
מוצ"ש 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .5.00

צוותא
בשעה 8.00
חייל הלילה

באר־שבע

חן
זכרונות מאפריקה
יום ו' – 10.00
מוצ"ש וחול: 9.15 – 6.00
חול: 9.15 – 6.00

חדרה

חוף חדרה
שורת המקהלה
9.30 .7.15

ירושלים

אדיסון
9½ שבועות של שכרון
מוצ"ש: 9.30
חול – 9.00 .7.00 .4.30

אורגיל
שורת המקהלה
מוצ"ש 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.15 .4.30

אורנע
מרגלים שכאלה
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 .7.30 .4.30

בנייני האומה
אלני
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 .7.30 .4.30

מיטשל
חלומות מתוקים
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.15 .9.30

סמדר
לרקוד עם זר
מוצ"ש 9.30
חול: 9.30 .7.30 .4.30

כפיר
זכרונות מאפריקה
מוצ"ש – 9.15
חול: 9.00 – 5.45

הבירה
רמו
מוצ"ש: 9.30
חול – 9.30 .7.30 .4.30

בית אגרון
יום ו' –
14.00 מסתרי האורגניזם
15.45 קברט
מוצאי־שבת:
17.30 אנני
19.45 מסתרי האורגניזם
21.30 הטנגו האחרון בפריז
24.00 מופע קולנוע של רוק

הרצליה

היכל
פירמידות הפחד
מוצ"ש – 9.30 .7.15
חול: 9.30 .7.30 .5.00

מלון דניאל
יום ו' – 23.5
בטן על בטן
יהודה ברקן מגיש בידור 86

חיפה

אורה
זכרונות מאפריקה
מוצ"ש וחול – 9.00 .6.00

חן
מרגלים שכאלה
מוצ"ש: 9.15 .7.00

עצמון
נפגש בסיבוב
מוצ"ש: 9.15 .7.00
חול: 9.15 .7.00

פאר
חלומות מתוקים
מוצ"ש: 7.00 .9.15

ארמון
בננות
שבת. 24.5 – 23.30
פרנקנשטיין הצעיר
יום חמישי – 23.30

קרן אור המחודש
מסע עסקים של אבא
9.00 – 6.30 – 4.00
סוזן סוזן
שבת. 24.5 – 23.30
מלון ניו המפשייר
חמישי. 29.5 – בשעה 23.30

רון
השוטר מבוורלי הילס
מוצ"ש: 9.15 .7.00
חול: 9.00 .6.45 .4.00
חול – 9.00 .6.45 .4.00

אמפי'
זאב אמריקני בלונדון
9.15 .7.00

אורלי
גברתי המאמן
7.00 .9.15

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש, 24.5
תיאטרון הבימה:
הבית ברחוב שינקין
קומדיה: 20.30
חדוד וניה: 20.30
צ'כוב צ'כובת
הבימרתף: 20.30
התיאטרון הקאמרי
יאקיש ופופצ'ה
קומדיה: 20.30
קסטנר –
בתיאטרון חיפה: 20.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

בת־ים
מזור — חביבה רייק 20.
חולון
אסותא — טרומפלדור 4.
ירושלים
אשר — מ. מסחרי ק. יובל.
נתניה
תרופה — הרצל 2.
פתח־תקוה
ספרפארם — שפירא 43.
רמת־גן
רמת־יצחק — שד' ירושלים 96.
תל־אביב
בני — דיזנגוף 174, רימונה (שר) — זימן 16, נחלת יצחק.
חיפה
הנשיא — שד' הנשיא 38.
רחובות
כללית — בני משה.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – טל' 100, אילת – 244: חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום: בימים א'–ה' בימי ו' וערבי חג: 7.30.
לבני־ברק ולחיפה: בימים א'–ה': 16.00. בימי ו' וערבי חג: 11.30.
מתל־אביב לירושלים: מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.
נתניה
● בית לניאדו נמצא בתורנות למקרים החומים – כל השבוע, כולל שבת.
ירושלים
יום שישי:
● ביקור חולים – ילדים.
● שערי צדק – פנימית.
● הדסה ע"כ – נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.
שבת:
● שערי צדק – ילדים.
● הדסה ע"כ – כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.
● הדסה ה"צ – פנימית.
● ביקור חולים – נשים.

מוקד קופ"ח כללית

המוקד יפטור מ... טלפוני, בימים א'–ה' 08.00–20.00, ביום ו': 08.00–15.00, טלפונים: 13300, 03-433500.

מבני ברק 8.18.
לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.
לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 13.00.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסת' לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות: 21.00—23.00, בלילות שבת וערבי חג בין השעות: 18.00—24.00, בשבתות ובחגים בין השעות: 15.00—21.00. הכתובת: רח' ברלוכבא 49, טל' 284649. בירושלים: רחוב הגפן 26, קומה ב', טל' 523566. פתוחה מול יום ביום, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי הצהרים בתאום טלפוני בלבד. דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 294869, 03-285822.
מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00—21.00.
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171.
ער"ן תל־אביב — טל' 03-261111.
ער"ן חיפה — טל' 04-672222.
ער"ן באר־שבע — טל' 057-418111.
ער"ן נתניה — טל' 053-35316.
סילוק מיטרדים
מוקד עת"א לסילוק החומים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111. לוד/רמלה — 101, טל' 08-221022. עפולה — טלפון 065-93334. טבעון — 101, טלפון 04-931401. נהריה — טל' 04-923333. בת־ים — טל' 511111. באר־שבע — טל' 057-74767.

מוניות, בת־גלים:

לירושלים: א'–ה': 7.00.
לתל־אביב: א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.
מנהריה לחיפה ולתל־אביב: 6.35, 9.00, 10.40, 14.35, 16.35, 18.38.
לירושלים: 5.35.

„כימדע"

מפעל לייצור תרכובות ברום

שותפות הקיבוצים ניר־צחק־סופה

יבואן מצטיין

בשנת 1971 הוקמה בקיבוץ ניר־יצחק מעבדה, שהרעיון המרכזי בהקמתה היה ייצור תרכובות ברום עדינות בדרגת נקיון גבוהה ביותר בכמויות קטנות. הרעיון הנועז שנהגה על ידי כימאי צעיר שנקלט בקיבוץ, נבדק על־ידי „תרכובות ברום" ו„כימיקלים לישראל" וקיבל את ברכתם הולחבת.

במהלך החפעלה פותחו מוצרים שונים ובד בבד עם יצירת קשרי מסחר, התפתחה המעבדה למיתקן יצור נסויי, וכשהתברר שקיים פוטנציאל שיווקי גדול של תרכובות חברום כמוצרי ביניים לתעשיות כימיות שונות, ובעיקר לתעשייה הפרמצבטית, גדל המפעל והתרחב ואף החל לייצא את. תוצרתו עד לכדי חצי מיליון דולר לשנת 1978. בשנים 80־1979 בעטיו של המשבר בתעשייה הכימית בעולם, חלה האטה מסויימת בפיתוח המפעל. אך אנשי ניר יצחק הוסיפו להאמין בסיכוייו של מפעל עתיר ידע, וקיוו שיענה לדרישות השוק הצפויות. לאור ההצלחה המקצועית ולאחר בחינה מעמיקה הוחלט להקים מיתקן חדיש עם ציוד מתקדם ברמת מיחשוב גבוהה ביותר שיהיה מסוגל לייצר עד 1000 טון תרכובות ברום בשנה. המיתקן החדש הופעל בשנת 1982 והכנסותיו גדלו בהתמדה והגיעו בשנת 1985 ל־2.3 מיליון דולר, מתוכם יותר מ־2 מיליון דולר יצוא, המהווים 83% מסה"כ מחזור המכירות השנתי.

מוצרי המפעל הם כולם פרי מחקר ופיתות מקוריים אשר זוכים לעזרה רבה ועידוד מהמדען הראשי במשרד המסחר והתעשייה, שאף מממן חלק מהמחקרים תוך שיתוף פעולה עם מוסדות המחקר בארץ: מכון קאזאלי שליד האוניברסיטה העברית, מכון וייצמן למדע, אוניברסיטאות בן גוריון ובר־אילן.

המפעל שייך לקיבוצים ניר־יצחק וסופה, כאשר האחרון הצטרף כשותף בשנת 1984. צוות העובדים מונה 30 איש, ישראלים ועולים חדשים, חברים ותיקים ובני־קיבוץ מהדור השני. רובם בעלי השכלה על תיכונית בתחומי הכימיה, תחזוקה ומינהל. לדברי מנהל השיווק, מתכנן המפעל 15־10 מוצרים חדשים, שיותאמו לדרישות השוק, והגדלת הייצור והייצוא ל־5 מיליון דולר. בתנאים כה קשים השוררים במשק הישראלי בפרט ובארצות אירופה המתועשות בכלל, ניתן להעריך ביתר שאת את הצלחתו של מפעל „כימדע" לבסס את מעמדו כמפעל מצליח. וביום שלישי האחרון אף הוענק לו תואר „יצואן מצטיין" בבית הנשיא, ועל כך גאוותנו.

ברכה לכימדע עם קבלת תואר יצואן מצטיין

לכימדע — ניר־יצחק
אתכם כתמיד להמשך התנופה
„דפנה"
וויסמן את לביא

לכימדע
לרגל קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
מיטב הברכות והאיחולים
סאילאב
מעבדות כימיות בע"מ
אזור התעשיה הצפוני, ת.ד. 766 אשדוד, טל. 05־25773

לכימדע
עם קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך פורה ומשגשג
ישראפקס בע"מ
נציגויות לציוד תעשייתי ומעבדתי
תל־אביב ארלוזורוב 25, טלפון: 03־243333
טלקס: 342266 ● פקסימיליה 223202

למפעלי כימדע
ולקיבוץ ניר־יצחק
עם קבלת פרס
ייצואן מצטיין
אחולים להמשך הצלחתכם
רפאל כץ ושות'
משרד עמילות מכס, ביטוח, הובלה
מבית לבית, ים, אויר ויבשה
● חיפה, הנמל 30 (בניין לבנט), טל' 04־668191 (10 קוים), טלקס 46438, פקסימיליה 670020.
● ירושלים, שלומציון המלכה 13, טל' 02־224206.
● תל־אביב, העלייה 45, טל' 03־374006 טלקס 33827, פקסימיליה 03־375033.
● לוד, בניין ממ"ן חדר 288, טל' 03־972868.
● אשדוד, בית המכס, טל' 055־35880.
● אילת, עורף הנמל, קריית המשרדים, טל' 059־76769, טלקס 7722.

לכימדע
עם זכייתכם בפרס
„היצואן המצטיין"
מיטב הברכות
ועדת התעשיה
– תק"ם

לכימדע
עם קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
עלו והצליחוויישר כח
ד. בורלא ושות'
שרות להשבחת מים
הוד השרון, ת.ד. 174, טל. 052־21094 ● 052־456627
ספקי ציוד, שרות כימיקלים
לריכוך ● סינון ● דמינרליזציה ● בריכת השחיה ● דודי הקיטור ● ומגדלי הקירור

לכימדע
עם הזכיה
כה לחי!
חברת דוודים וצינורות בע"מ
יצרני מחליפי חום, מיכלי ברזל ואלחלד וביצוע עבודות צנרת בכל הארץ
טלפונים: 03־826072 ● 03־822555

לכימדע
עם זכייתכם בפרס
ייצואן מצטיין
מיטב הברכות
כמיפארם בע"מ (CHEMIPHARM LTD.)
(לשעבר קופל ושות' בע"מ – כמיטריד)
מוצרים כימיים ופרמצבטיים בע"מ
כימיקלים לכל התעשיות
✦ חומרים פלסטיים ✦ פיגמנטים
✦ סיבים סינטטיים ✦ תרופות
תל־אביב, ברודצקי 43, טלפון: 03־422031
טלקס: 34־2204, ת.ד. 17025, ת"א 61170

לכימדע
עם קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
שפע ברכות ואיחולים
סקוריקון
מערכות אבטחה ביטחון
גילוי וכיבוי אש
טלפון: 03־660642

לכימדע
לרגל קבלת פרס
היצואן המצטיין
שפע ברכות ואיחולים לבביים
להמשך הפתוח והיצירה
„פחמס"
קיבוץ עין־החורש

למפעלי כימדע
ולקיבוץ ניר יצחק
עם קבלת פרס
יצואן מצטיין
אחולים להמשך הצלחתכם
רונה
ייעוץ, יבוא ושיווק בע"מ
חיפה – תל־אביב

לכימדע
עם קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
איחולי הצלחה לבביים
להמשך פורה ומשגשג
גרניט
סוכנות לביטוח בע"מ
תל־אביב ● רח' בעלי מלאכה 40 ● טל: 03־2־281191

לכימדע
עם קבלת הפרס
ייצואן מצטיין
שפע ברכות ואיחולים
קל: מהנדסים בע"מ
ייצור והתקנת מערכות מיזוג אויר, קירור, חימום, סינון, ואוורור
פ"ת, קרית־אריה, רח' אמיל זולא 19, טלפון: 03־9233026־7

לכימדע
עם קבלת פרס
ייצואן מצטיין
ברכותינו הלבביות
טרנסטכניקה בע"מ
חברה לאספקה טכנית
תל־אביב, השרון 8, טל: 03־372391

חולון

סבוי
זכרונות מאפריקה
יום ו' — 10.00
מוצ"ש — 6.00, 9.00
חול: 6.00, 9.00

מגדל
פעמיים במשך החיים
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול: 7.15, 9.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
בין החומות
מוצ"ש, א', ב', ג' — 19.15 — 21.30

מועדון קולנוע לנוער
הג'ונגל המטורף
א', ב', ג' — 16.30
הצגה: „אנשים קטנים"
30.5 — יום ו' — 22.00

ארמון
נשר הברזל
יום ו' — 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
א', ד', ה', ז' — 7.15, 9.30
ב' — 7.15, 9.30
טרזן
מוצ"ש — 7.15, 9.30
חמישי — 23.30
סרט אילם

בת־ים

עצמאות
פירמידת הפחד
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול — 5.00, 7.30, 9.30

נתניה

שרון
שושנת קהיר הסגולה
מוצ"ש וחול — 7.00, 9.15

סטודיו
הכבוד של פריצי
7.00, 9.15

עכו

אודיטוריום עכו
נפגש בסיבוב
מוצ"ש: 7.00, 9.00
א', ב', ג', ה' — 7.00, 9.00

ראה בחותם תכניות רדיו וטלוויזיה

רמת־גן

אואזיס
גבירתי המאמן
יום שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5.00, 7.15, 9.30

ארמון
נשר הברזל
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
ימי חול: 5.00, 7.15, 9.30

לילי
9½ שבועות של שכרון חושים
7.15, 9.30

רב גן 1
תרגיל לרופאים צעירים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.20, 9.40
חול: 5.00, 7.20, 9.40
נטי גאן
שבת 11.00

רב גן 2
מסע עסקים של אבא
יום ו' 10
מוצ"ש 6.50, 9.30
חול 4.15, 6.50, 9.30
חברי הדרקון אליוט
שבת 11.00

רב גן 3
פעמיים במשך החיים
יום ו' 10
מוצ"ש: 9.40, 7.20
חול: 9.40, 7.30, 5.00
הגוניס
שבת 11.00

רב גן 4
להב משונן
יום ו' 10.00
מוצ"ש: 7.20, 9.45
חול 7.00, 9.45
היפהפיה והיחפן
חול 5.00
שבת 11.00

צוותא לתרבות מתקדמת

„צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 23.5.86, שעה 21.30, ערב עם אורה זיטנר וסשה ארגוב.

„צוותא" רמת־השרון
מוצ"ש, 24.5.86, שעה 21.00, תיאטרון תנועה מאת דניאלה מיכאלי „סמיליה, קריסטינה, קורנליה וכל השאר". המופע מבוסס על שירי: דליה רביקוביץ, יונה וולך, לאה גולדברג וזלדה. בתום ההצגה יתקיים דיון.

מוצ"ש, 31.5.86, שעה 20.30 צוותיכון, מופע משולב של צעירי המושבה: מוסיקה קאמרית, „הצגת נשואין", נאת צ'כוב, קטעי מחול, קטע מוסיקלי „אם תרצו אין זאת הופעה" ועוד.

„צוותא" קרית־חיים
ליל שבת, 30.5.86, שעה 21.30, ערב מחווה לגרסיה לורקה. משתתפים: פיסארו ויסנטה — זמר, מעבר, מלחין ומנגן קלידים, ליזור שטיינברג, אורי ויוסי פוגל — גיטרות, דורון — תופים.

„צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 23.5.86, שעה 20.00, להקת העוגן — „כמו עשב בניכר".

מוצ"ש, 24.5.86, שעה 21.00, מאיר אריאל — שירי חג, מוער ונופל.

יום שלישי, 27.5.86, שעה 17.30 (ל"ג בעומר), תיאטרון הבובות של בית הגפן. „פיל־פילון" בובות בגודלים שונים מציגים מבחר סיפורים לילדים.

ליל שבת, 30.5.86, שעה 22.00, „שיר אהבה בוואריה" בביצוע: עפרה ואיציק ויינגרטן.

„צוותא" ירושלים
ליל שבת, 23.5.86, שעה 21.30, יוקרן הסרט „האדמה הטובה". עם: פאול מוני, לואיזה ריינר. עיבוד קולנועי לספרה של פרל בוק. לפני הסרט יוקרן סרטו הקצר של הבמאי רנן שור — „החוגה בירושלים".

שבת, 24.5.86, שעה 11.00 בבוקר, קונצרט מוסיקה קאמרית עם: שולמית שפירא — פסנתר, שמעון מלניק — כינור, עדי ספריקוט — צ'לו. בתכנית: באך, רחמנינוב, קורלי, היידן.

מוצ"ש, 24.5.86, שעה 21.00, הזמרת רוחמה רז, בתכניתה מלבת רוחמה שירים מתקליטה החדש. מלווה בפסנתר — צפריר מאיר.

יום שלישי, 27.5.86, שעה 21.00, „עמי־עמך" מחזמר באנגלית.

יום חמישי, 29.5.86, שעה 17.30, סרנה לתיאטרון בהדרכת בנימין צמח.

בשעה 21.00 ובמוצ"ש 31.5, יוקרן הסרט „אויב העם", עיבוד קולנועי למחזה של איבסן.

ליל שבת, 30.5.86, שעה 21.30, הזמרת יעל לוי, בתכניתה: „אהבה בצעצוע".

שבת, 31.5.86 שעה 11.00 בבוקר, שבת של ברהמס.

„צוותא" יבנה
מוצ"ש 31.5.86, שעה 21.00, ד"ר רב בר־ניר (עתונאי) דתיים וחילוניים; האמנם מלחמת תרבות?

„צוותא" קרית־מוצקין
ליל שבת, 23.5.86, שעה 21.30, נקיים את משחק הרדיו „כל האמת", אותו ינחה: זאב ענר בהשתתפות: שלמה בר־שביט ושמואל שי. המשחק נושא פרסים ומתקיים בבית ההסתדרות.

יום שני, 26.5.86, שעה 21.30, בבית ותרבות ערב ראשון בסדרה: הרפואה הטבעית בהשתתפות: ד"ר ש. צוריאל — רופא, מנחה, מומחה לרפואה טבעית. מר אבן חן — מנהל כ"ס לרפואה טבעית. מנחה: אלכס מאור.

רשת „צוותא"
סמינר פעילים בגבעת־חביבה
בימים שישי ושבת, 23–24.5.86, מתכנסים פעילי רשת מועדוני „צוותא" מכל רחבי הארץ.
בתכנית:
יום שישי, 17.00 — מי צריך תיאטרון פוליטי?! — מפגש עם פטר גרש וסיני סטר (נוה־צדק) לשיחה, דיון והדגמת קטעים מהצגות התיאטרון.
19.15 — קבלת שבת.
20.30 — שיח פוליטי עם ח"כ אלעזר גרנות (מזכ"ל מפ"ם), ח"כ מיכאל איתן (ליכוד), מנחה — נחום שור.
22.30 — ערב זמר עם יורם שחר, המארח את הזמרת אילנה גולמן. בסיום — הרקדה.
שבת — 08.30 — עקרונות התעמולה — ד"ר יריב בן־אליעזר.
10.30 — איך לפרסם — מה לפרסם? — אלכס בילצקי.
11.30 — חוגים — פרסום והפצה.
14.30 — מליאה — סיכום החוגים.
15.30 — ההצגה החדשה „רק שלום וללכת" עם איציק ויינגרטן ודינה דורון.
17.30 — סיור.

צוותא לתרבות מתקדמת

שישי, 23.5 — ב־15.00, אריקה שמידט ולנטין (זמרת האלט מגרמניה), צילה גרוסמאייר (סופרן) ואלך שטרנפלד (פסנתר) בשירים ודואטים של ברהמס ודבוז'אק.
בשעה 21.30 — „נתנאלה".
בשעה 24.00 — „מגושה" — אפרים שמיר ויצחק קלפטר.
שבת, 24.5 — שחרית 11:11 — התזמורת הקאמרית הקיבוצית. מנצח וסולן: אריה ורדי. סולנית: אירית רוב. יצירות מאת מוצארט ושוסטקוביץ'.
מוצ"ש, 24.5 — ב־20.30 — „ג'וני שב משדה הקרב".
יום א', 25.5, יום ב' 26.5 — ב־20.30 — „לילות יחזקאל פיירמאן" — פרשת חייו של י.ח. ברנר (החאן הירושלמי)
יום ג', 27.5 — ב־16.30 — המדרשה למחשבה סוציאליסטית — פרופ' א. הראל — היבטים הומניסטים וסוציאליסטים במדיניות הבריאות בעת משבר כלכלי (הכניסה חופשית).
יום ג', 27.5, יום ד', 28.5, יום ה', 29.5 — ב־20.30 — „קידוש".
יום ד', 28.5 — ב־22.45 — „חיילי בדיל על תוף ירושלים".
יום ה', 29.5 — ב־22.45 — ג'אז בצוותא.
יום שישי, 30.5 — ב־15.00 — „רק שלום וללכת" עם דינה דורון ואיציק ויינגרטן.

„מלך ישראל" מאת י. סובול.
בביצוע תיאטרון עירוני חיפה — יום ג', 3.6, בשעה 21.00

* „חייל הלילה" סרטו של דני וולמן מוקרן מדי ערב ב־20.00.
* בצוותא מוצגת תערוכתם של סימה ואפרים אייל.

שריר התקבל לשיחה אצל ראש ממשלת יוון

הפגישה המפתיעה של שר ישראלי, וראש ממשלה יווני — לראשונה מאז קום המדינה — התקיימה לאחר מאבק בין תומכי ישראל ומתנגדיה בלשכת פפנדריאו ■ הסכם לשיתוף פעולה בתחום התיירות נחתם בין ישראל ליוון

מאת ז'אן כהן
כתב „על המשמר" ביוון

אתונה.— אתמול בערב נפגשו ראש ממשלת יוון אנדריאה פפנדריאו ושר התיירות אברהם שריר. השר מסר לרה"מ איגרת מרה"מ ישראל שמעון פרס. המגעים הראשונים בין הישראלים והיוונים על נושא הפגישה עם ראש ממשלת יוון החלו ביום שני למחרת הגיעו של שריר.

למרות שהמשלחת הישראלית ניסתה להסתיר את הפגישה מן העתונות, הידיעה דלפה ל־4 הכתבים הישראלים שכיסו את הביקור. את המגעים לקיום הפגישה עשה השגריר הישראלי באתונה יחזקאל ברנע, ומהצד היווני מחריצס היועץ הדיפלומטי של פפנדראו, שיושב בלשכת ראש־הממשלה.

עצם העובדה שהתשובה הסופית על הפגישה נמסרה לישראלים רק ביום רביעי בערב, מראה שכנראה התקיים מאבק אצל היוונים האם לקבל את שריר או לא. משקיפים דיפלומטיים באתונה משערים שהי־ מאבק נעשה בין „הלובי הגרמני־הפרו ערבי" בממשלה לבין הלובי האמריקני־ישראלי — בלשכתו של פפנדראו.

אין ספק שהפגישה בין שריר לפפנדראו היא בעלת חשיבות פוליטית ודיפלומטית ממדרגה ראשונה, כי זוהי הפעם הראשונה מאז קום המדינה שראש ממשלה יווני מקבל שר בממשלת ישראל.

המשקיפים הדיפלומטיים טוענים עוד, שפפנדראו הסכים לפגישה על־מנת לפייס את השוק המשותף, על ביקורו הצפוי של נשיא סוריה ביוון בעוד 4 ימים.

יצויין כי ברגע שנודע על הביקור המתוכנן של אסד, הביעו חברי השוק המשותף אי־שביעות רצונם, אם כי באופן פרטי.

האיגרת משמעון פרס אינה בעלת חשיבות רבה. היא מדברת על תקוות לשיתוף פעולה יותר הד[illegible] בעתיד בתחום הפוליטי וב[illegible] בטרור ומסיימת באיזכור, כי [illegible] העמים הם בין הוותיקים [illegible] באיזור.

הישגו העיקרי של שריר [illegible] פרט לפגישה עם פפנדראו [illegible] ההסכם לשיתוף פעולה [illegible] התיירות.

השר גילה כי הוסכם [illegible] במסע פרסומת המשותף [illegible] שמהן מגיעה רוב התיירות, [illegible] ארה"ב יפאן וכו'.

כתבי סוכנויות הידיעות [illegible] עוד מפי שריר: „ממשלת יוון [illegible] צעדים רציניים ביותר [illegible] להלחם בטרור. אולם [illegible] הכנה עם ממשלות אחרות [illegible] פעולה. להחזיק אנשים [illegible] בנמלי התעופה — אין די [illegible]

ספנדריאו מסר לשריר [illegible] לראש הממשלה שמעון פרס, [illegible] נמסרו פרטים על תוכנו.

ההצבעה בסנט על עיסקת הטילים נדחתה ל־5 ביוני

מאת זאב בליצר,
כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — ההצבעה הסופית בסנט האמריקני על עיסקת הטילים הסעודית השנויה במחלוקת נקבעה ל־5 ביוני, ואם כי הנטיה בשעה זו היא לטובת הנשיא רייגן, לדברי משקיפים בקונגרס, התוצאה עדיין אינה ודאית כלל וכלל.

הנשיא רייגן זקוק לתמיכת שליש מן הסנט, שיש בו רוב לרפובליקנים, כדי לסכל נסיון לבטל את הווטו שהטיל על החלטה קודמת של הסנט, המונעת את העיסקה.

רייגן שלח את הווטו שלו לקונגרס במוצאי יום ו' ומנהיג הרפובליקנים בסנט, רוברט דול, דרש לערוך הצבעה מהירה, בטרם יתפזר הסנט לפגרת „יום הזכרון". בתגובה על־כך, איימו סנטורים דימוקראטיים שחששו מכשלון בהצבעה, לנקוט בתכסיסי־סחבת אם העניין יועלה להצבעה מיד. משום כך הוחלט לערוך את ההצבעה בתום הפגרה.

אתמול נמסר, כי רייגן מאוכזב מדחיית ההצבעה בסנט. יחד עם עוזריו, פעל במרץ רב, במרוצת הימים האחרונים, לשכנע סנטורים לתמוך בו. הוא אף שכנע את סעודיה לוותר על טילי הנ.מ. „סטינגר", הנורים מן הכתף, שהיוו את החלק השנוי ביותר במחלוקת בעסקה המקורית. עתה מרובר בעסקה בטילי אוויר־אוויר מדגם „סיידוינדר" וטילי „הרפון" [illegible] ספינות.

באגרתו לקונגרס, שב רייגן וטען, כי עסקת הטילים עם סעודיה אינה מאיימת על בטחון ישראל. לדבריו, מרגישה זאת הממשלה שישראל „החליטה לא להתנגד לעסקה".

אתמול אמר דובר הבית הלבן לארי ספיקס, כי הממשל ימשיך לפעול בקרב הסנטורים עד ל־5 ביוני, כדי להבטיח שהסנט לא יבטל את הווטו ברוב הדרוש לכך, שהוא שני שלישים.

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 21/86 שהתקיימה ב־22.5.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 160,000.־ ש"ח זכה המספר 460428

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 90,000.־ ש"ח [illegible] לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 340,000 ש"ח [illegible] צבירה).

בסך 10,000.־ ש"ח זכה המספר: 316579.

בסך 4,000.־ ש"ח זכו המספרים: 393398, 397841.

בסך 250.־ ש"ח זכו המספרים: 115322, 141894, 179291, [illegible]6942, 205798, 215903, 235057, 235385, 259239, 261844, 393352, [illegible]0641, 410061, 429138, 440022, 463217, 464515, 501832, 503781, [illegible]5078, 572746, 613418, 615832, 623712, 637531, 654201, 696154, [illegible]0681, 757981, 765609, 771063, 777609.

בסך 120.־ ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 5389, [illegible]441.

בסך 20.־ ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 100, 533.

בסך 12.־ ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 364, 400, [illegible]

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6 או 7 או 8 זכו בסך של [illegible] ש"ח.

בסך 4.־ ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 030, 037, 097, 098, [illegible], 174, 199, 222, 294, 426, 429, 442, 494, 556, 573, 583, 704, 730, 783, [illegible], 805, 835, 959, 968, 982, 992.

בסך 2.־ ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 10, 12, 14, 21, 22, 23, 31, [illegible], 44, 46, 51, 53, 54, 55, 58, 60, 68, 69, 75, 85, 86, 91, 95, 96.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 22.5.86

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קנית	העברות והמחאות מכירה	שער יציג
דולר אמריקני	1	1.45	1.51	1.4698	1.4882	1.4780
לירה שטרלינג	1	2.18	2.28	2.2158	2.2434	2.2332
מרק גרמני	1	0.64	0.67	0.6492	0.6573	0.6527
פרנק צרפתי	1	0.20	0.21	0.2040	0.2065	0.2048
גילדן הולנדי	1	0.56	0.59	0.5755	0.5827	0.5747
פרנק שוויצרי	1	0.77	0.81	0.7827	0.7924	0.7858
כתר שבדי	1	0.20	0.21	0.2036	0.2061	[illegible]
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1916	0.1940	[illegible]
כתר דני	1	0.17	0.18	0.1754	0.1776	[illegible]
מרק פיני	1	0.27	0.29	0.2817	0.2853	[illegible]
דולר קנדי	1	1.06	1.11	1.0756	1.0890	[illegible]
דולר אוסטרלי	1	1.01	1.09	1.0492	1.0623	[illegible]
ראנד דרום אפריקני	1	0.39	0.65	0.6436	0.6517	[illegible]
פרנק בלגי	10	0.31	0.33	0.3185	0.3225	0.3196
שילינג אוסטרי	10	0.91	0.95	0.9225	0.9340	[illegible]
לירה איטלקית	1,000	0.93	0.99	0.9476	0.9594	[illegible]
ין יפאני	100	0.85	0.89	0.8666	0.8775	0.8723

חוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
תל־אביב–יפו
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965

הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב–יפו בקשה ליתן אשור להקלה לתוספת לאחוזי בניה במסגרת 6%, פרגולה וחניה במרווחים הצדדיים. ברחוב רכיבים מס' 10 גוש 6623 חלקה 239 תיק בנין 010־875.

בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת היתר/אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב–יפו.

ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום הודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

י. כספי
סגן ראש העיריה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה
תל־אביב–יפו

הוועדה המקומית לתכנון ולבניה
מרחב רמת־השרון

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965 שהוגשה לוועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב רמת־השרון בגוש: 6727 חלקה: 35. ברחוב: הנטף 1, המסווגת כאזור מגורים א' בקשה לניתן אישור להקלה באחוזי בניה, בבית מגורים קוטג', ההקלה המבוקשת באחוזי בניה מגיעה ל־6%.

כל מי שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר / אישור ההקלה, במקום זה, רשאי להגיש לוועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב תכנון רמת־השרון, את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדויקת.

התנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך קבלת הודעה זו ותובאנה לדיון בפני הוועדה הנ"ל.

ת.ב. 1861 — מ. ריבין — יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבניה — מרחב רמת־השרון

מאסר־עולם לראש חוליית המחבלים שרצחה 5 אנשים

מאת זהבה מוזס
כתבת „על המשמר"

בית־המשפט הצבאי בלוד גזר אתמול מאסר־עולם על אחמד עבדל חאמים טוס בן 31, שעמד בראש חוליית מחבלים שרצחה 5 אנשים וגרמה לפציעתם של 16 אחרים.

השופטים, אלוף משנה אהרון אלפרין, סגן־אלוף יוסף רוטמן וסגן־אלוף נחום תלידן, ציינו, כי מדובר ב„רוצח חסר מצפון, שלא בחל באמצעים לפגוע ללא הבחנה באזרחים חפים מפשע, גם כשהם מבני עמו, ולא נותר לנו אלא להטיל על הנאשם מאסר־עולם".

טוס מואשם בכך שלאחר שקיבל נשקים ממפעיליו בירדן רכש כלי־נשק והורה לאחר מאנשיו לרצוח יהודי ברמאללה. כתוצאה מכך נרצח במארס 1985 זלמן אבולניק. באוקטובר 1985, שעה שחברי החוליה היו בדרכם להנחת מטען חבלה בבית־שמש, פגשו את בני הזוג עדנה הררי ומרדכי סוויסה ורצחו אותם. טוס בעצמו ירה בהם ולאחר שפצע אותם אנושות ירו בהם גם יתר חברי החוליה. ביולי 1985 הורה לשניים מאנשיו לבצע מעשה רצח נוסף ואז נפלו קורבן למעשיהם מאיר בן־יאיר ומיכל כהן ביער משואה ליד ירושלים. כמו־כן הורשע טוס בחמש תקיפות על אוטובוסים באיזור ירושלים שבמהלכן נפצעו 16 אנשים יהודים וערבים.

חוליית המחבלים חוסלה בנובמבר אשתקד במחבואה במערה בהר חברון ורק ראש הכנופיה יצא חי. הוא נפצע והועמד לדין אחרי שהחלים מפצעיו.

<u>גילויים ראשונים על חקירת דמאניוק</u>

זמיר: גירסתו ביחס למעשיו במלחמת העולם בשקר יסודה

גילויים ראשונים על חקירתו של ג'ון דמאניוק במהלך תקופת מעצרו בישראל ופרטים אודות הראיות לזיהויו — מפורטים בבקשה להארכת מעצרו שהגיש היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר, לבית־המשפט העליון.

היום תם מועד שלושת חודשי המעצר, שיש בסמכות שופט שלום להורות עליהם. החוק קובע כי בתום שלושה חודשים ניתן להאריך את המעצר לתקופה נוספת רק על־פי בקשה של היועץ המשפטי לממשלה המוגשת לבית־המשפט העליון.

היועץ המשפטי לממשלה טוען, כי „גירסתו ביחס למעשיו בעת מלחמת העולם השניה, בשקר יסודה". על פי הראיות המצויות, גוייס דמאניוק במאי 1942 למחנה אימונים של הס.ס. בעיירה טרווניקי ליד לובלין ולאחר תום תקופת אימוניו נשלח למחנה השמדה טרבלינקה.

„המשיב חשוד, כי בעת שירותו במחנה ההשמדה טרבלינקה עסק במו ידיו בהשמדת מאות אלפי יהודים. הוא התבלט באכזריותו כלפי הקרבנות בדרכם האחרונה, וכמוכן כלפי קרבנות מקרב קבוצות עובדי הכפיה היהודים בתוך מחנה ההשמדה".

היועץ המשפטי לממשלה מפרט גם את הראיות באשר לזיהויו של דמאניוק, כמסדרי זהוי שנערכו במשטרה על־ידי ניצולי טרבלינקה, וזהו תצלומיו כמי שהיה „איוון האיום" ועשה את המעשים המיוחסים לו.

באשר למסמכים שסיפקו שלטונות ברית־המועצות לתביעה הכללית בארה"ב, טוען היועץ המשפטי לממשלה, כי מצויה תעודה מקורית שנתפסה בתום מלחמת העולם השנייה ובה פרטיו האישיים של דמאניוק, תמונתו מופיעה בה וגם פרטים מזהים אחרים, כגון צלקת על גבו שנגרמה מפציעה במהלך המלחמה. צלקת המצויה על גבו גם עתה. (עתים)

בפלילים

ראש מועצת עוספיה נאשם בחבלה ברשלנות

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

ראש המועצה המקומית עוספיה, ראסלאן אבו־רוקון, מואשם ברשלנות שגרמה לחבלה בגין אחריותו לכביש באיזור המועצה בו נפגע ילד.

בכתב־האישום שהוגש אתמול לבית־משפט השלום בחיפה על־ידי פקד מלק נאמר, כי בדצמבר 1984 סמוך לשעה 4 אחר הצהריים נסעו ברחוב מספר 2 בשטח שיפוט המועצה המקומית שתי מכוניות זו מול זו. באותה עת הלך במקום קטין בן שלוש יחד עם אחותיו בשולי הדרך. כשחלפו המכוניות על פניהם סטה הקטין לצד הדרך כדי להימנע מפגיעה והידרדר לתהום בעומק שלושה מטרים ונחבל בראשו. הוא פונה לבית־חולים שם נתפר חתך באורך 15 סנטימטר בראשו.

התובע טוען, כי הנאשם לא דאג לבניית מדרכה וגדר בטחון במקום ולא נקט אמצעי זהירות כלשהם להגן על המשתמשים בדרך.

כתבנו מציין, כי הגשת כתב־אישום פלילי נגד ראש רשות מקומית הינה נדירה. בדרך כלל נמנעת המשטרה מכך ומסתפקת בתביעת פיצויים אזרחית.

חשודות בשוד קשיש: זה היה יותר משחק משוד

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

„יש לראות בהתנהגותן של החשודות יותר משחק מאשר מעשה שוד. השתיים צפו בסרט שהוקרן בטלוויזיה בכבלים ובעקבות זאת מרחו את פניהן בצבעים ונכנסו לביתו של הזקן כדי להפחיד".

כך טען אתמול סניגורן של שתי חשודות בנסיון לשדוד קשיש בחיפה, עו"ד ציון אלישע, בעת שהובאו לבית־משפט השלום בעיר להארכת מעצרו.

בבקשה להארכת מעצרן של תמילה שאול בת 25 ולידיה פסחוב בת 22 טען בא־כוח המשטרה, רס"ב חיים שרון, כי השתיים נכנסו לביתו של עוזיאל ניסים בליל 20 במאי סמוך לחצות כשהן לבושות בגדים כהים, פניהן צבועות ועל ראשיהן גרבי ניילון ותבעו ממנו את כספו. לדבריו, החקירה רק בראשיתה וצפויים מעצרים נוספים של חשודים המעורבות בפרשה.

הסניגור טען, כאמור, כי השתיים רק ביקשו למתוח את שכנן הקשיש, אולם השופט רפאל חרסונסקי לא קיבל טענה זו והורה להאריך את מעצרן ב־7 ימים. השופט קבע כי השתיים ביקשו לטשטש את זהותן ולבצע שוד כדי לכסות את חובותיהן.

בסיום הדיון המשפטי התפרעו בני משפחותיהן של החשודות ותקפו עתונאים וצלמים שנכחו במקום.

מניות חברות להשקעה עלו ב־10.7% השבוע

גלגלי הבורסה

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול עלו המניות ההוספיות ב־1.6% בממוצע, בעוד שערך השוק של מניות ההסדר עלה ב־0.04% בלבד. למניות ההסדר היה עודף ביקוש של 842 אלף ש"ח. בשוק איגרות החוב הסתכמו עודפי הביקוש ב־1.2 מיליון ש"ח, על אף ההתחרות של ההנפקות החדשות של בנק ישראל. השבוע עלו מניות ההסדר ב־1.8% בממוצע וערך השוק של המניות ההוספיות גדל ב־3.8%. העלייה הגדולה ביותר — 10.7% — היתה השבוע במדד השערים של מניות חברות להשקעה.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 4.5 מיליון ש"ח, מזה 2.5 מיליון ש"ח ב„סולידיות" ו־2 מיליוני ש"ח במתמחות במניות.

שער הדולר היציג עלה אתמול ב־0.02 אג' — ב־0.01% — ל־1.4780 ש"ח. הדולר השחור נע בין 1.60 ל־1.615 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 193 שערים, לעומת 79 שירדו ו־112 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 52 ב־5% ויותר ו־15 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 12 „קונים בלבד", לעומת 1 „מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות עלה ל־10.2 מיליון ש"ח. מזה 2.1 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר נרשמו אתמול רק עליות ב־%: פועלים מב' — 0.7; אגוד רג' — 0.7; אי די בי א' — 0.9; אי די בי ב' — 0.5. למניות ההסדר היה ביקוש התחלתי של יותר ממיליון ש"ח, בעוד שהמיצע ההתחלתי בהן הסתכם ב־172 אלף ש"ח בלבד. כל היצעים נקלטו ללא שינוי בשערים. תשואותיהן השנתיות המובילות נעו בין 11.37% (הפועלים מ') ל־11.67% (אי די בי רג'), הפועלים ש' — 11.49%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר עלתה רק פי בי ב־2.4%. לעומתה ירדו ב־%: אוה"ה — 5.3; הספנות 0.5 — 1.3. במניות הבנק הבינלאומי היה עודף היצע, שנקלט ללא שינוי בשערן.

במניות החמשיות נרשמו אתמול עליות עד 10% בחברות להשקעה ותעשייה, עד 5% במקרקעין, ביטוח, מסחר ושירותים ועד 3% בחיפושי נפט.

על מותו של
גרשון קוריצקי
מוותיקי עפולה מנאמני תנועת העבודה ומפ"ם
א ב ל
סניף מפ"ם עפולה

למשפחת כהן ולקיבוץ מענית
משתתפים בצערכם על מות
ראובן כהן
קיבוץ עין־שמר